

Liv og vekst i den grønne landsbyen

**Randaberg
kommune**

PENGAR

av Arne Garborg

Ein kan kjøpa seg mat,
men ikkje mathug,
dropar, men ikkje helse,
mjuke sengar, men ikkje svevn,
lærdom, men ikkje vit,
stas, men ikkje venleik,
glans, men ikkje hyggje,
moro, men ikkje glede,
kamerater, men ikkje venskap,
tenarar, men ikkje truskap,
gråe hår, men ikkje ære,
tolege dagar, men ikkje fred.

Skalet av alle ting kan ein få for pengar.
Men ikkje kjernen;
det er ikkje for pengar fal.

*Bilder på forsiden og her: Fra åpningen av
Varen Randaberg kulturscene.*

Innhold

Innledning	4
Organisasjonen	6
Rådmannens ledergruppe	7

Rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan	8
Forutsetninger i rådmannens forslag til budsjett og økonomiplanforslag	6
Statsbudsjettet og kommunene	21
KOSTRA	23
Driftsbudsjettet	24
Obligatoriske oversikter drift	29
Budsjett uten eiendomsskatt	32
Investeringsbudsjett	33
Obligatoriske oversikter investering	36

Sentraladministrasjonen	38
Helse og oppvekst	44
Kultur	66
NAV	74
Tekniske tjenester	82
Plan og forvaltning	93
Skole	100
Randaberg kirkelige fellesråd	114
Lederlaget	120

Hovedtabeller:	
Tabell: Driftstiltak	24
Tabell: Budsjettskjema 1A/1B	29
Tabell: Hovedoversikt drift	31
Tabell: Investeringsiltak	34
Tabell: Investeringer, budsjettskjema 2A	36

- Utfordrende budsjett, men fortsatt høyt investeringsnivå

Dette er rådmannens forslag til budsjett for 2018 og økonomiplan for 2018-2021 for Randaberg kommune.

Forslaget er utarbeidet med bakgrunn i budsjett 2017 og økonomiplan 2017-2020, virksomhetsplaner for 2017, årsmeldingen for 2016 og KS-sak 31/16 Rammesak 2017. Budsjettet er basert på regjeringen Solbergs forslag til statsbudsjett for 2018.

Rådmannens budsjettforslag legger til grunn et fortsatt høyt investeringsnivå, og det er lagt inn midler for å kunne gi mer tjenester til innbyggerne i takt med økt behov: flere eldre, flere barnehagebarn og flere brukere med behov for tilrettelagte tjenester.

Randaberg 3. november 2018

Magne Fjell

rådmann

Per Blikra

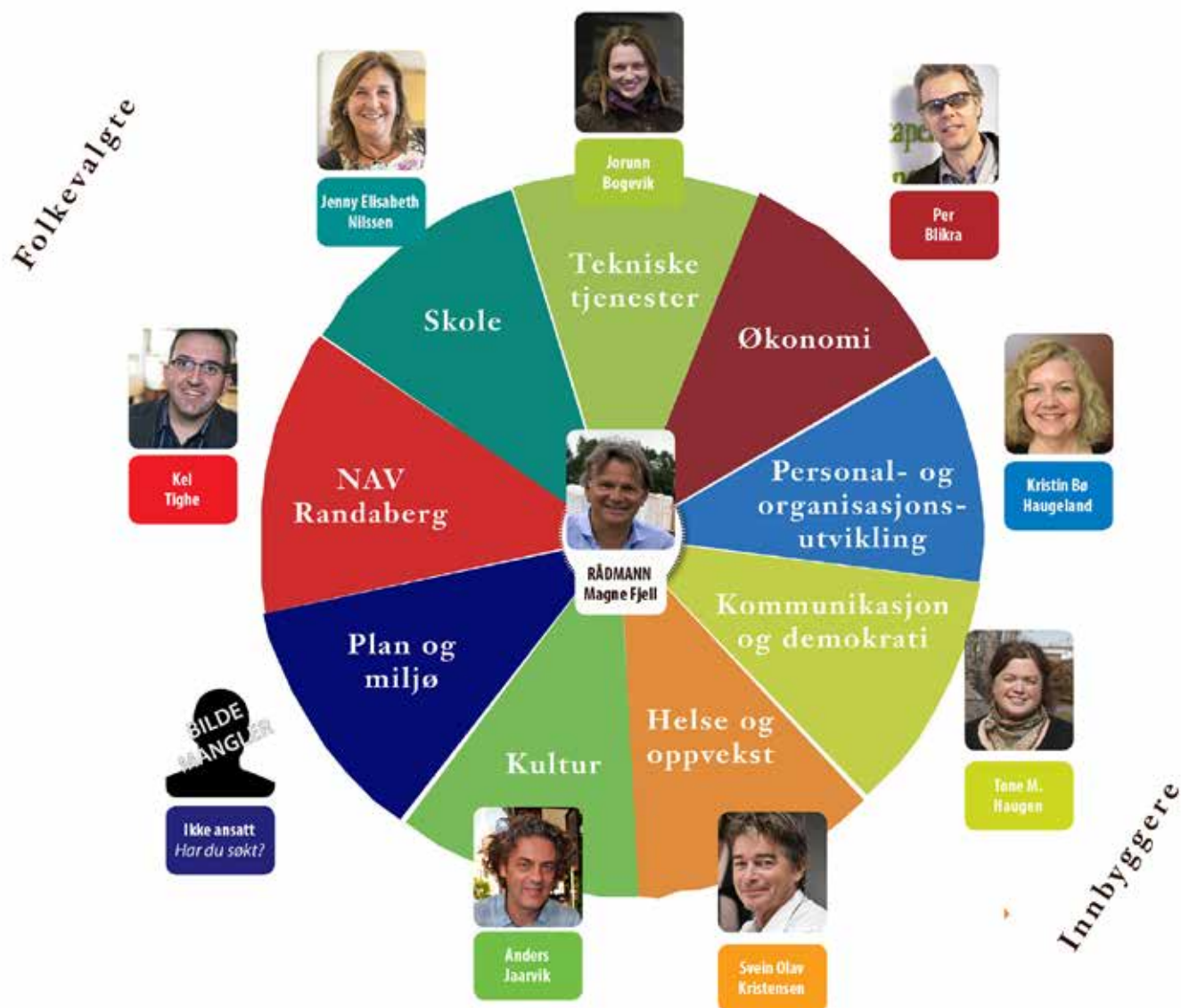
økonomisjef

Organisasjonen

Rådmannens ledergruppe

1) Rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan

1.1. Handlingsrom gjennom reduserte rammer

Fra 2009 er tjenesteområdenes budsjetter årlig redusert for å oppnå handlingsrom til nye driftstiltak og nødvendige investeringer. Nye oppgaver/flere tjenestemottakere har ført til at budsjettene til tjenesteområdene har økt til tross for de generelle reduksjonene. God økonomistyring og nøktern drift over flere år gjør at viktige tiltak har blitt iverksatt og at satsinger i statsbudsjettet har blitt gjennomført.

Det er gjennomført reduksjoner i tjenesteområdenes budsjetter fra 2009 til 2017 som isolert sett gjør at budsjettet for 2017 er litt i underkant av 60 mill. kr lavere enn det ville vært uten disse reduksjonene.

I tillegg er det ikke gitt kompensasjon til tjenesteområdene for generell prisstigning i perioden 2009-2012. Det innebærer også en effektivisering på 3-4 mill. kr årlig. I 2013 ble det gitt full kompensasjon for prisstigning. For 2018 har rådmannen lagt inn midler for å dekke prisstigning på kjøp av utvalgte tjenester i tjenesteområdene, men ikke fullt på kjøp av varer, noe som tilsvarer en effektivisering på 1,7 mill. kr. Det samme ble gjort i 2014-2017.

Reduserte skatteinntekter, flere barnehageplasser, ny pedagognorm og ny bemanningsnorm i barnehagene, bosetting av færre flyktninger, bemanning knyttet til nye senger på sykehjemmet og plasser i PU-boliger gjør at budsjettet for 2018 og økonomiplanen for 2018-2021 blir lagt fram med omfattende innsparingstiltak i tillegg til de som er gjennomført i 2017 og tidligere år.

Randaberg kommune investerer fortsatt mye,

men rådmannen har utsatt byggetrinn 2 av Harestad skole til i slutten av økonomiplanperioden, som en tilpasning til reduserte rammer.

Utfordringene med å få et budsjett i balanse har vært større enn på mange år. Rådmannen har brukt av driftsfond for å saldere budsjettet i 2018 og 2019, og vi når ikke målet om et netto driftsresultat på mellom 1 og 4 prosent i 2020-2021.

I budsjettprosessen er det mange ønsker og behov som blir tatt opp fra tjenesteområdene og politikerne. Det er vanskelig å få alle disse inn i et balansert budsjett.

Det er også slik at det er lettere å la være å

legge inn et nytt tiltak framfor å slutte med/ redusere noe en allerede gjør. Dette preger rådmannens tilnærming til å la kommunen ta på seg nye forpliktelser.

>> Utfordringene med å få et budsjett i balanse har vært større enn på mange år (..) og vi når ikke målet om et netto driftsresultat på mellom 1 og 4 prosent i 2020-2021.

1.2. Driften i 2017

Når driftsrammene gjennom flere år blir redusert, vil budsjettene bli stramme i forhold til endringer i omfang i løpet av året. I 2017 har vi sett at omfanget på flere områder har økt i forhold til forutsetningene i vedtatt budsjett. Dette gjelder blant annet nye brukere med store hjelpebehov i boligene (brukere over 18 år).

Noen brukere med store hjelpebehov på Vistestølen sykehjem har også passert 67 år, noe som medfører at vi ikke lenger får refusjonsinntekter for disse.

Nye unge brukere med store hjelpebehov fører også til høyt forbruk på styrka barnehagetilbud og på skolene. I tillegg har vi fått langt flere barnehagebarn i kommunen i løpet av 2017. Dette medfører at vi har opprettet nye plasser i 2017 og vil måtte opprette nye plasser i 2018.

>> I budsjettprosessen er det mange ønsker og behov som blir tatt opp fra tjenesteområdene og politikerne. Det er vanskelig å få alle disse inn i et balansert budsjett.

Skatteinntektene i 2017 har sviktet i Rogaland og deler av Sør-Vestlandet på grunn av økt arbeidsledighet. Deler av dette blir kompensert gjennom systemet med inntektsutjamning, men så lenge arbeidsledigheten er høy i regionen, må vi regne med lavere skatteinntekter enn vedtatt økonomiplan legger til grunn. Vi kan også ha fått en permanent nedgang i lønnsnivået i forhold til resten av landet, det vil i så fall gi permanent lavere skatteinntekter.

>> Så lenge arbeidsledigheten er høy i regionen, må vi regne med lavere skatteinntekter enn vedtatt økonomiplan legger til grunn.

1.3. Økte driftskostnader og reduserte inntekter

På noen områder tilsier utviklingen i demografi eller andre forhold at driftsutgiftene vil øke i 2018. Rådmannen har også lagt inn økte midler der vi har fått økte inntekter til satsninger i statsbudsjettet. I rådmannens budsjettforslag er det også lagt inn driftsmidler knyttet til nye investeringer.

Alle endringer som er lagt til grunn i rådmannen sitt budsjettforslag blir vist som tiltak samlet i eget kapittel. Her er bare noen av tiltakene nevnt.

Vi har en økning i barnehagebarn i 2017. Rådmannen har lagt inn midler som øker antall plasser i Randaberg, både egne plasser og plasser i private barnehager. Alternativet er at barna får plass i private barnehager i andre kommuner, og at vi må betale en langt høyere sum til disse. Ny pedagognorm som er vedtatt, og bemanningsnorm som er foreslått, medfører også økte utgifter. Vi har hatt en modell for barnehagedriften med færre voksne per barnehagebarn enn det som den nye bemanningsnormen tilsier.

Dette vil koste oss 6 mill. kr på årsbasis. I rådmannens budsjettforslag er det lagt til grunn at deler av dette blir delfinansiert gjennom økning i frie inntekter, slik at det som belaster oss er 2 mill. kr årlig. Samlet er utgiftsbudsjettet økt

med 7,2 mill. kr på barnehageområdet fra 2017 til 2018. Dette lå ikke inne i vedtatt økonomiplan.

Innen Helse og oppvekst er det også lagt inn bemanningsutgifter knyttet til nye PU-boliger som er planlagt ferdige i 2019, som heller ikke lå inne i vedtatt økonomiplan. Tilsvarende økte kostnader for å ta i bruk flere senger i det nye sykehjemmet er flyttet fra midten av 2018 til 2019.

På heldøgnsavdelingen i Hopp er det lagt inn 3,5 mill. kr i økte utgifter fra 2017 til 2018 i forhold til vedtatt økonomiplan.

På skoleområdet er det lagt inn nye økte kostnader med 1,1 mill. kr fra 2017 til 2018 (Chromebok til elevene og bemanning SFO knytta til ATO-elever).

Vi vil sannsynligvis bosette færre flyktninger i 2018 enn i 2017. Dette reduserer inntektene mer enn utgiftene, og vi får en nettobelastning på 5-6 mill. kr i 2018 (avhengig av hvor mange vi blir bedt om å bosette), og dette øker utover i økonomiplanperioden.

>> Vi vil sannsynligvis bosette færre flyktninger i 2018 enn i 2017. Dette reduserer inntektene mer enn utgiftene.

Bruken av IKT øker i samfunnet, og Randaberg kommune bruker også flere IKT-systemer samtidig som vi også bruker disse mer. Dette krever både økte investe-

ringsutgifter og driftsutgifter. Rådmannen har økt investeringsbudsjettet i 2018 med 3,3 mill. kr til 6,4 mill. kr. Resten av økonomiplanperioden er lik vedtatt økonomiplan med 3,1 mill. kr. Driftsbudsjettet er økt med 1,6-2,1 mill. kr. En del av denne økningen er faste kostnader som allerede er påløpt i 2017.

En viktig satsning framover i IKT-budsjettet er velferdsteknologi som blant annet skal bidra til at eldre og andre brukere kan bo lenger hjemme før de flytter inn på sykehjem eller bofellesskap.

Rådmannen viser ellers til vedtatt IKT-strategi (KST-39/17).

Tabellen under viser økte utgifter/reduerte inntekter fordelt på tjenesteområder i mill. kr.

Tjenesteområde	2018	2019	2020	2021
Felles	10,2	7,4	3,8	4,2
Hopp	12,9	23,9	29,3	31,7
Kultur	0,9	1,1	1,1	1,1
NAV	5,6	5,5	6,7	9,6
Plan og miljø	0,6	0,8	0,6	0,6
Rådmann	3,4	3,7	3,3	3,5
Skole	1,2	2,1	2,1	1,9
Tekniske tjenester	0,7	2,8	2,8	2,8
Investering	14,6	15,7	23,1	30,5
Totalsum	50,2	62,9	72,9	86,0

På felles er hovedelementet reduserte skatteinntekter og på rådmannen økte IKT-utgifter. På Nav er det redusert bosetting, mens det på Hopp er knyttet til barnehager, heldøgns omsorg (inkludert nye sykehjemssenger) og bemanning på nye PU-boliger. Nederst vises hvilke konsekvenser investeringene i økonomiplanen og i 2017 har i driften (renter og avdrag).

Det er også forhold som øker inntektene/reducerer utgiftene. Hovedelementene i tabellen under på felles er økte skatteinntekter og rammetilskudd, reduserte pensjonsutgifter, opptrapping av utbytte fra Lyse, og økt eieendomsskatt.

På Hopp er det oppjusterte inntekter for enslige mindreårige, netto endring i ressurskrevende tjenester, mindre kjøp av barnehager i andre kommuner og diverse inntekter som har økt mer enn prisjustering. På skole er det betaling for skoleplasser i andre kommuner og på Plan og miljø er det planlagte utgifter til kommuneplanrullinga som reduseres.

Tjenesteområde	2018	2019	2020	2021
Felles	-20,9	-28,9	-36,0	-43,5
Hopp	-3,8	-3,8	-3,8	-3,8
NAV	-	-0,1	-0,1	-0,1
Plan og miljø	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4
Skole	-0,5	-1,0	-1,0	-1,0
Rådmann	-25,5	-34,1	-41,2	-48,7

Nettoeffekt av disse tiltakene gir oss en utfordring på 25 mill. kr i 2018. Jamfør tabell under.

Tjenesteområde	2018	2019	2020	2021
Felles	-10,7	-21,5	-32,2	-39,3
Hopp	9,1	20,1	25,6	28,0
Kultur	0,9	1,1	1,1	1,1
NAV	5,6	5,4	6,6	9,6
Plan og miljø	0,4	0,4	0,2	0,2
Rådmann	3,4	3,7	3,3	3,5
Skole	0,7	1,1	1,1	0,9
Tekniske tjenester	0,7	2,8	2,8	2,8
Investering	14,6	15,7	23,1	30,5
Totalsum	24,7	28,8	31,7	37,3

Rådmannen viser ellers til oversikt lenger bak i budsjettet som viser alle tiltak som endrer utgifter/inntekter i forhold til budsjettet for 2017. Dette omfatter tiltakene som inngår i tabellene over, men også innsparingstiltak, nye tiltak og tiltak som justerer for prisendring fra 2017 til 2018. Rådmannen har ikke prioritert alle tiltak som har vært med i den interne prioriteringsdiskusjonen i budsjettprosessen. Noen av disse blir vist som uprioriterte tiltak i oversiktene lenger bak i dokumentet, mens andre er tatt helt ut av den videre prosessen.

1.4. Reduserte driftsbudsjetter i 2018

Driftsbudsjettet er redusert tidligere år og i 2018 gjennom konkrete reduksjoner, manglende/ufullstendig prisjustering og at nye uunngåelige kostnader er innarbeidet i eksisterende rammer for tjenesteområdene. I vedtatt økonomiplan er det lagt til grunn at driftsbudsjettet må reduseres ytterligere med 3 mill. kr årlig i 2018 og 2019.

Rådmannen har lagt inn konkrete forslag til endringer i drifta som reduserer utgiftene (for eksempel å utsette oppstart av drifta i de nye boligene på Vestre Goa, redusere utgiftene til introbasen på Grødem og å flytte ungdomstrinnet på Goa til Harestad skole). Men rådmannen har også lagt inn generelle kutt. Blant annet er det lagt opp til at hvert tjenesteområde skal effektivisere/spare inn et beløp tilsvarende 0,5 prosent av lønnsbudsjettet hvert år. Det er også andre generelle kutt, blant annet på skole med 1,5 - 2,0 mill. kr.

Tabellen under viser innsparingstiltakene fordelt på tjenesteområder:

Tjenesteområde	2018	2019	2020	2021
Hopp	-5,9	-6,2	-7,7	-9,2
Kultur	-0,6	-0,7	-0,8	-0,9
Kyrkja	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
NAV	-0,5	-0,5	-0,2	-0,3
Plan og miljø	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2
Rådmann	-0,5	-0,6	-0,7	-0,9
Skole	-2,9	-6,1	-7,8	-8,5
Tekniske tjenester	-0,4	-0,6	-0,7	-0,8
Totalsum	-11,1	-15,0	-18,3	-21,0

Rådmannen har lagt inn forholdsvis større del av innsparingene i Skole enn i de andre tjenesteområdene. Dette er begrunnet ut fra demografiske endringer der antall skolebarn går ned/er uendret, mens antall barnehagebarn og eldre øker. Innsparingene på skole i tabellen over er også høye fordi det er to konkrete tiltak som reduserer utgiftene ved å endre på strukturen (ungdomstrinnet på Goa til Harestad og reduksjon i/splitting av introbasen).

Rådmannen har også saldert budsjettet med bruk av fond, med ikke å øke avdragsutgiftene i 2020 (forutsatt i vedtatt økonomiplan), og å avsette mindre til lønnsoppgjørene i 2018 enn det som statsbudsjettet bygger på.

1.5. Eiendomsskatt

Rådmannen har blitt bedt om å legge fram to alternative budsjetter for 2017. Ett uten eiendomsskatt på boliger og ett med. Rådmannens forslag som blir presentert i dette dokumentet er basert på videreføring av eiendomsskatt på boliger. Rådmannen viser i tillegg et budsjett uten eiendomsskatt på boliger i eget kapittel.

1.6. Inntektsnivået i Randaberg kommune

KOSTRA-tall viser, til tross for reduksjonene de siste årene, at det brukes mer penger samlet i Randaberg enn i sammenlignbare kommuner. På de fleste tjenestene bruker vi mer enn gjennomsnittet, mens vi på noen områder bruker litt mindre. Det har vært mulig som følge av forholdsvis høye skatteinntekter, eiendomsskatt og inntekter fra Lyse Energi som samlet gir oss mer å rutte med enn mange andre kommuner.

Basert på de objektive kriteriene i inntekts-systemet er Randaberg kommune en «lettere» kommune å drive enn andre, og bør derfor ha et lavere kostnadsnivå. På den andre siden har vi flere brukere med store hjelpebehov enn gjennomsnittskommunen, noe som drar kostnadsnivået oppover. KOSTRA-tabeller med kommentarer fra tjenesteområdene viser mer om driftsnivåene våre i forhold til andre kommuner.

1.7. Bosetting av flyktninger

I vedtatt økonomiplan er det lagt til grunn at vi bosetter like mange flyktninger i 2018-2021 som i 2017 (som var en nedgang fra 2016). Vi vil få vite hvor mange flyktninger som skal bosettes i Randaberg kommune i uke 44. Signalene er at det skal bosettes langt færre flyktninger i 2018 og framover enn i 2016 og 2017. Kommunene får integreringstilskudd når de bosetter flyktninger, i tillegg eget tilskudd til norskopplæring. Hovedparten av utgiftene er på NAV (lønn til flyktningkonsulenter, introduksjonsstønad, norskopplæring, sosialhjelp), men kommunene vil også få utgifter på andre områder.

Da Randaberg kommune sa ja til økt bosetting i 2016 og 2017, la vi inn forventet økte utgifter og inntekter i budsjettene. Hvis vi nå skal bosette nye flyktninger, vil inntektene reduseres automatisk, og utgiftene må reduseres tilsvarende. Disse vil ikke reduseres i takt. Beregninger viser at utgiftene blir redusert senere enn inntektene. Samlet integreringstilskuddet var i 2015 (før vi økte utgifter/inntekter ved økt bosetting) høyere enn de konkrete budsjetterte utgiftene på NAV. Bosetting av flyktninger genererer også kostnader i resten av organisasjonen. Hvis bosettingen reduseres mye, vil vi i slutten av økonomiplanperioden ha færre flyktninger enn vi hadde i 2015. Da må vi også redusere på

>> KOSTRA-tall viser, til tross for reduksjonene de siste årene, at det brukes mer penger samlet i Randaberg enn i sammenlignbare kommuner.

kostnader som lå i budsjettet før, men ikke var direkte knyttet til integreringstilskuddet.

På samme måte er inntektene knyttet direkte til enslige mindreårige (EM) høyere enn tilsvarende utgifter i 2017. Med redusert bosetting av EM, vil også her inntektene reduseres mer enn utgiftene.

Vi vet ikke før dette budsjettforslaget blir lagt fram, hvor mange flyktninger Randaberg kommune blir

bedt om bosette i 2018 og framover, men i rådmannens forslag er det lagt inn tiltak som tar utgangspunkt i redusert bosetting. Det er også lagt inn tiltak der vi viderefører dagens bosetting, men som oppjusterer utgiftene i forhold til tiltaket som lå inne i vedtatt økonomiplan, basert på faktisk forhold i 2016 og 2017.

1.8. Vedlikeholdskostnader

KS har påvist et stort vedlikeholdsetterslep i kommunesektoren. Randaberg kommune er ikke noe unntak, jamfør kst-sak 147/15, Vedlikeholdsplan kommunale bygg. I 2017 og 2018 fikk kommunene ekstraordinære midler til vedlikehold som et ledd i regjeringen sin sysselsettingspolitikk. Dette utgjorde samlet 10 mill. kr for Randaberg kommune. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet å ikke legge inn nye midler i 2018.

1.9. Investeringer

De store investeringene i rådmannens forslag til økonomiplan er ny Harestad skole trinn 2, Randaberg helsesenter (nytt sykehjem med mer), nytt bofellesskap for psykisk utviklingshemma og ny barnehage. Bassengene på Goa og Grødem skole skal også renoveres.

Vedtatte investeringer til VAR-området er videreført og spesifisert. Det samme er de andre vedtatte investeringene, men det er noen endringer i beløp og tidspunkt.

I vedtatt økonomiplan er Harestad skole, trinn 2 forutsatt bygget i 2019-2020 og ferdig til

innflytting i 2021. Rådmannen foreslår å utsette denne investeringen. Dette for å dempe effekten investeringsbudsjettet har på driftsbudsjettet.

Investeringene er i hovedsak finansiert med låneopptak, men det er også regnet med betydelige tilskudd til boliger,

sykehjemsplasser og bofellesskap. Investeringene i tidligere økonomiplaner var delfinansiert med 25 mill. kr årlig

i 2016-2018 gjennom salgsinntekter fra kommunenes eiendom i Sentrum Øst. Videre er det lagt til grunn at Harestad skole-tomten, som blir fraflyttet når ny skole er klar, gir 40 mill. kr i inntekter i 2018.

Disse inntektene er usikre, rådmannen har derfor tatt de ut av sitt forslag til ny økonomiplan. I 2018 har rådmannen lagt inn salgsinntekter fra S5 og Grødem terrasse som er solgt i år og vil bli utbetalt i 2018.

Vi låner også fra Husbanken for å kunne yte startlån. Rådmannen har økt dette fra 20 mill. kr til 25 mill. kr årlig.

I rådmannens forslag til økonomiplan for 2017-2020 lå det inne midler til å bygge et nytt bofellesskap som skulle erstatte bofellesskapene i Dalen og Sentrum. Det lå også inne midler til

å kjøpe seg inn i eksisterende boligprosjekter for å etablere et bofellesskap for yngre psykisk utviklingshemmede. Ombyggingen i Dalen ble tatt ut i kommunestyrets økonomiplan.

I dette forslaget til økonomiplan er det lagt inn midler til bygging av nytt bofellesskap for yngre psykisk utviklingshemmede på «Bersageltun»-tomta ved siden av kommunehuset. Utfordringene med gammel/dårlig bygningsmasse i Dalen og at Sentrum er en del av Harestad skole-tomta som skal transformeres, må løses i kommende økonomiplaner.

>> I rådmannens forslag er det lagt inn tiltak som tar utgangspunkt i redusert bosetting (av flyktninger)

>> De store investeringene i rådmannens forslag til økonomiplan er ny Harestad skole trinn 2, Randaberg helsesenter, nytt bofellesskap og ny barnehage.

Det kan se ut som om Ryfylke DPS flytter ut sitt heldøgnsstilbud i Randaberg. Dette vil frigi 12 sengeplasser/leiligheter. Når Randaberg helsesenter tas i bruk i 2019, vil det også frigis arealer i nåværende sykehjemslokaler. Hvordan, og om, disse kan brukes midlertidig og/eller permanent for å løse ombygging/flytting av Dalen/Sentrum må vurderes nærmere. Dette må også ses opp mot planer for trinn to av Sunnhetsgrenden.

1.10. Utvikling i årsverk

Kilde: Egne tall fra Visma HRM til Waco, per januar.

2015	2016	2017	2018
727	726	731	740

Rådmannens forslag til budsjett vil gi en økning i antall årsverk på ca. 9,2 i 2018.

Hovedårsaken til økning i antall årsverk er statens forslag til bemanningsnorm i barnehager og flere barnehageplasser – noe som utgjør ca 11,5 årsverk. Ut over dette er det mindre justeringer innen HOPP, samt reduksjon i årsverk innen NAV og skole.

Antall ansatte

Per januar 2017 er det 975 ansatte i Randaberg kommune (egne tall fra Visma HRM til Waco). Tallet er noe høyere enn i 2016, og skyldes endring i måten å rapporterer på.

Antall ansatte er medregnet lærlinger og ansatte i det interkommunale PPT.

>> Per januar 2017 er det 975 ansatte i Randaberg kommune (...) medregnet lærlinger og ansatte i det interkommunale PPT.

En god bukett ansatte i Randaberg kommune.

1.11. Rådmannens forslag i forhold til kommunens økonomiske måltall

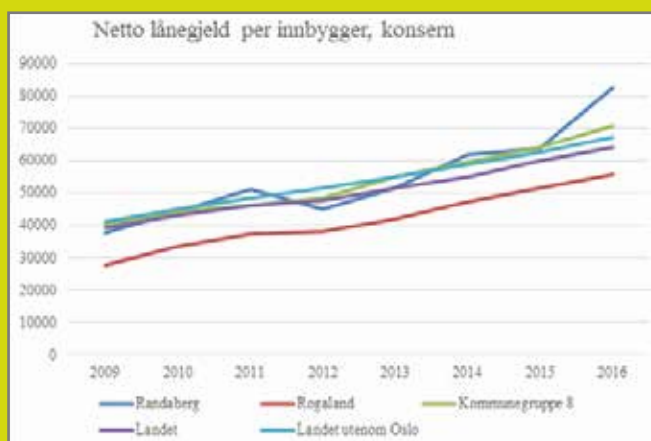
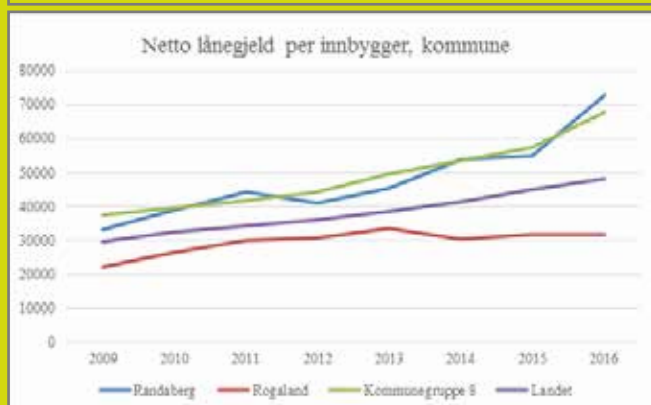
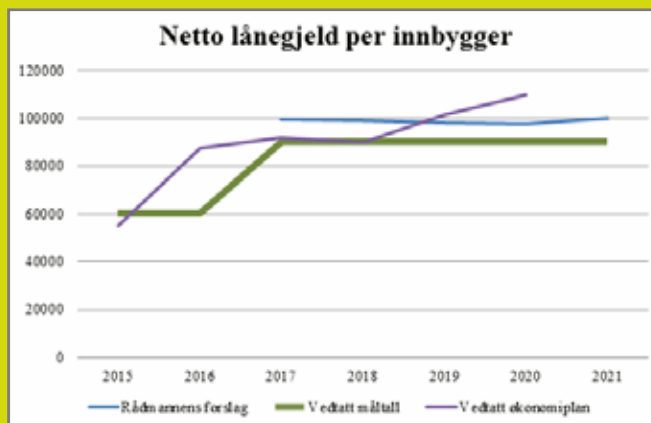
I KS-sak 61/16 som ble behandlet i september 2016 ble de økonomiske måltallene som ble vedtatt i 2013 vurdert på nytt. Vedtaket i saken var slik:

" Randaberg kommune skal legga følgende økonomiske mål til grunn for framtidige budsjett/økonomiplaner:

- Netto driftsresultat i % av driftsinntekter: mellom 1 og 4 %.
- Arbeidskapital i % av driftsinntekter: mellom 20 og 30 %.
- Ubundne driftsfond i % av driftsinntekter: mellom 5 og 8 %.
- Kapitalfond i % av driftsinntekter: mellom 7 og 10 %.
- Netto lånegjeld per innbygger: mindre enn 90.000 kr/innbygger. "

Endringen fra tilsvarende vedtak fra 2013 var at måltallet for netto lånegjeld ble hevet fra 60.000 kr/innbygger til 90.000 kr/innbygger. Kommune-Norge har 1,75 % som måltall for netto driftsresultat over tid. Dette tilsvarer 3 % som var måltallet før endringen i føring av momskompensasjon kom, og som er kjent av de fleste. Det er spesielt de to måltalla netto driftsresultat og netto lånegjeld per innbygger som får betydning for budsjettarbeidet. Men måltallene om størrelsen på kapitalfond legger også

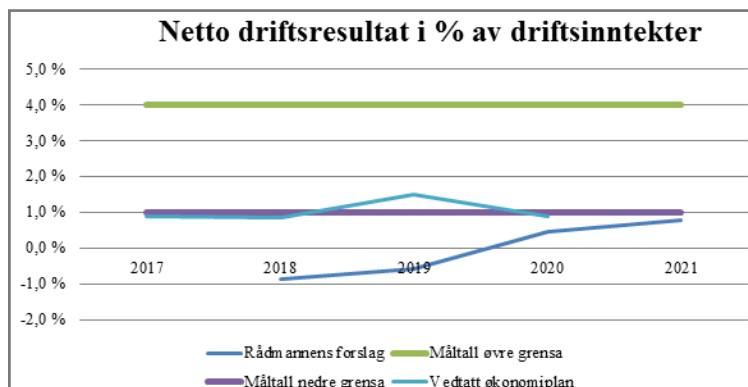
begrensninger på bruk av dette i finansieringa av investeringene.

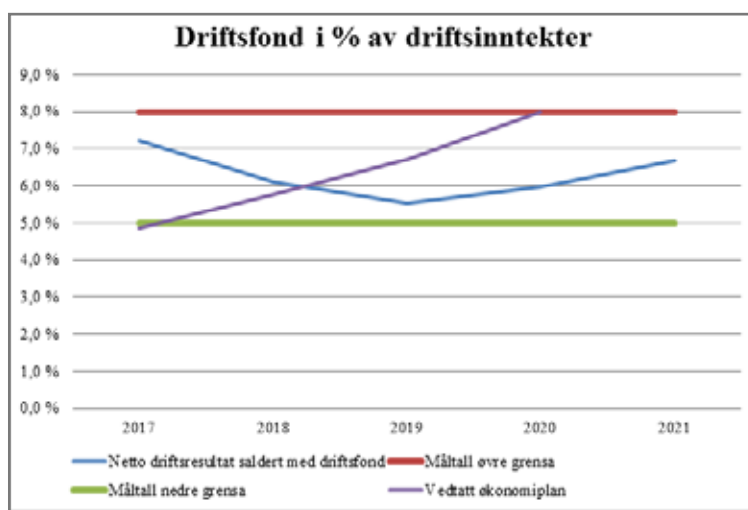
Netto lånegjeld per innbygger (graf øverst) vil øke til over måltallet i 2017, men det vil holde seg stabilt i resten av økonomiplanperioden. Lånegjelden forventes å være mindre enn i vedtatt økonomiplan i 2020. Dette fordi trinn to av Harestad skole er utsatt til 2021. I tillegg er salgsinntekter i 2018 brukt til å redusere låneopptaket i stedet for å styrke kapitalfondet. Netto lånegjeld ligger også høyt fordi driftsbudsjettet er saldert med å redusere avdragene til litt over minimumsavdrag i hele økonomiplanperioden.

Netto lånegjeld er høyere i 2017 enn i vedtatt økonomiplan, fordi manglende salgsinntekter og merutgifter i 2016 er finansiert med økt låneopptak i 2017. Grafen til venstre (i midten) viser utviklingen av netto lånegjeld historisk og i økonomiplanperioden for Randaberg kommune sammen med historiske tall for landet og Rogaland. Vi ser at vi ligger betraktelig over landet og Rogaland, og at vi i 2016 også øker i forhold til vår kommunegruppe. I sak om måltall i fjor konkluderte rådmannen at for sammenligning med andre kommuner, så skulle vi bruke konserntall. Dette fordi disse er mer sammenlignbare fordi mange andre kommuner har deler av gjelden knyttet til kommunale foretak som ikke inngår i tallene over. Tabellen til venstre (nerest) gir bedre framstilling av status per 2016 og historisk i forhold til andre kommuner. Vi ser at vi fortsatt «stikker av» i forhold til andre kommuner i 2016, men at nivået ikke er så mye høyere som tabellen til venstre (midten) viser.

I saken om måltall blir netto driftsresultat framholdt som det viktigste måltallet å styre etter. Grafen under viser utviklingen basert på rådmannens forslag.

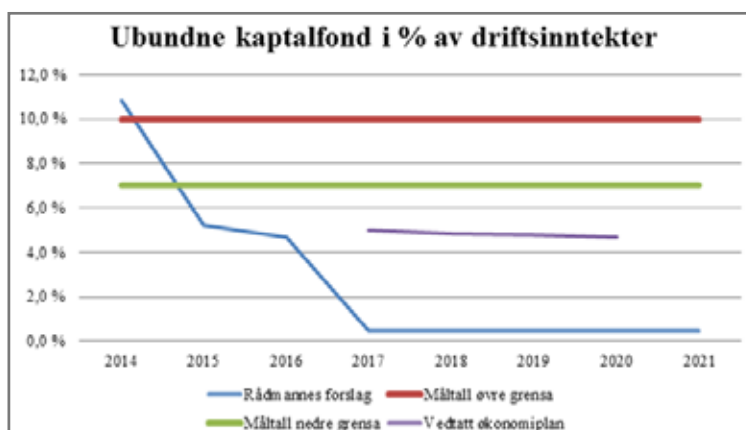

Netto driftsresultat er negativt i 2018 og 2019, og under den nedre grensa for måltallet i 2020 og 2021. I vedtatt økonomiplan la rådmannen legger til grunn at regnskapsmessig mindreforbruk blir tilført driftsfond. I rådmannen sitt forslag er det ikke regnskapsmessig mindreforbruk før i 2020, og budsjettet er saldert med bruk av fond i 2018 og 2019, så driftsfondet vil bli redusert i forhold til vedtatt økonomiplan. Jamfør graf under. Vi har vedtatt to måltall knyttet til soliditet: driftsfond og ubundne kapitalfond i forhold til driftsinntektene. I vedtatt økonomiplan er det lagt til grunn at netto driftsresultat blir tilført driftsfond både for 2017 og de påfølgende åra. For 2015 og 2016 var det et positivt regnskapsmessig resultat som er tilført driftsfondet. Disse gode resultatene gjør at måltallet per 2017 blir bedre enn i vedtatt økonomiplan. Driftssoliditeten vil bli redusert i de to første årene, men bygges opp igjen i slutten av økonomiplanperioden. Vi vil ligge i ønsket intervall i hele økonomiplanen.

I 2011-2012 solgte vi store deler av utbyggingsområdet Vestre Goa. Netto salgsinntekter ble avsatt til kapitalfond. I 2016 ble fondet redusert for å kompensere for manglende salgsinntekter (jamfør budsjettvedtak om 25 mill. kr årlig i 2016-2018).

Det samme vil skje i 2017. Kapitalfondet blir derfor tappet i 2017, og vi vil ha en mindre fleksibel investeringssituasjon i forhold til merforbruk på vedtatte prosjekter. Inntekter fra salg av Grødem Terrasse og S5-tomten er i rådmannens budsjettforslag brukt til å redusere låneopptaket, og ikke ført til fond. Det blir derfor ingen bedring av dette måltallet utover i økonomiplanperioden.

1.12. Budsjett og økonomiplan som styringsdokument

Rådmannen legger fram et forslag til budsjett for 2018 som blir bindende for neste år når det blir vedtatt av kommunestyret (med kommunestyrets endringer). Kommunestyret vedtar også økonomiplanen som gjelder for de påfølgende årene. Økonomiplanen gir føringer for neste års arbeid med budsjett for 2019 og tilhørende økonomiplan, men er ikke like bindende som budsjettet. Både rådmannen og de folkevalgte kan derfor justere forhold i økonomiplanen når arbeidet med årsbudsjettene gjøres. Det er først når investeringssprosjekt og driftsendringer senere blir vedtatt i aktuelt årsbudsjett at de er bindende.

>> Kapitalfondet blir (...) tappet i 2017, og vi vil ha en mindre fleksibel investeringssituasjon.

2) Forutsetninger i rådmannens budsjett- og økonomiplan-forslag

2.1. Frie inntekter - skatt og rammetilskudd

Skatteinntektene til kommunene i vår region og på Sør-Vestlandet har sviktet mye i år, mens resten av landet har hatt usedvanlig gode skatteinntekter. Vi vil ta med oss det reduserte nivået på skatteinntekter inn i 2018, men den gode skatteinngangen i resten av landet vil føre til at vi betaler mindre til inntektsutjamninga nå i 2017.

Regjeringen beholder den kommunale skatt-øren for personlige skatteyttere for 2018 på samme nivå som i 2017: 11,8 %. Veksten i skatteinntekter skal være med på å kompensere prisøkning (kommunal deflator), endringer i oppgaver og endringer i demografi.

Kommunal- og regionaldepartementet (KMD) presenterer i dokumentasjonen til inntektssystemet (Grønt Hefte 2017) et anslag på skatt og rammetilskudd for inneværende år og kommende år. I anslaget over frie inntekter til den enkelte kommune i 2018 legger KMD skattefordeling fra 2016 til grunn. Det betyr at alle kommunene antas å ha lik vekst i skatteinntektene i 2017. Gitt disse forutsetningene, venter KMD at de frie inntektene fra 2017 til 2018 vil øke for Randaberg kommune til i overkant av 600 mill. kr. Dette er omtrent 25 mill. kr mer enn KMD's prognose for Randaberg kommunes frie inntekter i 2017.

Grønt Hefte viser et rammetilskudd til Randaberg kommune for 2018 på 258,6 mill. kr og et anslag på netto skatteinntekter (skatt-rammetilskudd) på 343,1 mill. kr. I rådmannens budsjett-forslag er rammetilskuddet 260,1 mill. kr. Dette fordi rådmannen har lagt inn en forutsetning om at bemanningsnormen i barnehager vil bli delfinansiert av staten (1,5 mill. kr i 2018). Rammetilskuddet er

basert på innbyggertall per 1/7-2017, mens skatteinntektene er basert på innbyggertall per 1. januar 2017. KS har utarbeidet en prognosemodell for skatt og inntektsutjamning som tar utgangspunkt i skatteinntektene de siste tre årene og oppdatert folketall per 1/7-2017 for både rammetilskudd og skatteinntekter. Denne viser netto skatteinntekter på 354,5 mill. kr, drøye 12 mill. kr mer enn tilsvarende tall i Grønt hefte. I utgangpunktet er et tall som bygger på tre år mer realistisk enn et som bygger bare på det siste året. Men i dette tilfellet er det kanskje mer et uttrykk for hvor mye høyere skatteinntektene hadde vært i Randaberg kommune hvis vi ikke hadde hatt lokal nedgang på grunn av konjunkturedringer de siste åra.

Netto skatteinntekter i Randaberg kommune i 2017 blir vesentlig lavere enn budsjettet, dette er ikke fanget opp i Grønt hefte og KS sin prognosemodell. I rådmannens anslag er det lagt til en netto økning på 1,2 mill. kr på grunn av forventet innbyggervest fra 2017 til 2018. Dette er det ikke tatt hensyn til i anslaga fra Statsbudsjettet/KS. Rådmannens forslag til budsjett for frie inntekter for 2018 er totalt 601,1 mill. kr, og for netto skatteinntekter 342,5 mill. kr. I årene etter 2018 er det lagt til grunn en ytterligere økning i skatt og rammetilskudd med bakgrunn i forventet befolkningsvekst og vekst i antall eldre i Randaberg kommune utover landsgjennomsnittet. Rådmannen har også lagt til grunn at skattesvikten som er videreført fra 2017 til 2018, vil avta utover i økonomiplanen som følge av bedre sysselsettingssituasjon. En skjematisk framstilling av netto skatteinntekter i rådmannens budsjettforslag ser slik ut:

Tall i mill. kr	Skatteinntekter	Inntektsutjamning	Netto skatteinnt.
Budsjett for 2017 i vedtatt øk.plan	378,0	-40,2	337,8
Vekst i eget tiltak (skatt) KS-vedt. 2016	3,0	-1,8	1,2
Vekst i eget tiltak (skatt) KS-vedt. 2017	0,5	-0,3	0,2
Budsjett for 2018 i vedtatt øk.plan	381,5	-42,3	339,2
Redusert skattenivå i 2017	-34,0	24,0	-10,0
Realvekst	3,6	-0,3	3,4
Deflator	9,8	-1,0	8,8
Just. for å fange opp nasjonal vekst	9,0	-9,1	0,0
Budsj sammenlignbart med Grønt hefte/KS	370,0	-28,7	341,3
Lokal vekst pga. flere innbyggere	3,0	-1,8	1,2
Rådmannens forslag	373,0	-30,5	342,5

Sammenlignbare budsjetterte netto skatteinntekter er 1,8 mill. kr lavere enn Grønt hefte og 13,2 mill. kr lavere enn KS-prognosen basert på tre år.

Skatteinntektene er vanskelige å budsjettere for kommunene, spesielt i kommuner som har over landsgjennomsnittet i skatteinntekter per innbygger og dermed betaler inntektsutjamning. "Fallhøyden" vil for Randaberg kommune normalt være pluss/minus 5-10 mill. kr, i forhold til det beløpet rådmannen anslår skatteinntektene til. I rådmannens budsjettforslag er skatteinntektene i det øvre sjiktet av mulige inntektsnivå. Rådmannens budsjettforslag er derfor sårbart i forhold til negative konjunkturendringer.

Skatteandelen er nå 40 % av de frie inntektene, mens rammetilskudd utgjør 60 %. Regjeringspartiene har tidligere signalisert at de ønsker å gradvis heve skatteandelen til 50 % eller høyere. Dette favoriserer kommuner med skatteinntekter over landsgjennomsnittet, slik som Randaberg kommune. I forslag til Statsbudsjett for 2018 er det ikke foreslått endringer i fordelingen mellom skatteinntekter og rammetilskudd.

2.2. Ressurskrevende brukere / Brukere med store hjelpebehov

For 2017 er innslagspunktet hevet med prisstigning pluss 50.000 kr og er 1.235.000 kr. Kompensasjonsgraden på 80 % er videreført. Refusjon bortfaller fortsatt når brukerne blir 67 år. Kommunene skal inntektsføre refusjonen for 2017 i 2017-regnskapet selv om vi ikke får det utbetalt før i juni 2018, men staten som følger kontantprinsippet utgiftsfører det i 2018-regnskapet. Derfor er det først nå i høst at kommunene gjennom statsbudsjettet får vite de endelige forutsetningene for denne refusjonen i 2017. Vi har lagt til grunn at for 2018 vil egenandelen bare heves med forventet lønnsstigning, og at kompensasjonsgraden fortsatt blir 80%. Disse størrelsene vil vi ikke få vite før regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019 blir lagt fram

>> "Fallhøyden" vil for Randaberg kommune normalt være pluss/minus 5-10 mill. kr (om skatteinntektene.)

neste høst.

Randaberg kommune får også skjønnsmidler fra Fylkesmannen fordi vi har mange brukere med store hjelpebehov og derfor må betale uforholdsmessig mange egenandeler. Vi får i 2018 6,5 mill. kr i slike skjønnsmidler. Disse har

vært slik de siste årene:

- 2017: 5,0 mill. kr
- 2016: 4,0 mill. kr
- 2015: 5,0 mill. kr
- 2014: 5,0 mill. kr
- 2013: 5,9 mill. kr

2.3. Eiendomsskatt

Eiendommene i Randaberg kommune er retaksert med virkning fra 2009, og inntektene i 2017 var 5,8 mill. kr på næring (verk og bruk) og 6,2 på bolig- og fritidseiendommer. Rådmannen viser også til KS-sak 77/16 om eiendomsskatt som ble behandlet i kommunestyret i oktober i fjor. I vedtatt økonomiplan er det lagt til grunn en opptrapping til Stavanger-nivå på eiendomsskatt på boliger. Promillesatsen ble hevet fra 2 til 3 i 2017. Det er også vedtatt å redusere bunnfradraget fra 733.000 kr og halvveis ned til nivået det var tidligere (400.000 kr). Rådmannen har derfor lagt til grunn et bunnfradrag på 570.000 kr i 2018. Rådmannen har ikke lagt inn ytterligere endringer i eiendomsskatten i økonomiplanperioden.

2.4. Inntekter fra Lyse Energi AS

Lyse betaler en garantert avkastning til eierne sine av ansvarlig lån på

opprinnelig 3 milliard kroner. Avkastningen er knyttet til NIBOR-rentesats (internrenten mellom bankene) og til eierandel. Randaberg kommune eier 3,279 % av Lyse. I tillegg til den garanterte avkastningen betaler Lyse utbytte av overskudd til eierne.

I vedtatt økonomiplan hadde rådmannen, i samråd med de sentrale eierkommunene i Lyse, lagt til grunn en opptrapping på samlet utbytte i hele økonomiplanperioden. Denne opptrappingen er bekreftet av Lyse, og inntektene er lagt inn i samsvar med disse omforente føringene. Av et samlet utbytte på 500 mill. kr i 2018 er

Randaberg kommunes andel 16,4 mill. kr. Dette øker gradvis til 20,3 mill. kr i 2021.

2.5. Økning gebyrer/avgifter/egenbetalinger/husleier

For å kunne videreføre driftsnivået må inntektsgrunnlaget styrkes. De fleste gebyrer/egenbetalingene er økt med 2,6 % fra 2017 til 2018, i samsvar med den kommunale deflatoren (lønns-/prisvekst). På VAR-området endres gebyrene med mellom 2 og 7,1 %. Det er renovasjonsutgiften som økes mest. Dette for å starte opp med henteordning for grovavfall. Feieavgiften går ned 19,6 %. På byggesak er gebyrene økt med 20 % for å oppnå selvkost. Tilsvarende er gebyrer på oppmåling økt med 5 %. Foreldrebetaling for barnehage er økt i tråd med føringer i statsbudsjettet for 2018.

For oversikt over gebyrendringene fra 2017 til 2018, se budsjettkommentarer for aktuelle tjenesteområder og eget gebyrvedlegg.

2.6. Rentesats, renteutgifter/renteinntekter og avdragsutgifter

Det er budsjettert med 1,8 % rente og 25 års avdragstid i 2018 og økonomiplanperioden for nye investeringer. Det er det samme som i vedtatt økonomiplan. Randaberg kommune har en struktur på låneopptak (fast og flytende rente), utlån (Lyse, flytende) og rentekompensasjon (flytende) som gjør at vi er forholdsvis nøytrale i forhold til rentenivået. Rentesatsen som er brukt får derfor først og fremst betydning for finansiering av nye investeringer og effekten dette får på renteutgiftene.

Randaberg kommune betalte fram til 2013 avdrag i forhold til de faktiske avdragsutgiftene på låna. Vi hadde tatt opp de fleste låna med 20 års avdragstid, et par lån hadde 25 års avdragstid. Vi har hatt høyere avdragsbelastning i driftsregnskapet enn det loven krever.

Loven krever avdrag i forhold til avskrivingsstiden, som for mange av investeringene vi har gjort de siste åra er lenger enn 20-25 år. I vedtatt økonomiplan er avdragene litt over kravet til minimumsavdrag. Tiltaket i vedtatt økonomiplan om å heve dette til 2013-nivået (med 5 mill. kr) fra 2020 er tatt ut.

I 2014-2016 har vi tatt opp årets investeringslån som sertifikatlån uten avdrag. Dette betyr at rådmannen må justere avdragsbetalingen i 2017 og framover ved å ta opp lavere nye lån enn budsjettert, eller fornye eksisterende sertifikatlån med lavere sertifikatlån. Eller ekstra avdrag. Uansett skal rådmannen påse at det blir betalt og regnskapsført avdrag i samsvar med vedtatt budsjett (og minst minimumsavdrag).

2.7. Lønnsavsetning

Randaberg kommune setter av midler for å dekke økte lønnsutgifter som følge av lønnsoppgjør i kommende budsjettår og overheng og glidning fra 2017 til 2018. Lønnsreserven er på 13,4 mill. kr. Lønnsreserven skal dekke både helårseffekt av oppgjør i 2017 (overheng), lønnsglidning (endring i kompetanse/ansettelse) og effekt av lønnsoppgjør i 2018. En del av overhenget er allerede fordelt i rådmannens budsjettforslag, så beløpet som ligger igjen til fordeling er derfor lavere.

Med utgangspunkt i forventet prisstigning i Statsbudsjettet på 3 %, skulle vi satt av 15,4 mill. kr. Rådmannen redusert beløpet med 2 mill. kr, basert på at vi de siste årene (unntatt 2017) har budsjettert lønnsavsetningen i samsvar med forventingen i Statsbudsjettet, og at vi da har budsjettert høyere enn hva det faktisk har blitt nødvendig å bruke.

2.8. Prisvekst

Virksomhetene er i åra 2009-2012 ikke kompensert for årlig prisvekst. For 2013 ble det tilført 3,9 mill. kr for å kompensere en forventet prisvekst på driftsutgifter, refusjonsutgifter og overføringsutgifter. På enkelte arter (for eksempel kostnader til IVAR) er det tatt hensyn til det vi faktisk vet om endringer i prisnivå. For 2018 (og 2014-2017) er det gitt kompensasjon for prisstigning på tilskudd og overføringer, mens det ikke er gitt full kompensasjon på prisstigning på kjøp av varer og tjenester.

Forventet prisvekst fra 2017 til 2018 er satt til 1,5 %, og det er tilført 2,8 mill. kr i dette tiltaket. Forskjellen mellom full priskompensasjon og delvis priskompensasjon er 1,8 mill. kr. Dette er i realiteten et krav til tilsvarende effektivisering av driften.

2.9. Pensjon

Rådmannen har videreført satsen til KLP med 15,39 % av lønnsartene. Satsen til Statens Pensjonskasse på 12,25 % er også uendret fra 2017. For begge pensjonsordninger kommer arbeidstakers andel på 2 % i tillegg. Fra 2014 budsjetteres pensjonspremien på tjenesteområdene. Premieavviket er budsjettert på egen ansvarsområde og sørger for at det er pensjonskostnaden som blir belastet Randaberg kommune samlet. Forskjellen mellom premie og kostnad, premieavviket, amortiseres over 7 år og vil derfor medføre økte kostnader på sikt.

I regjeringens forslag til statsbudsjett er en del av økningen i frie inntekter begrunnet i økte pensjonskostnader i 2018. Vi hadde i 2016 lavere pensjonskostnader enn budsjettert, det samme vil vi få også i 2017. Pensjonskostnadene er derfor redusert i forhold til 2017-budsjettet med 2,5 mill. kr. Det er da tatt hensyn til forventet økning i pensjonskostnader fra 2017 til 2018.

Vi har mottatt prognoser for premieinnbetaling og premiekostnad fra KLP og SPK. Disse viser at både premiene og kostnadene vil øke betraktelig i økonomiplanperioden, og at premiene vil øke mer enn kostnaden. Premieavviket vil øke fra i underkant av 20 mill. kr til 80 mill. kr i løpet av økonomiplanen. Dette vil forringe likviditeten tilsvarende. Rådmannen har lagt inn et tiltak der det er det lagt til grunn at økningen i pensjonskostnader blir finansiert med økte frie inntekter i 2019-2021. Økningen er slik i forhold til 2018-2019: 3,7 mill. kr, 2020: 3,8 mill. kr (totalt 7,5 mill. kr); i 2021: 4,9 mill. kr (totalt 12,4 mill. kr).

2.10. Opplæring

Opplæringsmidler ble budsjettert felles inntil 2010-budsjettet. Deler av budsjettet ble fordelt til tjenesteområdene i etterkant. 1,2 mill. kr ble i budsjettet for 2011 fordelt til alle tjenesteområdene, de resterende 0,8 mill. kr ble beholdt sentralt (lederopplæring, internopplæring IKT, til spesiell fordeling, reserve). I løpet av 2011 til 2014 er det redusert på de sentrale midlene, mens det er tilført midler til tjenesteområdene, delvis for å kunne utløse statlige midler, og budsjettet for 2016 var over 3 mill. kr. I 2017 ble opplæringsbudsjettet kraftig redusert ned til 2,1

mill. kr. Dette fordi både de sentrale kursmidlene og kursmidler på Hopp ble redusert som innsparingstiltak. I budsjettforslaget er det lagt inn en økning i de sentrale opplæringsmidlene til lederopplæring på 200.000 kr. Budsjettet skal dekke både selve kursutgiftene og reise-/diettutgifter i forbindelse med disse.

Prisvekst er nok karene på bildet nederst også opptatt av, der de står og studerer motoren til et av flere "dollar"-glis under bilutstillingen i sentrum i år. Øverst: Rådmann og ordfører besøkte Domstein i Dusavika.

2.11. Økonomisk risiko i rådmannens budsjettforslag

Budsjettforslaget fra rådmannen er saldert med innsparingstiltak, utsetting av trinn to av Harestad skole og bruk av fond. Forslaget gir likevel ikke et netto driftsresultat i nærheten av måltallene. Rådmannen har valgt å legge fram budsjett og økonomiplan slik fordi vi har fondsmidler som kan brukes (og i en viss grad er brukt). Det er alltid en viss usikkerhet når kommuner legger fram sine budsjettforslag. Først og fremst knyttet til skatteinntektene, men også til om Statsbudsjettet blir vedtatt slik det er foreslått. I år har vi også en del andre forhold som er usikre. Tabellen under viser de viktigste usikre forholdene og hvilken effekt de er lagt inn med i rådmannens budsjettforslag (i mill. kr, økte utgifter/reduerte inntekter er positive tall).

På den andre siden kan disse forholdene komme bedre ut enn rådmannen har lagt til grunn. Da vil det kunne se slik ut:

Forhold	2018	2019	2020	2021
Bosetting, flyktning som nå	2,2	0,3	1,7	2,4
Bosetting, EM som nå	-	-	-	-
Justering for skattenivå i 2017, mindre reduksjon	5,0	3,0	-	-
Økte pensjonsutgifter finansiert i SB 100 %	-	-	-	-
Høyere vekst i frie innt.	-7,0	-14,0	-21,0	-28,0
Barnehaugenorm, delfinansiert av staten	1,0	2,1	2,1	2,1
Lønnsavsetning litt lavere enn SB	13,4	13,4	13,4	13,4
Totalsum	14,6	4,8	-3,8	-10,1
Endring i forhold til rådmannens forslag	-10,8	-13,8	-13,8	-17,4

Forhold	2018	2019	2020	2021
Bosetting, flyktning, redusert	5,6	5,5	6,7	9,6
Bosetting, EM, redusert	1,0	2,0	2,0	2,0
Justering for skattenivå i 2017	10,0	7,0	3,0	3,0
Økte pensj.utg. finans. i SB 100 %	-	-	-	-
Vekst i frie inntekter pga. demografiske endringer	-5,7	-11,4	-17,1	-22,8
Barnehaugenorm, delfinansiert av staten	1,0	2,1	2,1	2,1
Lønnsavsetning litt lavere enn SB	13,4	13,4	13,4	13,4
Totalsum	25,4	18,6	10,1	7,3

Tabellen under viser hvordan det ser ut dersom det meste av dette går feil vei. Vi ser at det vil forverre balansen i budsjettet og økonomiplanen med 11-25 mill. kr.

Forhold	2018	2019	2020	2021
Bosetting, flyktning, ingen nye	5,9	5,7	7,4	11,2
Bosetting, EM, ingen nye	1,0	2,0	2,0	2,0
Justering for skattenivå i 2017, større reduksjon	15,0	12,0	8,0	5,0
Økte pensjonsutgifter finansiert i SB 50 %	-	2,0	4,0	6,0
Redusert vekst i frie inntekter	-3,5	-7,0	-10,5	-14,0
Barnehaugenorm, uten delfinansiering	2,9	7,0	7,0	7,0
Lønnsavsetning i samsvar med SB	15,4	15,4	15,4	15,4
Totalsum	36,7	37,1	33,3	32,6
Endring i forhold til rådmannens forslag	11,3	18,5	23,2	25,3

Hvis ting går feil vei, vil vi måtte bruke mer av fond i 2018 (og 2019). Vi har 60 mill. kr på driftsfond per utgangen av 2016, som er satt av for å kunne brukes i den situasjonen vi nå er i.

Vi må nok likevel forberede oss på å måtte redusere ytterligere ved neste korsveg (budsjettet for 2019) dersom dette framtidsbildet skulle slå til. Hvis ting går bedre, vil vi fortsatt måtte gjennomføre innsparingene som er foreslått, men vi vil kunne tære mindre på reservene og ha et resultat som nærmer seg måltallene våre.

>> Hvis ting går feil vei, vil vi måtte bruke mer av fond (...) Vi har 60 mill. kr på driftsfond ... som er satt av for å kunne brukes i den situasjonen vi nå er i.

3) Statsbudsjettet og kommunene

3.1. Endringer i det økonomiske opplegget for kommunesektoren for 2017

Kostnadsveksten fra 2016 til 2017 er beregnet til 2,3 %. Dette er det samme som i revidert nasjonalbudsjett (RNB).

I RNB ble skatteinntektene nedjustert med 0,85 milliard kroner i forhold til Statsbudsjettet for 2017. I forslag til statsbudsjett er disse oppjustert med 4 milliard kroner, slik at nivået er nå drøye 3 milliard kroner høyere enn i Statsbudsjettet for 2017.

3.2. Det økonomiske opplegget for 2018

Ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter i 2018 legger regjeringen til grunn en pris- og lønnsvekst i kommunal sektor (deflator) på 2,6 %. Lønnsveksten er forutsatt å bli 3,0 %.

Kommuneopplegget er ventet å gi en vekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2017 på 3,8 milliard kroner. Dette tilsvarer en vekst på 1,0 % fra nivået regjeringen i RNB antok sektoren ville få i 2017. Det vil si at veksten blir vesentlig mindre ut fra oppjustert inntektsanslag for 2017 (skatteinntekter).

Regjeringen øker kommunesektorens frie inntekter for 2017 med 4,6 milliard kroner. Dette er reell vekst i frie inntekter, dvs. at det i budsjettopplegget er lagt inn kompensasjon for pris- og lønnsvekst i kommunesektoren i tillegg. Dette tilsvarer en vekst på 0,9 % fra nivået regjeringen i RNB antok sektoren ville få i 2017. Det vil si at veksten blir vesentlig mindre ut fra oppjustert inntektsanslag for 2017 (skatteinntekter).

Bakgrunnen for at frie inntekter øker mer enn de samla inntektene er at det er reduksjon i øremerka tilskudd.

Veksten i frie inntekter skal bl.a. dekke kostnadsveksten kommunene har som følge av demografiske endringer fra 2017 til 2018. Forventa merutgifter til dette er 2,7 milliard kroner,

av dette dekkes 2,2 milliard kroner over de frie inntektene. Det forventes også økte pensjonskostnader på 0,35 milliard kroner. Veksten skal også dekke særskilte satsninger i statsbudsjettet som tjenester til rusavhengige, tidlig innsats i barnehage og skole og forebyggende tiltak innen barnevernet.

Regjeringen foreslår at den kommunale skattøren i 2018 blir 11,8 %, det samme som i 2017. Dette er tilpasset forutsetningen om at skattedelen av de samla inntektene for kommunene fortsatt skal være 40 % i 2018.

• **Tiltakspakken for Sør- og Vestlandet:** Tiltakspakken for økt sysselsetting, som i 2017 og 2016 fordelte samlet over 1 milliard kroner, er avviklet fra 2018.

• **Momskompensasjon for rus- og psykiatriboliger:** I finansdepartementet sin proposisjon om statsbudsjettet er det i kapittel 38 en gjennomgang av dette. Konklusjonen ser ut til å være at kommunene skal kunne få momskompensasjon for boliger som skattedirektoratet har ment ikke er kompensasjonsberettiget.

• **Veksttilskudd:** Grensa for å kvalifisere til veksttilskudd ble i fjor redusert fra gjennomsnittlig vekst de tre siste åra på 1,5 % til 1,4 %. Satsen ble da også prisjustert til 57.191 kr per innbygger. Og denne er videreført for 2018. Randaberg kommune har hatt gjennomsnittlig vekst de tre siste åra på marginalt over 1,4 %, og får veksttilskudd i 2018 på 259.000 kr.

• **Investeringstilskudd til heldøgns omsorgsplasser:** Det blir foreslått en tilskuddsramme for 2018 som gir rom for 1.800 nye heldøgns omsorgsplasser. Det blir etter en overgangsordning bare gitt tilskudd til nye plasser fra 2021, og ikke rehabilitering av eksisterende plasser.

• **Dagtilbud til demente:** Kommunene får plikt til å tilby dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens fra 2020.

• **Ressurskrevende tjenester/brukere med store hjelpebehov:** Innslagspunktet er foreslått justert opp til 1,23 mill. kr, som er 50.000 kr mer enn en generell prisjustering tilsier. Kommunenes kompensasjon for utgifter utover innslagspunktet er uendret på 80 prosent.

• **Helsestasjons- og skolehelsetjenesten:** Helsestasjons- og skolehelsetjenesten ble styrket gjennom øremerkede midler og frie inntekter fordelt etter særskilt nøkkel fram til 2017. Disse ordningene er videreført i 2018.

• **Barnehager:** Foreldrebetalingen i barnehager er økt med 180 kr per måned. Dette er 110 kr utover prisstigning. Ny maksimalsats er 2.910 kr/md. Rammene til kommunene er økt som følge av flere endringer i barnehagesektoren: Flere barnehagelærere (pedagognorm), botidskrav for kontantstøtte og økt inntektsgrense for gratis kjernetid. Rammene er tilsvarende redusert som følge av ny maksimalsats og økt kontantstøtte.

Myndighet til vigsel: Myndighet til vigsel blir overført fra domstolene til kommunene fra 1. januar 2018. Kommunene blir gitt kompensasjon for dette med 3 mill. kr i rammen. For Randaberg kommune tilsvarer dette omtrent 6.000 kr. Rådmannen legger fram egen sak om organiseringen av kommunal vigsel i Randaberg før årsskiftet.

4) KOSTRA

KOSTRA (KOMmune-STat-RApportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal og fylkeskommunal virksomhet. Informasjonen om:

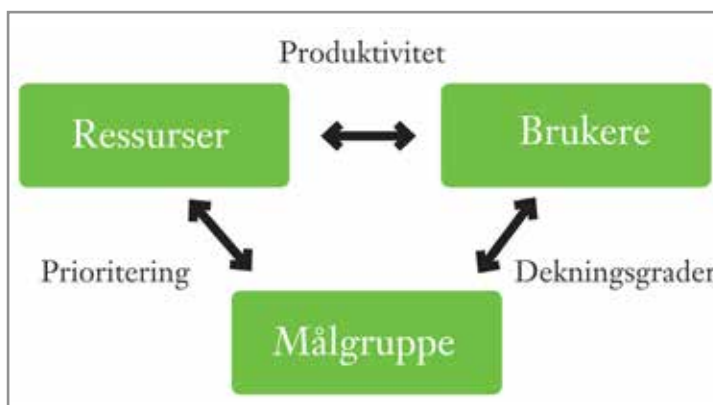
(1) kommunale og fylkeskommunale tjenester, (2) bruk av ressurser på ulike tjenesteområder og (3) egenskaper ved befolkningen, blir registrert og sammenstilt for å gi relevant informasjon til beslutningstakere i kommuner, fylkeskommuner og staten. Informasjonen skal gi bedre grunnlag for analyse, planlegging og styring i kommuner og fylkeskommuner, og gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås.

Da KOSTRA ble etablert i 2001, for å gi oss sammenlignbare data på tvers av kommuner og over tid for egen kommune, skulle det også lette rapporteringen fra kommunene til staten. KOSTRA egner seg best til å sammenligne seg med kommuner som innbyrdes er like i størrelse og struktur. KOSTRA-tall som er vist i budsjettet for 2016 (mest i vedleggene fra tjenesteområdene), sammenligner Randaberg kommune med gruppe 8, Rogaland og landet samlet. Det er i visse tilfeller også sammenlignet med utvalgte nabokommuner.

For Randaberg kommune vises også utviklingen over tid for aktuelle KOSTRA-data. Gruppe 8 er 27 mellomstore kommuner med lave bundne kostnader per innbygger og middels frie disponible inntekter, inkludert Rogalandskommunene Time, Randaberg og Strand. KOSTRA opererer med tre typer sammenligningstall: prioriteringer, dekningsgrader og produktivitet. Prioriteringer viser hvor mye ressurser (som regel penger eller årsverk) som brukes på utvalgte områder av tjenesteytingen / forvaltningen.

Dekningsgrader sier noe om hvor mange i aktuell brukergruppe / aldersgruppe og lignende som får et gitt tjenestetilbud. Produktivitet sier noe om hvor mye ressurser som brukes på hver "enhet" av tjenesteytingen / forvaltningen.

Dekningsgrader sier noe om hvor mange i aktuell brukergruppe / aldersgruppe og lignende som får et gitt tjenestetilbud. Produktivitet sier noe om hvor mye ressurser som brukes på hver "enhet" av tjenesteytingen / forvaltningen. Sammenhengene kan også vises som i figuren under.

KOSTRA sier ingenting om driften er "rett" eller "gal", men gir indikasjoner på hvor kostnaden ved driften avviker fra andre kommuner og hvordan utviklingen er i egen kommune. KOSTRA peker på hvor kommunene bruker penger og åpner for sammenligninger, men sier lite om kvalitet.

Rådmannen har i årets budsjettforslag forsøkt å bruke KOSTRA-tallene fra Kommunebarometeret i tjenesteområdenes KOSTRA-sammenligninger.

De siste tilgjengelige KOSTRA-tall er fra 2016. Disse vil ikke være oppdatert med endringer i kostnadsnivå i 2017 som følge av innsparings tiltak og påplussinger som er gjort i 2017.

>> KOSTRA egner seg best til å sammenligne seg med kommuner som innbyrdes er like i størrelse og struktur.

5) Driftsbudsjettet

5.1. Driftstiltak i økonomiplanen

Tabellen under viser driftstiltak som er tatt med i rådmannens budsjettforslag. Den viser også tiltak som ikke er prioritert. De to øverste linjene viser budsjettforslaget før og etter at tiltak er lagt inn. Egen linje viser driftskonsekvensen av de investeringstiltakene rådmannen har prioritert. Dette omfatter både rente- og avdragsutgifter og i noen grad økte driftsutgifter knyttet til investeringene (selve byggene).

Det er laget egne driftstiltak med endra inntekter/kostnader i tjenestedriften som følge av investeringstiltak (flere sykehjemsplasser, nye PU-boliger). Tabellen viser et overskudd på null i 2018 og 2019, stigende til 8,6 mill. kr i 2021. Overskuddet er det som er igjen til investeringer/fond utenom det som allerede er budsjettet av avsetninger og bruk av disse. I 2018 og 2019 er det budsjettet med bruk av fond. Uten dette, ville vi hatt et underskudd i rådmannens budsjettforslag. Netto driftsresultat er litt lavere enn det denne linjen viser, og vises i tabellen hovedoversikt drift.

Driftstiltak	tall i 1000	2 018	2 019	2 020	2 021
Over-/underskudd konsekvensjustert budsjett		-6 061	-6 061	-6 061	-6 061
Totale driftskostnader fra investeringsbudsjett		3 729	7 889	8 932	11 315
Valgte driftstiltak		2 325	-1 839	-8 987	-13 684
Over-/underskudd budsjettversjon		-7	-11	-6 116	-8 430
Valgte tiltak					
Videreførte tiltak fra siste økonomiplan		-1 209	-12 103	-20 320	-28 094
100 Valg 2019 og 2021		-281	111	-281	-60
123 Lønns og prisstigning PPT ØP16		125	125	125	125
341 Kompetanseheving 2017		0	0	500	500
346 Refusjoner fra andre, Kreftforeningen ØP17		35	140	140	140
346 Utsatt frisklivssentral 2017		206	529	529	529
351 Kommuniser ØP16		0	-50	-50	-50
351 Økte sosialhjelpsutgifter i 2017		-1 000	-1 500	-2 000	-2 000
363 Vaksinasjonsprogram 2017		0	120	120	120
366 Styrket barnehage tilbud, 2110 kjøp av tjenester ØP17		-530	-530	-530	-530
400: Kommuneplanrullering 2015-2030 2017		-250	-400	-400	-400
500: Drift av Randaberg kulturscene - Varen 2017		525	525	525	525
560 Økning lønn fritidskontakter 2017		100	130	160	190
800 Økt rammetilskudd pga vekst i antall eldre i Randaberg ØP17		-3 500	-7 000	-10 500	-14 000
800 Økte skatteinnt. og rammetilskudd pga bef.vekst i Randaberg ØP16		-2 200	-4 400	-6 600	-8 800
800 Eiendomsskatt (delvis redusert bunnfradrag) ØP17		-1 725	-1 725	-1 725	-1 725
800 Skatteinntekter justert av kommunestyre ØP17		-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
800 Økning i eiendomsskatt pga nye objekter og justering av nivå i 2018 til reelt 2017-nivå		50	-400	-850	-1 300
800 Økte skatteinntekter og rammetilskudd 2017		-1 859	-2 138	-2 338	-2 338
900 Endring utbytte og renter Lyse 2018-2021		-535	-2 070	-2 765	-4 130
900 Finansieringstransaksjoner		-535	-2 070	-2 765	-4 130
900 Renter og avdrag av investeringstiltak 2018		10 830	7 630	6 820	6 310
Sentraladministrasjon		3 551	3 221	3 221	3 221
100 Redusere fra 8 til 7 møterunder		-200	-200	-200	-200
140 HMS-midler		100	100	100	100
140 Kompetansemidler, lederutvikling		200	200	200	200
141 Ekstra lærlinger, opptrappingsplan		585	975	975	975

Driftstiltak	tall i 1000	2 018	2 019	2 020	2 021
160 Arbeidsgiverkontroll		560	560	560	560
180 Interkommunalt arkiv i Rogaland(IKA)		90	90	90	90
181 Økte IKT-driftsutgifter 2017 og 2018		2 146	1 646	1 646	1 646
180 Innsparing portoutgifter		-150	-150	-150	-150
126 Tilskudd KS for digitalisering		220	0	0	0
Skole		-1 803	-3 783	-4 783	-4 978
122 Bidrag til NDLA-G i en overgangsperiode		0	195	195	0
122 Chromebook til 5 -7 trinn på skolene		300	600	600	600
122 Styrking av SFO ift barn med full oppdekning i skoletiden		800	1 200	1 200	1 200
122: Innsparingstiltak skoleplass i andre kommuner		-500	-1 000	-1 000	-1 000
123 Lønns og prisstigning PPT ØP16 2017		0	125	125	125
21 Prisjustering SFO foreldrebetaling 2018		-203	-203	-203	-203
122 Innsparing skole		-1 500	-2 200	-2 200	-2 200
122 Elever uten norsk-kunnskaper		-700	-1 500	-1 500	-1 500
122 Flytte ungdomstrinnet på Goa skole til Harestad skole		0	-1 000	-2 000	-2 000
Hopp, barnehage		6 497	8 572	8 072	7 572
270-273-274-276 Helårsvirkning av barnehageplasser etablert i 2017		2 421	2 421	2 421	2 421
270-273-274-276-278-279 Justering av forventet foreldrebet i bhager		-400	-400	-400	-400
271 Friluftsavdeling i privat barnehage		424	1 130	1 130	1 130
271 Påbygg Nyvoll barnehage		325	1 950	1 950	1 950
271 Økt driftstilskudd private barnehager		1 034	1 034	1 034	1 034
280 Avvikle lokal kontantstøtte		30	-270	-270	-270
280 Barnehageplasser i andre kommuner		2 000	1 000	500	0
270-279 Lovfesta bemanning- og pedagognorm i barnehagene, delfinansiert av staten		1 039	2 083	2 083	2 083
270/271/273/274/276/278/279 Ny makspris		-161	-161	-161	-161
366: Avvikle foreldreveiledningsprogrammet DUÅ		-215	-215	-215	-215
Hopp, boliger		-361	1 581	7 043	7 043
342 Oppfølging i dagaktivitetssenter		634	634	634	634
350 Nytt bofellesskap		0	1 942	7 404	7 404
392 Torset, ikke økte utgifter pga nye leiligheter		-995	-995	-995	-995
Hopp, heldøgn		1 669	8 004	8 004	10 898
332 Økning ressurskrevende tjeneste Randaberg sykehjem 1 årsverk		698	698	698	698
332 Økt bemanning på kveld Randaberg sykehjem 1,4 årsverk		1 056	1 056	1 056	1 056
338 Utsatt oppstart drift Vestre Goa 2, -1,7 årsverk		-1 213	0	0	0
344 Økt bemanning Vardheim bofellesskap 1,4 årsverk		904	904	904	904
347 Økt bem. natt-tjenesten, alt. B hvilende nattevakt: 0,8 årsverk		681	681	681	681
330 Reduksjon vikarinnleie ved sykdom i heldøgnsavdelingene		-457	-457	-457	-457
332 Bemanning nytt sykehjem og andre driftskonsekvenser		0	5 122	5 122	8 016
Hopp, hjemmetjeneste		-602	-729	-729	-729
333 Kjøkken - økt salg av varer og tjenester		-250	-250	-250	-250
333 Prisjustering kjøkken 2018		-101	-101	-101	-101
333 Reduksjon vikarutgifter		-87	-87	-87	-87
346 Fysioterapi egenbetaling pasienter		-285	-285	-285	-285
346 Fysioterapi økt fastlønnsstilskudd		-63	-190	-190	-190
346 Ergoterapi økt inntekt		-48	-48	-48	-48
346 Hjemmesykepleien øke opp årsverk med 60 %		320	320	320	320

Driftstiltak	tall i 1000	2 018	2 019	2 020	2 021
348 reduksjon diverse driftsutgifter og vikarutgifter		-88	-88	-88	-88
Hopp, barnevern		-463	537	537	537
362 EM Enslige mindreårige tilskudd		-1 463	-1 463	-1 463	-1 463
362 Familieveileder - Unge og rus		580	580	580	580
362 Mestring-Inkludering-Trygghet-Trivsel (MITT) Randaberg		550	550	550	550
362 Mottak av færre enslige mindreårige		1 000	2 000	2 000	2 000
362 Reduksjon institusjon		-1 130	-1 130	-1 130	-1 130
Hopp, resten		-2 067	-2 067	-2 067	-2 067
363 Reduksjon merkantil stilling 50 %		-276	-276	-276	-276
363 Reduksjon psykolog og vernepleier stilling i 2018		-372	-372	-372	-372
341 Prisjustering egenbetaling Helse- og omsorg 2017 2017		-41	-41	-41	-41
34 Endringer i inntekter og utgifter ressurskrevende tjenester		-733	-733	-733	-733
341 Reduserte 0,9 årsverk. Tidligere fagutvikler		-745	-745	-745	-745
341 Økte legevaksutgifter		100	100	100	100
NAV		5 229	5 099	6 672	9 620
351 Redusert bosetting av flyktninger fra 2018		5 629	5 499	6 672	9 620
351 Organisasjonssekretær FFKF		-400	-400	0	0
Tekniske tjenester		-1 082	-1 122	-1 988	-1 778
352 Prisjustering husleieinntekter		-324	-324	-324	-324
440 Ikke utleie til DPS		0	2 142	2 142	2 142
480 Prisendring, Brannvesenet Sør-Rogaland IKS 2018		330	330	330	330
441 Renhold		365	365	365	365
352 Økt husleie opp mot markedspris		-500	-500	-700	-700
480 Reduksjon blomsterprogrammet		-100	-100	-100	-100
480 Redusert vedlikehold lekeplasser		-200	-200	-200	-200
480 Endring utg. og inntekter 2018-2021 Vann, avløp og renovasjon		-653	-2 835	-3 501	-3 291
Plan og miljø		635	800	630	630
400 Redusert plangebyr		535	500	330	330
430 Endring av gebyr byggekontroll		100	300	300	300
Kultur		137	237	187	187
500 Endra driftsutgifter Folkehallen inkludert Sola Arena		300	400	400	400
500 Frilager for friluftsutstyr		150	150	150	150
500 NM Uken 2018		50	50	0	0
510 Styrking av tilbudet i svømmehallen		137	137	137	137
560 Aktiv fritid for alle		0	0	0	0
50 Økt inntjening og innsparing tjenesteområde kultur		-400	-400	-400	-400
560 Redusert driftstilskott frivillige lag og foreninger		-100	-100	-100	-100
Felles		-7 781	-10 061	-13 441	-15 721
124 Reduserte pensjonsutgifter i 2017/2018		-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
800 Endr i skatteinnt. og rammetilsk. SB18, deflator, demografi og realøkning		-19 122	-19 122	-19 122	-19 122
999 Delvis prisjustering 2018		2 766	2 766	2 766	2 766
999 Prisjustering refusjoner		-390	-390	-390	-390
800 reduserte netto skatteinntekter i 2017, gradvis bedring		10 000	7 000	3 000	3 000
124 Økte pensjonsutgifter i 2019-2021		0	0	0	0
800 Justering av skatteinntekter og rammetilskudd til SB18		-3 355	-3 355	-3 355	-3 355
120 Lønnsavsetning 2018 redusert		13 400	13 400	13 400	13 400
900 bruk av driftsfond for å saldere budsjettet		-5 900	-2 900	0	0

Driftstiltak	tall i 1000	2 018	2 019	2 020	2 021
999 innsparing 0,5% lønn per år		-2 680	-5 360	-8 040	-10 720
800 Red. eiendomssk. som følge av omlegging av reglene for verk og bruk		0	400	800	1 200
Kirke		-25	-25	-25	-25
600 Innsparing, redusert driftsnivå kirken 2018		-200	-200	-200	-200
600 Økte utgifter, kirkedrift pga lønns- og prisvekst 2018		175	175	175	175
Ikke valgte tiltak					
Rådmannens forslag med trinn 2, Harestad skole (investering)		3 740 123	8 150 413	16 488 215	24 782 354
Videreførte tiltak fra siste økonomiplan					
122: PC til elevene ØP17		0	50	50	50
141 Ekstra læringer ØP17		195	195	195	195
280 Redusert refusjon barnehageplasser i andre kommuner 2017		350	510	510	510
280 Vikarpool ØP17		-150	-200	-250	-250
351 Bosetting av flyktninger 2016 og utover, redusert inntak og korrigerte utgifter 2017		272	-2 253	-2 253	-2 253
351 Overføring fra barnevernstjeneste 2017		10	20	30	30
351 Øker kvalifiseringsprogram 2017		0	0	0	0
480 Prisendring, Brannvesenet Sør-Rogaland IKS 2017		505	558	640	640
480 Endring IVAR IKS 2017-2020 Vann, avløp og renovasjon ØP17		2 755	4 989	6 753	6 753
480 Utgifts- og inntektsendringer Avløp ØP17		-242	55	-289	-289
480 Utgifts- og inntektsendringer Renovasjon ØP17		-1 232	-3 091	-4 824	-4 824
480 Utgifts- og inntektsendringer Slam ØP17		-42	-45	-45	-45
480 Utgifts- og inntektsendringer Vann ØP17		-2 349	-3 555	-3 794	-3 794
500 Endrede driftsutgifter Folkehallene ØP17		-60	-130	-130	-130
800 Endring i pensjonskostnader 2017		0	1 000	2 000	2 000
900 Reduserte avdr. på lån 2015 og videre i øk.planperioden ØP17		0	5 000	5 000	5 000
999 Driftsreduksj. i økonomiplanperioden i 2017 og videre 2016 2017		0	-3 000	-6 000	-9 000
Skole					
122 Lisenser til Creative-pakken		88	88	88	88
122 Lisenser til IntoWords		53	53	53	53
122 Tiltak i ruspolitisk handlingsplan		150	350	350	350
122 Utgifter knyttet til sentrale tariffstyrte seniortiltak		1 400	1 400	1 400	1 400
122 Økt elevtall i kommunen		1 000	1 000	1 000	1 000
122 Kutte ut leirskole		0	-200	-200	-200
Hopp, barnehage					
270-279 Lovfesta bemanning- og pedagognorm i barnehagene		2 916	6 986	6 986	6 986
279-270-278 Økte lønnsutgifter, fagarbeidere		310	310	310	310
280 Lokal kontantstøtte opprettholdes		300	300	300	300
280 Sommerstengte kommunale barnehager		-180	-180	-180	-180
280 Opprette vikarpool		400	400	400	400
Hopp, boliger					
350 Ranso - nytt tiltak		50	50	50	50
392 flytte avlastning til Torset fra Avl.senter		898	898	898	898
Hopp, heldøgn					
347 Økt bemanning natt-tjenesten, alternativ A: 1,34 årsverk		1 014	1 014	1 014	1 014
Hopp, resten					
341 Transportkostnader		360	360	360	360

Driftstiltak	tall i 1000	2 018	2 019	2 020	2 021
NAV					
351 Glidelåsen		200	200	200	200
351 Hurtigspor- kombinert introprogram og fagbrev		120	120	120	120
351 Ingen bosetting av flyktninger fra 2018 og utover		6 027	5 664	7 633	11 768
351 Bosetting av flyktninger som i vedtatt økonomiplan		2 156	339	1 736	2 416
Tekniske tjenester					
440/442 Driftsingeniør kommunale bygg		758	758	758	758
480 Gartner		563	563	563	563
Plan og miljø					
400 Levekårsanalyser		0	125	0	125
Felles					
120 Lønnsavsetning 2018		15 400	15 400	15 400	15 400
800 reduserte netto skatteinntekter i 2017		10 000	10 000	10 000	10 000
999 Full prisjustering 2018		4 508	4 508	4 508	4 508
800 Fjerne eiendomsskatt på boliger		3 400	6 800	10 225	10 225
900 Mer bruk av driftsfond, alternativ uten eiendomsskatt		-3 000	-6 100	-900	0
999 Ytterligere reduksjon, alternativ uten eiendomsskatt		0	0	-3 000	-6 000
Kirke					
600 Frivillighetskoordinator		200	200	200	200
600 Styrke det musikalske arbeidet 2018		200	200	200	200
600 20 % utvidelse av daglig leder stilling		150	150	150	150
600 20 % utvidelse av ungd.-og trosoppl.prest stilling 2018		150	150	150	150
600 30 % utvidelse av renholdsstillinger i kirkene		150	150	150	150

Alle tiltakene er nærmere beskrevet i eget vedlegg og i teksten fra tjenesteområdene. I vedlegget er også detaljerte tall for tiltakene tatt med.

Flere av tiltakene er rene prisjusteringer av utgifter og inntekter, eller konstatering av utgifter/inntekter, som vi vanskelig kan påvirke går opp eller ned. Enkelte tiltak er en reell styrking av drifta, andre er nye og utvida oppgaver som det er gitt føringer for i statsbudsjettet.

Det er lagt inn tiltak som øker de frie inntektene i økonomiplanperioden pga forventet høyere befolkningsvekst enn landsgjennomsnittet, både generelt og i antall eldre.

Det er i noen investeringstiltak lagt inn drifts-effekt av tiltakene. Omfanget av disse kan være usikre, men de er tatt med for å vise utfordringene. For Randaberg sykehjem er det lagt til grunn en trinnvis økning i bemanningen i forhold til de nye sengene.

Kirken sitt budsjettforslag med begrunnelser/ vurderinger er lagt ved som eget vedlegg. Rådmannen har prioritert inn tiltak som går på lønns-/prisjusteringer. De resterende tiltakene fra kirken vil kommunestyret måtte ta stilling til, og vil være bestemmende for driftsnivået i kirken framover. Kommunestyret må også ta stilling til om driften til kirken må reduseres, slik som i resten av kommunen og som rådmannen har foreslått.

>> Flere av tiltakene er rene prisjusteringer av utgifter og inntekter, eller konstatering av utgifter og inntekter, som vi vanskelig kan påvirke går opp eller ned.

5.2.) Obligatoriske oversikter drift

Budsjettskjema 1A	Tall i 1000	BUD 2017	BUD 2018	BUD 2019	BUD 2020	BUD 2021
Skatt på inntekt og formue		-378 008	-373 000	-391 500	-412 000	-422 000
Ordinært rammetilskudd		-201 910	-229 627	-226 306	-219 506	-220 106
Skatt på eiendom		-18 501	-20 176	-20 226	-20 276	-20 326
Andre generelle statstilskudd		-59 136	-50 177	-35 319	-24 551	-20 469
Sum frie disponible inntekter		-657 555	-672 980	-673 351	-676 333	-682 901
Renteinntekter og utbytte		-23 751	-24 286	-25 821	-26 516	-27 881
Renteutgifter provisjoner og andre finansutgifter		20 999	28 992	29 430	29 582	30 086
Avdrag på lån		32 566	39 326	39 931	40 911	42 403
Netto finansinntekter/-utgifter		29 814	44 032	43 540	43 977	44 609
Til bundne avsetninger		201	48	3	0	0
Til ubundne avsetninger		185	115	156	125	125
Bruk av ubundne avsetninger		-1 675	-6 100	-2 725	175	175
Bruk av bundne avsetninger		-4 546	-1 432	-2 078	-2 292	-1 881
Netto avsetninger		-5 835	-7 369	-4 644	-1 992	-1 581
Til fordeling drift		-633 576	-636 317	-634 455	-634 348	-639 873
Sum fordelt til drift fra skjema 1B		625 038	636 310	634 444	628 232	631 443
Merforbruk/mindreforbruk		-8 538	-7	-11	-6 116	-8 430

Budsjettskjema 1B	Tall i 1000	BUD 2017	BUD 2018	BUD 2019	BUD 2020	BUD 2021
Rådmannen						
Ramme for tjenesteområde		50 147	55 895	59 527	62 805	67 796
Skolene						
Andre generelle statstilskudd		-2 570	-2 770	-2 770	-2 770	-2 770
Sum fordelt til drift		147 710	148 198	145 468	143 518	142 373
Ramme for tjenesteområde		145 140	145 428	142 698	140 748	139 603
Helse og oppvekst						
Andre generelle statstilskudd		-12 395	-12 187	-10 817	-10 817	-10 817
Netto avsetninger		-2 300	0	0	0	0
Til fordeling drift		-14 695	-12 187	-10 817	-10 817	-10 817
Sum fordelt til drift		311 180	321 278	332 374	335 236	336 052
Ramme for tjenesteområde		296 485	309 091	321 557	324 419	325 235
NAV						
Andre generelle statstilskudd		-7 797	-6 411	-2 851	-871	-691
Til fordeling drift		-7 797	-6 411	-2 851	-871	-691
Sum fordelt til drift		54 733	51 632	37 544	29 629	29 059
Ramme for tjenesteområde		46 936	45 221	34 693	28 758	28 368

Budsjettskjema 1B	Tall i 1000	BUD 2017	BUD 2018	BUD 2019	BUD 2020	BUD 2021
Tekniske tjenester						
Andre generelle statstilskudd		-200	0	0	0	0
Til bundne avsetninger		201	48	3	0	0
Netto avsetninger		-2 645	-1 384	-2 075	-2 292	-1 881
Til fordeling drift		-2 845	-1 384	-2 075	-2 292	-1 881
Sum fordelt til drift fra skjema 1B		24 581	23 825	24 429	22 382	21 671
Ramme for tjenesteområdet		21 736	22 441	22 354	20 090	19 790
Plan og miljø						
Netto avsetninger		-900	-200	0	0	0
Sum fordelt til drift fra skjema 1B		6 647	4 843	4 608	4 388	4 338
Ramme for tjenesteområdet		5 747	4 643	4 608	4 388	4 338
Kultur						
Netto avsetninger		185	115	156	125	125
Sum fordelt til drift fra skjema 1B		25 116	25 912	25 942	25 722	25 602
Ramme for tjenesteområdet		25 301	26 027	26 098	25 847	25 727
Randaberg kirke						
Sum fordelt til drift fra skjema 1B		7 050	7 025	7 025	7 025	7 025
Ramme for tjenesteområdet		7 050	7 025	7 025	7 025	7 025

Hovedoversikter drift	Tall i 1000	BUD 2017	BUD 2018	BUD 2019	BUD 2020	BUD 2021
Brukerbetalinger		-31 620	-33 878	-34 171	-34 171	-34 342
Andre salgs- og leieinntekter		-64 374	-69 863	-70 396	-72 659	-73 525
Overføringer med krav til motytelse		-66 396	-69 690	-69 715	-70 110	-70 110
Rammetilskudd		-201 910	-229 627	-226 306	-219 506	-220 106
Andre statlige overføringer		-59 136	-50 177	-35 319	-24 551	-20 469
Andre overføringer		-577	-577	-577	-577	-577
Skatt på inntekt og formue		-378 008	-373 000	-391 500	-412 000	-422 000
Eiendomsskatt		-18 501	-20 176	-20 226	-20 276	-20 326
Sum driftsinntekter (B)		-820 522	-846 988	-848 210	-853 850	-861 455
Lønnsutgifter		448 696	463 795	462 051	457 329	456 320
Sosiale utgifter		123 143	128 771	134 739	139 297	144 785
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenesteprod		82 405	82 324	80 319	79 329	79 290
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod		83 357	87 650	86 558	85 072	84 945
Overføringer		55 286	52 820	50 803	49 889	49 824
Avskrivninger		35 570	44 280	44 280	44 280	44 280
Fordelte utgifter		-4 992	-5 152	-5 277	-5 277	-5 277
Sum driftsutgifter (C)		823 465	854 488	853 473	849 919	854 167
Brutto driftsresultat (D = B-C)		2 943	7 500	5 263	-3 931	-7 288
Renteinntekter, utbytte og eieruttak		-23 751	-24 286	-25 821	-26 516	-27 881
Sum eksterne finansinntekter (E)		-23 751	-24 286	-25 821	-26 516	-27 881
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter		20 999	28 992	29 430	29 582	30 086
Avdrag på lån		32 566	39 326	39 931	40 911	42 403
Utlån		110	110	110	110	110
Sum eksterne finansutgifter (F)		53 675	68 428	69 471	70 603	72 600
Resultat eksterne finansieringstransaksjoner		29 924	44 142	43 650	44 087	44 719
Motpost avskrivninger		-35 570	-44 280	-44 280	-44 280	-44 280
Netto driftsresultat (I)		-2 703	7 362	4 633	-4 124	-6 849
Bruk av disposisjonsfond		-1 675	-6 100	-2 725	175	175
Bruk av bundne fond		-4 546	-1 432	-2 078	-2 292	-1 881
Sum bruk av avsetninger (J)		-6 221	-7 532	-4 803	-2 117	-1 706
Avsetninger til disposisjonsfond		185	115	156	125	125
Avsetninger til bundne fond		201	48	3	0	0
Sum avsetninger (K)		386	163	159	125	125
Regnskapsmessig mer- mindreforbruk (L = I+J-K)		-8 538	-7	-11	-6 116	-8 430

>> Kommunestyret må også ta stilling til om driften til kirken må reduseres, slik som i resten av kommunen og som rådmannen har foreslått.

5.3.) Budsjett uten eiendomsskatt

Rådmannen har i sine siste budsjettforslag vist ulike tilnærmingsmåter for å kompensere for å ta bort eiendomsskatt. Kort oppsummert er dette :

- Redusere investeringsnivået (avdrag/renter)
- Redusere driftsutgiftene (i hovedsak lønn)
- Utsette innføring av nye tiltak/tjenester
- Konkurransetsetting/øke andre inntekter
- Redusere avdragsutgiftene til lovens minimumskrav
- Justering av andre inntekter
- Redusere netto driftsresultat

For 2018 og tilhørende økonomiplan har rådmannen laget et budsjett uten eiendomsskatt med utgangspunkt i rådmannens budsjettforslag. Det er lagt til grunn at eiendomsskatten på boliger reduseres til 2 promille i 2018, 1 promille i 2019 og fjernes helt i 2020.

Det er også lagt til grunn at bunnfradraget ikke reduseres. For å få dette til har rådmannen brukt mer av fond (10 mill. kr, en del tiltak som øker driftsnivået er ikke tatt med, og det er lagt opp til ytterligere innsparing i 2020-2021.

Oppstillingen under viser hvilke driftstiltak som er tatt ut / lagt inn i budsjettforslaget uten eiendomsskatt, og hva som blir resultatet for kommunen.

Driftstiltak	Tall i 1000	2 018	2 019	2 020	2 021
Over-/underskudd konsekvensj. budsjett		-6 061	-6 061	-6 061	-6 061
Totale driftskostnader fra investeringsbudsjett		3 729	7 889	8 932	11 315
Valgte driftstiltak		2 311	-1 793	-2 866	-9 213
Over-/underskudd budsjettversjon		-21	35	5	-3 959
Valgte tiltak					
800 Fjerne eiendomsskatt på boliger		3 400	6 800	10 225	10 225
900 Mer bruk av driftsfond, alternativ uten eiendomssk.		-3 000	-6 100	-900	0
999 Ytterligere reduksjon, alternativ uten eiendomsskatt		0	0	-3 000	-6 000
Ikke valgte tiltak					
140 HMS-midler		100	100	100	100
140 Kompetansemidler, lederutvikling		200	200	200	200
141 Ekstra læringer, opptrappingsplan		585	975	975	975
122 Chromebook til 5.-7. trinnet på skolene		300	600	600	600
344 Økt bemanning Vardheim bofellesskap 1,4 årsverk		904	904	904	904
800 Eiendomsskatt (delvis redusert bunnfradrag) ØP17		-1 725	-1 725	-1 725	-1 725
800 Økning i eiendomsskatt pga nye objekter og		50	-400	-850	-1 300

6) Investeringsbudsjettet

6.1. Generelt

Investeringsutgiftene er i 2018-kroner i hele økonomiplanperioden. Det betyr at beløpene vil bli justert ved kommende års økonomiplan-behandlinger for å fange opp både generell og spesiell prisstigning. I tillegg vil det kunne bli betydelige endringer når prosjektene nærmer seg i tid og konkretiseres. Investeringer fram i tid blir budsjettet ut fra nasjonale normtall eller foreløpige kalkyler. Endret aktivitetsnivå i bygge- og/eller anleggsbransjen nasjonalt og regionalt kan føre til endringer i prisene som er lagt til grunn for beregningene.

For Randaberg helsesenter er det lagt til prisstigning fra 2017 til 2018 i rådmannens forslag til økonomiplan.

Fra 2014 har rådmannen lagt til grunn at store byggeprosjekter blir belastet med byggelånsrenter som en del av investeringen. Dette gjelder Randaberg helsesenter, Harestad skole og kulturscene og Harestad skole trinn 2 i denne økonomiplanen. Isolert sett fører dette til økte investeringskostnader (renteutgifter), men vi får tilsvarende reduserte renteutgifter i driften.

Føring av byggelånsrenter som en del av investeringskostnaden er i samsvar med regnskapsforskriftene, men det er også tillatt å gjøre slik som Randaberg kommune har gjort tidligere (ikke skilt mellom byggelånsrenter og andre renteutgifter og dermed ført byggelånsrentene i driften). I 2018 vil renteutgiftene i driften øke fordi vi vil føre en mindre del av disse som byggelånsrenter. Dette fordi Harestad skole og Randaberg kulturscene er ferdig i 2017 og rådmannen har foreslått å utsette trinn 2 til slutten av økonomiplanperioden.

6.2. Investeringsiltak i økonomiplanen

Samlet er det planlagt å investere for i overkant av 300 mill. kr (eksklusiv moms) i økonomiplanperioden. Det er mer enn en halvering fra forrige økonomiplan (som omfattet avslutning av store prosjekter som Harestad skole og Randaberg kulturscene og Myrå barnehage og ressursenter).

De store investeringene er:

- **Harestad skole, trinn 2.** Trinn 2 er tidligere kalkulert til 250 mill. kr, basert på kvadratmeterpris på trinn 1. Det er lagt inn midler til å fullføre prosjekteringen i 2018. I etterkant av det vil vi få mer nøyaktige kalkyler. Bygging og oppstart er utsatt i forhold til vedtatt økonomiplan. Byggestart i 2021.

- **Randaberg helsesenter** med 126 mill. kr inkludert tidligere bevilgninger. Det er lagt til 5 mill. kr for velferdsteknologi i bygget.

- **Boliger til vanskeligstilte, flyktninger og psykisk utviklingshemma.** Rådmannen justerte ned kjøp av flyktningeboliger i vedtatt økonomiplan i forhold til forrige økonomiplan. I dette forslaget ligger det ikke inne kjøp av nye boliger i økonomiplanen. Det er lagt inn midler til å bygge et bofellesskap for psykisk utviklingshemma i 2019.

- **Ny barnehage på Harestad.** Prosjekteres i 2020, bygges etter 2021. Kommer i stedet for barnehage, Grødem, som lå inne i vedtatt økonomiplan med ferdigstillelse i 2021.

- **Renovering svømmehallen på Goa (9 mill. kr) og Grødem (8 mill. kr).** I vedtatt økonomiplan er det lagt inn 2,0 mill. kr til varmtvannsbassenget i Torvmyrveien i 2018. Dette er for lite midler til å få gjort noe fornuftig der, rådmannen har derfor tatt ut tiltaket i sitt budsjettforslag.

- **Ekstraordinært vedlikehold og branntekniske utbedringer:** 15 mill. kr.

- **IKT-investeringer:** 6,4 mill. kr i 2018, 3,1 mill. kr de andre årene. Samlet drøye 15 mill. kr.

- **VAR-investeringer** i underkant av 60 mill. kr. I tillegg er det planlagt å kjøpe boliger til vanskeligstilte for 5 mill. kr årlig og å ta opp Husbanklån som lånes ut videre (startlån), 25 mill. kr årlig.

>> Samlet er det planlagt å investere for i overkant av 300 mill. kr i økonomiplanperioden.

Tabellen under viser alle investeringstiltak i rådmannens budsjettforslag. For kommunens egne investeringstiltak er stort sett bare tiltak som er prioritert tatt med.

For kirkens investeringstiltak er også de som ikke er prioritert tatt med.

Begrunnelse for tiltakene og en mer detaljert oversikt er i eget vedlegg sammen med tilsvarende oversikt over driftstiltakene.

I denne økonomiplanen er lånemidler hovedfinansieringskilden. Andre finansieringskilder er tilskudd (hovedsakelig husbanktilskudd) og avdrag fra Lyse.

Investeringstiltak	Tall i 1000	2018	2019	2020	2021
Sum investeringer fra nye tiltak		160 077	87 251	71 457	109 182
Sum lån		-68 797	-63 471	-67 677	-105 402
Sum tilskudd		-58 500	-20 500	-500	-500
Sum annet		-32 780	-3 280	-3 280	-3 280
Netto finansiering		0	0	0	0
Sum renter og avdrag		623	3 666	5 608	8 115
Sum andre driftskonsekvenser		3 106	4 223	3 324	3 200
Netto driftskonsekvenser		3 729	7 889	8 932	11 315
Valgte tiltak					
Videreførte tiltak fra siste økonomiplan		122 927	56 651	62 857	56 582
VAR (R) Nedgravd renovasjonsanlegg (4270) ØP17		0	500	500	600
VAR (VA) Ikke-spesifiserte prosjekter VA (4028) ØP17		0	7 000	13 000	15 000
VAR (VA) Sanering Sentrum (4128) ØP17		4 000	4 000	0	0
VAR (VA) Vistnesveien - Goaveien (4147)		5 500	0	0	0
1290 IKT-investeringer (6001) ØP17		3 100	3 100	3 100	3 100
1300 Ombygging 1 etasje kommunehuset, flytta til 2019 (1033) 2017		200	1 800	0	0
2220 Harestad skole og kulturscene (4266), byggelånsrenter ØP16 2017		0	0	0	0
2220 Svømmebassenget på Goa (1001) ØP17		9 000	0	0	0
2220 Svømmebassenget på Grødem (1001) ØP17		0	0	8 000	0
2610 Randaberg helsesenter (4224) ØP17		58 000	0	0	0
2610 Randaberg helsesenter (4224) byggelånsrenter ØP17		800	0	0	0
2630 Boliger vanskeligstilte KS-vedtak (4060) ØP17		4 982	4 982	4 982	4 982
3010 Områdeplaner (4310) ØP17		1 300	1 300	1 300	1 300
3020 Digitalisering av arkiv (4402) ØP17		400	0	0	0
3100 Startlån (3005) ØP17		25 000	25 000	25 000	25 000
3320 Asfaltering (4031) ØP17		300	500	500	500
3320 Gang/sykkelstier (4030) ØP17		1 000	1 500	1 500	1 500
3350 Oppgradering lekeplassar KS-vedtak (4117) ØP17		300	300	300	300
3550 Utskifting bossbil (4070) 2017		2 500	0	0	0
3600 Prosjekt. Maritimt vitensenter KS-vedtak (4258) ØP17		2 500	2 500	0	0
3860 Fond for kunstprosjekt i bygg og uterom (5072) rådmannens forslag ØP17		345	469	375	0
9400 Brann tekniske utbedringer (4003) ØP17		200	200	300	300
9400 Ekstraordinært vedlikehold KS-vedtak (4017) ØP17		3 500	3 500	4 000	4 000
VAR		5 000	5 000	0	0
VAR Vannledning Ryggveien (4269)		5 000	5 000	0	0

Investeringstiltak	Tall i 1000	2018	2019	2020	2021
Store byggeprosjekter		20 000	20 000	6 000	50 000
2210 Ny barnehage Harestad (4321) ØP17		0	0	6 000	0
2220 Harestad trinn 2 begynn 2021 (4266) ØP17		10 000	0	0	50 000
2620 Bygging av PU-boliger (1001)		10 000	20 000	0	0
Andre prosjekter		12 150	5 600	2 600	2 600
1290 Økte IKT-investeringer (6001)		3 300	0	0	0
1290 WEB-basert SD-anlegg (4110)		200	0	0	0
2210 Rehabilitering utearealer (b.hager) (4119) ØP16		300	300	300	300
2220 Utearealer skolene (4058) ØP16		300	300	300	300
3100 Salg tomteareal S5 og ferdigstilling og salg Grødem terrasse (4183) ØP16		3 200	0	0	0
3320 Nyanlegg gatelys (4026) ØP16		1 500	2 000	2 000	2 000
3350 Turvei Goa - Vistnesveien (4185) 2017		700	3 000	0	0
3350 Utstyr/maskiner		600	0	0	0
3530 Utskifting biler (4139)		500	0	0	0
3700 Meråpent bibliotek (5078)		350	0	0	0
3751 Nytt VA-anlegg og bredbånd til Tungenes Fyr (4416)		1 200	0	0	0
Ikke valgte tiltak					
Videreførte tiltak fra siste økonomiplan					
2210 Ny barnehage Grødem(4320) ØP17		0	2 000	4 000	30 000
2220 Harestad skole trinn 2 ferdig mai2020 (4266), byggelånsrenter 2017		150	1 750	1 500	0
2220 Harestad trinn 2 ferdig mai 2020 (4266) ØP17		25 000	125 000	100 000	0
2220 Varmtvannsbassenget(1001) ØP17		2 000	0	0	0
2620 Kjøp av PU boliger (1001) 2017		0	27 495	0	0
2630 Boliger til flyktninger KS-vedtak(4403) ØP17		21 150	12 690	0	0
3100 Salg tomteareal Sentrum Øst (4183) ØP16		0	0	0	0
3600 Nærmiljøanlegg mm (5015) ØP17		150	150	150	150
Store byggeprosjekter		0	0	0	0
2220 Harestad skole trinn 2 begynn 2021 (4266), bygge-lånsrenter 2017		150	0	0	0
2220 Harestad skole, riving bygg og rydding barneskoletomt (4266) ØP16		0	0	0	5 000
2220 Salg av tomt Harestad skole, endra tidspunkt (4266)		0	0	0	0
Andre prosjekter		0	0	0	0
3350 Lys turveg Grødem (4405) ØP16		1 200	1 000	0	0
Kirka		0	0	0	0
3910 Oppgradering av rom Grødem kirke (6022)		250	0	0	0
3910 Randaberg kirke renovering innvendig (6021)		100	3 500	0	0
3930 Forskjønnelse og utvidelse Randaberg kirkegård (6019)		0	150	500	4 500
3930 Navnet minnelund Grødem kirkegård (6017)		500	0	0	0

6.3.) Obligatoriske oversikter, investeringer

Budsjettskjema 2A	Tall i 1000	BUD 2018	BUD 2019	BUD 2020	BUD 2021
Investeringer i anleggsmidler		134 732	61 782	46 082	84 182
Utlån og forskutteringer		25 000	25 000	25 000	25 000
Avsetninger		345	469	375	0
Årets finansierungsbehov		160 077	87 251	71 457	109 182
Bruk av lånemidler		-68 797	-63 471	-67 677	-105 402
Inntekter fra salg av anleggsmidler		-29 500	0	0	0
Tilskudd til investeringer		-58 500	-20 500	-500	-500
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner		-3 280	-3 280	-3 280	-3 280
Sum ekstern finansiering		-160 077	-87 251	-71 457	-109 182
Sum finansiering		-160 077	-87 251	-71 457	-109 182

Hovedoversikt investering	Tall i 1000	BUD 2018	BUD 2019	BUD 2020	BUD 2021
Salg av driftsmidler og fast eiendom		-29 500	0	0	0
Statlige overføringer		-58 000	-20 000	0	0
Andre overføringer		-500	-500	-500	-500
Sum inntekter (L)		-88 000	-20 500	-500	-500
Kjøp av varer og tj som inngår i kommunal tj.prod.		133 932	61 782	46 082	84 182
Renteutg, provisjoner og andre finansutg		800	0	0	0
Sum utgifter (M)		134 732	61 782	46 082	84 182
Utlån		25 000	25 000	25 000	25 000
Avsetning til ubundne investeringsfond		345	469	375	0
Sum finansieringstransaksjoner (N)		25 345	25 469	25 375	25 000
Finansierungsbehov (O = M+N-L)		72 077	66 751	70 957	108 682
Bruk av lån		-68 797	-63 471	-67 677	-105 402
Mottatte avdrag på utlån		-3 280	-3 280	-3 280	-3 280
Sum finansiering (R)		-72 077	-66 751	-70 957	-108 682

1

**Sentral-
administra-
sjonen**

Arbeidsområder

Rådmannen

Rådmannen er øverste administrative leder i kommunen og står ansvarlig overfor kommunestyret for hele den kommunale virksomheten. Rådmannen skal sørge for at administrasjonen drives etter lover, forskrifter og overordnede instruksjoner. I samarbeid med politikere og ansatte skal rådmannen utvikle organisasjonen og tjenestetilbudet til innbyggerne. Rådmannens ledergruppe består av tjenestesjefene og rådmannens stab (personal, økonomi, kommunikasjon og demokrati).

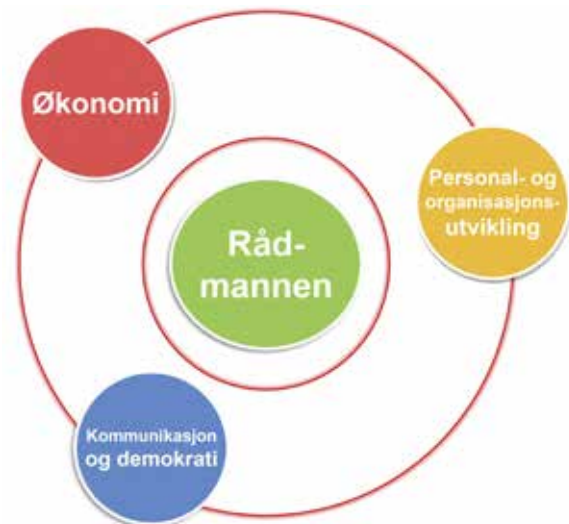
Personal og organisasjonsutvikling

Enheten har ansvar for alle lønnsutbetalingene i kommunen. Videre rådgir den i lønns- og personalsaker, og har ansvar for at sentrale lover og lokale avtaler blir fulgt. Enheten har også ansvar for kontakten med fagforeningene på kommunenivå, samt å koordinere kommunens arbeid innen helse, miljø og sikkerhet.

Kommunikasjon og demokrati, IKT

Avdelingen består av fagenhetene servicetorg, post/arkiv, politisk sekretariat og kommunikasjon. Servicetorget saksbehandler og gir informasjon om bl.a. barnehageopptak, tildeling av leiligheter og boligtomter, skjenkebevilling, utleie av Tungenes fyr og kart- og renovasjons-tjenester. Dokumentsenteret har ansvar for kommunens sentrale post- og arkivfunksjoner, inkludert å ha systemansvar for kommunens sak og arkivsystem.

Politisk sekretariat tilrettelegger for arbeidet i de politiske styringsorganene og for den politiske ledelsen i kommunen. Kommunikasjon har det faglige og redaksjonelle ansvaret for kommunens interne og eksterne informasjonsflyt. IKT-avdelingen var tidligere organisert under økonomi, men er i løpet av 2017 lagt til Kommunikasjon og demokrati. IKT-avdelingen har ansvar for å utvikle IKT-strategien, være rådgivende tjenester i bruk av IKT til de forskjellige tjenesteområdene, samt å styre og delta i ulike IKT-prosjekter. Avdelingen har også ansvar for å drifte og videreutvikle IKT-systemene og

deres infrastruktur, samt å gi brukerstøtte til kommunens ansatte - både i Randaberg og Kvitsøy kommune.

Økonomi

Økonomiavdelingen fører kommunens regnskap, budsjett, økonomiplan, virksomhetsplan, tertialrapporter og årsmelding. Avdelingen har også ansvar for offentlige anskaffelser.

All forvaltning av økonomiske midler utføres av økonomiavdelingen. IKT-avdelingen, som tidligere var organisert under økonomi, er flyttet til Kommunikasjon og demokrati.

Nøkkeltall, årsverk

Sentraladministrasjonen	Årsverk
Rådmannen	1,00
Personal og organisasjonsutvikling	6,60
Økonomi	8,80
Kommunikasjon og demokrati, IKT	16,30

>> KS har invitert alle kommuner til å bidra med et engangsbeløp på 20 kr per innbygger for å utvikle flere nye felles digitale løsninger sammen.

Tiltak innarbeidet i budsjettet

Tilskudd KS for digitalisering

KS har invitert alle kommuner til å bidra med et engangsbeløp på 20 kr per innbygger for å utvikle flere nye felles digitale løsninger for kommunal sektor. Ved å utvikle løsninger sammen, får vi bedre kvalitet og lavere pris på det som utvikles. Det vil også være en fordel at mange vil stå sammen om å videreutvikle forvaltningen, noe som vil forlenge levetiden til løsningene.

Arbeidsgiverkontroll

Randaberg kommune kjøpte oppgaven arbeidsgiverkontroll fra Haugaland arbeidsgiverkontroll i 2015. Vi har arbeidet med å få denne tjenesten fra Stavanger kommune, der vi har kjøpt kernefunksjonen de siste årene. Se også egen sak i november, der det går fram at kostnaden vil bli 560.000 kr i året.

Innsparing tjenesteområder

Tilsvarende 0,5 prosent av lønn og for Sentraladministrasjonen utgjør dette 130.000 kr.

Personal og organisasjonsutvikling

Ekstra lærlinger, opptrappingsplan:

I 2017 har vi 12 læreplasser. Dette økes til 14 plasser i 2018, jf. vedtatt økonomiplan. KS Rogaland anbefaler at kommuner skal ha læreplasser tilsvarende to prosent av tallet på innbyggere. For Randaberg kommune vil dette utgjøre 22 plasser.

Å kunne tilby gode læreplasser for ungdom er et viktig samfunnsansvar, som vil gi oss kvalifiserte søkere til fremtidige ledige stillinger i kommunen. Randaberg, Sandnes og Sola kommune inngår i prosjektet Menn i helse. Dette forplikter kommunen til å stille med inntil tre læreplasser fra høsten 2019.

Høsten 2018 forventes det en økning i tallet på søkere til læreplasser innen helsefag, som en konsekvens av at det ble etablert flere klasser i videregående skole for to år siden. En gjennomgang viser at det i tillegg er rom for å øke antall

læreplasser innen barne- og ungdomsarbeiderfaget. Vi ønsker å nå måltallet på 22 læreplasser så snart som mulig. Dette tiltaket legger inn seks ekstra læreplasser i 2018 og ytterligere fire nye i 2019. Vi når da måltallet på 22 i 2019.

Kompetansemidler, lederutvikling

I budsjettet for 2017 er potten for lederutvikling redusert med 200.000 kr. Vi ser et behov for å få en mer strukturert lederopplæring på to nivåer: 1) Lederopplæring: Hva vil det si å være leder i Randaberg kommune? (Gjelder både allerede ansatte ledere, men spesielt viktig med gode opplæringsrutiner ved nytilsatte ledere) og 2) Lederutvikling. Vi foreslår å lage en opplæringsplan for våre ledere, der deler av opplæringen blir obligatorisk.

HMS-midler

Randaberg har et svært høyt sykefravær i forhold til sammenlignbare kommuner. Det er utarbeidet en handlingsplan for å få redusert sykefraværet. Vi har samarbeidet med NAV arbeidslivssenter, NAV Rogaland og bedriftshelsetjenesten om denne planen. I dag har Randaberg kommune budsjettet med 204.000 kr i HMS-midler, som er svært lavt tall i forhold til tallet på ansatte i kommunen. Det utgjør i overkant av 200 timer per år. Det foreslås å øke midlene med 100.000 kr. Vi vil deretter evaluere ordningen Grønn start, for å se om det er mulig å omfordele deler eller hele budsjettet til f.eks. HMS-tiltak.

Kommunikasjon og demokrati

Interkommunalt arkiv i Rogaland (IKA):

Jamfør egen sak i oktober. Økning på grunn av flytting til Arkivenes hus på Ullandhaug.

Redusere fra 8 til 7 møterunder

Reduksjon fra 8 til 7 politiske møterunder vil redusere utgifter med ca. 200.000 kr. Beløpet dekker møtegodtgjørelse, annonser og mat.

>> Vi ser et behov for å få en mer strukturert lederutvikling.

Innsparing portoutgifter

Det benyttes mer digital postgang i kommunen, som fører til at vi bruker mindre midler på portoutgifter fremover.

Økte driftskostnader i IKT

Som vedtatt i IKT-strategien, så går vi mot skytjenester der det er hensiktsmessig, både på grunn av kompetanse, kapasitet - og ikke minst fordi det gjør oss mer robuste eller mindre sårbare. Dette vil gi økte kostnader i forbindelse med tjenester vi kjøper, men vil føre til lavere investering over tid inn mot server-infrastrukturen.

Bruk av konsulenter øker fordi tjenesteområdene trenger konsulenter til å gjøre installering og tilpasning av deres systemer. Dette gjelder både økonomi, NAV og KOD. I tillegg ser IT behov for driftsbistand inn mot nettverk, der vi har veldig begrenset med kompetanse. Nettverk er en viktig ressurs for en digital hverdag.

Det er óg inkludert 500.000 kr, som skal brukes til å lage en plan for digitalisering av tjenesteområdene. Her har vi behov for ekstern bistand.

Utover det ser vi en generell økning i at flere bruker IT og programvare, noe som gjør at lisenskostnadene øker.

Kvitsøy øker betalingen for driftstøtte fra 450.000 til 500.000 kr for 2018.

Budsjettmidler på lisenser flyttes fra Plan og miljø til IKT.

IKT-investeringer i 2018

Randaberg kommune bruker stadig flere IKT-systemer, samtidig som vi også bruker disse mer. En stor del av investeringsbeløpet i 2018 kommer fra tjenesteområdene med nye løsninger for digitalisering av arbeidsprosesser. Dette gjelder både innenfor NAV, Plan og miljø, ny hjemmeside, barnehage og Personal.

I tillegg ser vi en sterk økning på velferdsteknologi, som også ligger i IKT-budsjettet. En annen stor post er å skifte ut gamle klienter med nye, da vi ved overgang til ny Citrix ikke kan bruke

alle de gamle tynne klientene.¹ Rådmannen har økt investeringsbudsjettet med 3,3 mill. kr i 2018.

Sentrale prosjekt i IKT-planen er:

- Office skytjenester 365
- Windows 10
- Nye løsninger/moduler som bidrar til digitalisering innen NAV, Plan og miljø og administrasjonen
- Oppgradering av sak- og arkivløsning
- Velferdsteknologi
- Digitaliseringsprosjekt – kartlegging i tjenesteområder
- Ny hjemmeside-løsning
- Utsifting av et stort antall tynne klienter til PC

>> Vi ser en generell økning i at flere bruker IT og programvare, noe som gjør at lisenskostnadene øker.

¹ Tynn klient, betegnelse både på datamaskin eller terminal som leverer datatjenester med moderate krav til maskinvare, og på klientprogram som kan kjøres med minimale lokale maskinressurser fordi det gjør nytte av sentrale maskin- og programressurser over et nettverk.

2

**Helse og
oppvekst**

Arbeidsområder

Helse og oppvekst ble etablert fra oktober 2014, og består av syv virksomheter og et område for fellestjenester, med totalt 418,5 årsverk og 606 personer ansatt. De private barnehagene er holdt utenfor (ca. 50 ansatte). Netto driftsramme er 304,4 mill. kroner.

Fakta om tjenesteområdet

Helse og oppvekst, felles: Området består av ansvar 361, Helse og oppvekst felles, ansvar 341, Levekår felles, og ansvar 339, Tjenestekontoret. Inn under dette er det budsjettert for en rekke fellestjenester som ikke er regnskapsført på de ulike virksomhetene.

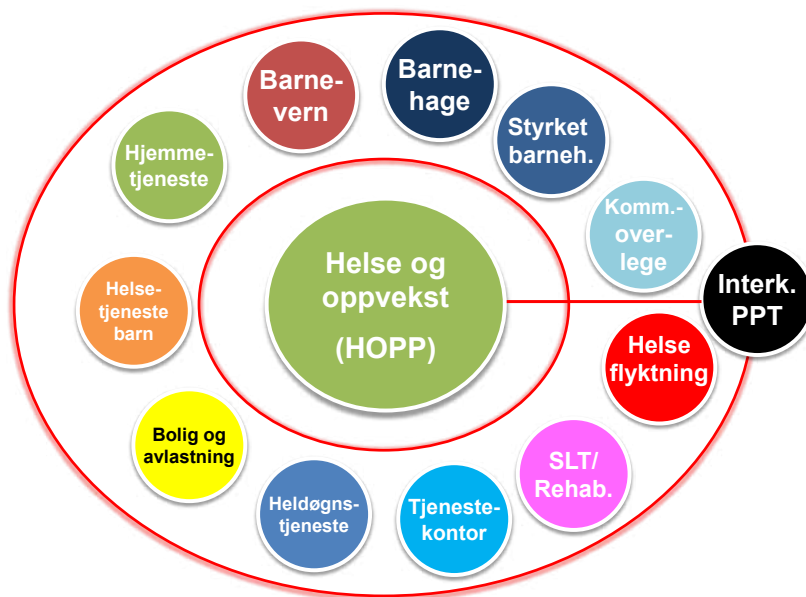
361 Felles omfatter flere tjenester, blant annet: ledelse, saksbehandling, rehabilitering (kommunens koordinerende enhet), ansvar for tilsyn med fosterbarn, SLT-koordinator og felles kompetansemidler.

341 Felles omfatter flere helse- og omsorgstjenester, fastlegene, psykolog for voksne, kommuneoverlege og turnuslege. Transportutgifter for funksjonshemmede, til og fra tilrettelagt arbeid, fysioterapi (driftstilskudd til de private fysioterapeuter: 3 stk.), felles kompetansemidler for helse- og omsorgstjenestene og helsekoordinator for flyktninger, samt kjøp av eksterne tjenester ved nødvendig behov, er også inkludert her.

339 Tjenestekontoret omfatter saksbehandling av søknader samt vedtak etter helse- og omsorgstjenesteloven. Budsjett og regnskap ivaretas av virksomhetene. For å ha bedre kontroll på refusjon for ressurskrevende tjenester er dette også budsjettert under den virksomhet som har utgiftene, men er i tiltaksdelen samlet som et tiltak inn under fellestjenester.

Heldøgn. 332 Randaberg sykehjem: Nødvendig helsehjelp i institusjon til inntil 21 personer. Tjenesten gis som korttidsopphold, avlastningsopphold og langtidsopphold i institusjon. I tillegg drifter virksomheten en kommunal, akutt døgnplass (KAD).

347 Natt-tjeneste: Nødvendig helsehjelp om natten til hjemmeboende, beboere i bofellesskap på Vardheim og pasienter på Randaberg

sykehjem.

338 Vestre Goa bofellesskap: Nødvendig helsehjelp og praktisk bistand/opplæring til åtte personer med psykisk sykdom/rusproblem. Tjenesten gis i bofellesskap.

343 Vistestølen sykehjem: Nødvendig helsehjelp i institusjon til 21 personer med demenssykdom. Tjenesten gis som langtidsopphold.

344 Vardheim bofellesskap: Nødvendig helsehjelp og praktisk bistand og hjemmehjelp til 24 personer med helsesvikt. Tjenesten gis i tre ulike bofellesskap.

330 Heldøgn, felles: Administrativ inndeling som består av sykehjemslege og virksomhetsleder. Kjøp av eksterne tjenester og fellesutgifter som ikke føres den enkelte virksomhet.

Hjemmetjeneste: Tjenestene gis i form av kommunedekkende hjemmesykepleie dag/kveld, dagsenter, fysioterapi, ergoterapi, hjelpemiddelformidling, omsorgslønn, personlig assistanse, praktisk bistand hjemmehjelp, kreftsykepleie/kreftkoordinator, hukommelsesutredninger, frivillighetskoordinering, syn og hørselshjelpkoordinering og kjøkkentjenester.

Fra 2015 gir enheten også sykepleie og miljøarbeidertjenester innen rus- og psykiatrifeltet.

Bolig og avlastningstjenester (BOAT): Bolig- og avlastningstjenesten yter tjenester til barn, unge og voksne med ulik grad av utviklingshemming og funksjonshemming. Avlastningstjenesten ble organisert sammen med boligstjenesten november 2016.

Boligtjenesten: Gir tjenester til voksne personer med utviklings- og funksjonshemming. Tjenesten ytes inn mot fire bofellesskap med heldøgns pleie og omsorgstjenester samt et dagaktivitetssenter. Tjenesten gis i form av oppfølging i dagliglivets gjøremål, oppfølging i dagaktivitetstilbud, oppfølging i arbeidstilbud og fritidstilbud. I tillegg ytes det veiledning til brukere utenfor bofellesskap samt det gis avlastningstilbud.

Et nytt, flott dagaktivitetssenter i Torvmyrveien er blitt tatt i bruk (bilder til høyre). Det er kapasitet til at flere kan få tilbud i dagens lokaler. En bruker har fra i høst avsluttet sitt arbeidsforhold på Ranso, og får nå full tid på dagaktivitetssenteret.

Avlastningssenteret: Gir tjenester til barn, unge og hjemmeboende unge voksne med ulik grad av utviklings- og funksjonshemming. Tjenesten gis i form av døgn- og timebasert avlastning i institusjon, oppfølging i barnebolig, oppfølging i SFO (prosjektorganisering), oppfølging i arbeidstilbud, oppfølging av fritidskontakter og privat avlastning utenfor institusjon. Frem til sommeren var det i tillegg lavterskeltilbud i form av foreldreveiledning. Dette er flyttet til helsestasjon for barn, sammen med en renholderstilling, som nå er flyttet til renholdsavdeling.

Nytt avlastningssenter er tatt i bruk, også dette i Torvmyrveien. Det er fysisk kapasitet til å gi avlastningstilbud til flere om det blir behov for det. Som noe nytt er det startet opp med barnebolig i tilknytning til det nye avlastningssenteret.

Helsetjeneste barn: Svangerskapsomsorg, helsestasjon- skolehelsetjeneste, helsestasjon for ungdom, fysio-ergoterapi og psykisk helsetjeneste til barn og unge og veiledning til foresatte. Hovedoppgaven er forebyggende

Tidligere i år ble det åpnet nytt avlastningssenter (øverst og nederst) og dagaktivitetssenter i Randaberg. Flotte bygninger, begge to.

og helsefremmende lavterskeltilbud til barn og unge og deres foreldre. Avdelingen har ansvar for smittevern, inklusiv tuberkulosekontroll delegert fra kommuneoverlegen.

Barnevern: Barneverntjenestens hovedoppgave er å beskytte barn mot omsorgssvikt, samt motvirke at barn lider fysisk eller psykisk overlast. Barnevernstjenesten har blant annet ansvar for å vurdere alle meldinger som kommer, sette i gang undersøkelse ved behov og ha ansvar for å iverksette tiltak i hjemmet. Tjenesten har óg ansvar for plassering i fosterhjem eller i institusjon ved behov.

Fra 1. januar 2015 ble Rennesøy og Finnøy kommune en del av tjenesten. Tjenesten er organisert som en vertskommunemodell med Randaberg kommune som vertskommune. Det er kommet henvendelse fra Kvitsøy kommune om å bli en del av vertskommunesamarbeidet fra 1. januar 2018. Politisk sak vil bli fremmet før ev. iverksettelse.

Barnehage: Tjenesten barnehager er hjemlet i lov om barnehager og består av basis barnehagetilbud for barn i alderen 0-6 år, i både private og kommunale barnehager. Tjenesten består av ti barnehager; seks kommunale og fire private barnehager, samt lovhjemlet styrket barnehagetilbud. Det går 699 barn i barnehagene i Randaberg.

Kommunen er pliktig å tilby barnehageplass til alle barn som søker innen hovedopptaksfrist og er 1 år innen november det året det søkes. Forvaltning og myndighetsoppgaver kommunen er pliktet å ivareta er et komplekst og tidkrevende arbeid som ivaretas av virksomheten ovenfor private og kommunale barnehager.

Barnehagedriften utgjør den største del av Helse og oppvekst sitt netto budsjett. Randaberg kommune har innført to hovedopptak med rettigheter til barn som er tilflyttere til kommunen i samme aldersgruppe. Tilbudet omfatter i dag 89 prosent av barn i alderen 1-5 år i kommunen (0 prosent av 0-åringene). Tallene som brukes er 2016-tall, siden nyere tall ikke er klare før i desember 2017.

Styrket barnehagetilbud yter tjenester i kommunale og private barnehager etter vedtak i barnehagelova, § 19 a-19h og § 13, barn med særskilte behov. Styrket barnehage tildeler også ressurser til barnehager med flerspråklige barn.

Nøkkeltall, årsverk

Enheter	Årsverk
Helse- og oppvekstsjef	1,00
361 Barn og familie, felles	4,00
339 Tjenesteplanlegging	4,30
341 Levekår felles	8,10
Totalt	17,40
Heldøgn	
330 Heldøgn felles	2,00
332 Institusjon drift	20,64
343 Avdeling Vistestølen	32,40
344 Avdeling Vardheim	19,13
347 Natt-tjenesten	7,50
338 Vestre Goa	13,35
Totalt	95,02
Hjemmetjeneste	
333 Kjøkken/kafe	3,81
346 Avdeling Solhadle	36,34
348 Nyvoll	8,58
Totalt	48,73
Boligtjenesten	
Virksomhetsleder	1,00
342 Avdeling Dalen	16,00
345 Avdeling Sentrum	12,17
349 Nordheiå	21,57
392 Avdeling Torset	12,72
364 Avlastningsenter	16,00
Totalt	79,46

>> Det går 699 barn i barnehagene i Randaberg.

Enheter	Årsverk
Helsetjeneste barn	
363 Helsestasjon for barn og unge	19,55
Totalt	19,55
Barnevern	
362 Barne- og ungdomsvern	31,80
Totalt	31,80
Barnehage	
280 Barnehage, felles	2,00
271 Private barnehager	46,00
270 Vistestølen barnehage	22,00
273 Solbakken b.h.	22,00
274 Viste barnehage	22,00
276 Fjellheim b.h.	7,50
278 Myrå (sen+grø)	22,00
279 Sande barnehage	15,00
366 Styrket barnehage	14,00
Totalt	172,50
Årsverk totalt Hopp	464,46
Antall ansatte, minus private barneh.	606
Årsverk, minus private barnehager	418,46

Kommentarer til nøkkeltall årsverk

Helse og oppvekst har økt antall årsverk med 13,63 i forhold til fjorårets budsjett. Hovedårsaken til dette er økning i barnehagesektoren (+ 11,5 årsverk) og stillinger innen heldøgns- og ressurskrevende tjenester.

Stillingene i heldøgntjenestene er statlig og delfinansiert via refusjon. Stillingene i barnehagene vil få helårsvirkning først fra 2019.

Det er foreslått å redusere merkantile stillinger med 1 årsverk. I tillegg vil en redusere stillinger innen ansvar 341, Fellestjenester, med 1,3 årsverk i 2018 og 1,74 stillinger innen bolig tjenesten, avdeling Torset. Reduserte stillinger i forbindelse med redusert antall flyktninger er egen sak og ikke tatt med i denne oversikten.

Tabellen over og på forrige side viser endringer i årsverk som følge av foreslåtte tiltak.

Trivsel i Hopp.

Nøkkeltall KOSTRA

HOPP	Randaberg			Gj.sn. gr. 8	Gj.snitt Rogaland	Gj.snitt landet
	2014	2015	2016	2016	2016	2016
Barnehage						
Netto driftsutgifter barnehagesektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter	16,2	16,9	17	16,2	17,3	14,8
Br inv.utgifter til barnehagesektoren per innbygger	199	429	113	564	689	400
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	92,6	92,3	90	90,3	89,1	90,4
Andel barn 0-5 år med barnehageplass	80,1	81,1	74,9	76,9	75,3	76,5
Andel barn 0 år med bh plass i ft innbyggere 0 år	6,5	10,6	3,2	4,5	2,9	3,7
Andel barn i bh med opptid 33 timer + per uke	98,7	99,4	99,2	96,6	97	97,3
Prosentvis fordeling av utgifter på:						
Funksjon 201 - Opphold og stimulering	76,3	77	77,3	81,5	78	82,4
Funksjon 211 - Tilrettelagte tiltak	13,3	13,1	12,6	9,7	14	9,9
Funksjon 221 - Lokaler og skyss	10,4	9,9	10,1	8,7	8	7,7
Funksjon 201 "Opphold og stimulering"						
Korrigerte brutto driftsutgifter f201 per korrigert oppholdstime i kommunale barnehager (kr)	41	44	46	47	46	48
Korrigerte oppholdstimer per årsverk til basisvirksomhet, kommunale barnehager	13408	13686	13527	13155	12976	12812
E. Kommunehelse - nivå 2						
Legeårsverk pr 10 000 innb, kommunehelsetjenesten	11,8	11,6	11,5	9,9	9,4	10,5
Antall åpne fastlegelister	10	9	7	67	128	1893
Gjennomsn listelengde korrigert for kommunale timer	1358	1379	1522	1211	1334	1234
Årsverk av psykiatriske sykepleiere per 10 000 innbyggere (khelse+plo)	3	4,2	4,6	3,9	3,7	4,2
Netto driftsutg til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetj. pr. innb 0-5 år	7390	8229	7980	7904	6715	7803
Netto driftsutg til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetj. pr. innb 0-20 år	1923	2113	2162	2182	1974	2175
Nyfødtte med hj.besøk innen to uker etter hjemkomst	87	86	82	90	79	83
Andel barn som har fullført helseundersøkelse innen utgangen av 1. skoletrinn	94	77	99	93	94	96
Årsverk av helsesøstre pr. 10 000 innb 0-5 år. Funksj 232	74,6	89,6	86	71,9	56,1	66,7
Årsverk i alt per 10 000 innb. 0-5 år. Funksjon 232	167,7	180,6	163,4	129,8	96,3	121,5
F. Pleie og omsorg - nivå 2						
Netto driftsutgifter pleie og omsorg i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter	24,9	25,9	24,2	28,2	27,8	29,8
Andel hjemmetj.mottakere med omfattende bistandsbehov, 67 år og over	21,6	18	24,2	15,5	11,6	13
Plasser i institusjon i prosent av mottakere av pleie- og omsorgstjenester	9,8	10,6	8,8	..	18,7	17,8
Innbyggere 80 år + i bolig med heldøgns bemanning	6,8	9,8	9,8	5,2	2,8	3,6
Andel brukere i institusjon som har omfattende bistandsbehov: Langtidsopphold	100	..	87,5	81,4	78,5	82,7
Andel brukere i institusjon som har omfattende bistandsbehov: Tidsbegrenset opphold.	45,8	..	46,4	42,1	44,1	44,1
Legetimer pr. uke pr. beboer i sykehjem	1,15	1,5	0,97	0,49	0,59	0,53

HOPP	Randaberg			Gj.sn. gr. 8	Gj.snitt Rogaland	Gj.snitt landet
	2014	2015	2016	2016	2016	2016
Korrigerte brutto driftsutgifter pr. mottaker av kommunale pleie og omsorgstjenester	481678	..	487874	384673	430152	387656
Korrigerte brutto driftsutg pr. mottaker av hjemmetjenester (i kroner)	410211	436139	399497	249145	264647	236808
Utgifter per beboerdøgn i institusjon	5318	..	6459	3497	3490	3109
H. Barnevern - nivå 2						
Andel undersøkelser som førte til tiltak	52,2	49,2	52,2	:	:	41,7
Andel unders. med behandlingstid over 3 måneder	9	7	14	21	22	21
Andel barn med tiltak per 31.12. med utarbeidet plan	95	98	95	:	:	86
Stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år	4,7	5,6	4,6	3,8	3,7	4,3
Innført internkontroll i barnevernstjenesten	Ja	Ja	Ja	..	..	..
Netto drutg (funksjon 244, 251, 252) per barn i bv.	96182	102038	96721	:	:	110523
Netto drutg (funksj 244, 251, 252) per barn med tiltak	139736	151453	153247	:	:	174748
Andel netto driftsutgifter til barn som er plassert av barnevernet (funksjon 252)	64,8	65,4	70,4	58,6	60	56,5
Andel barn med bvernstiltak ift. innbyggere 0-17 år	5,8	5,9	5,6	:	:	4,8

Kommentarer til aktuelle KOSTRA-tall

Barneverntjenesten. Prioritering: Netto driftsutgifter per barn i barnevernet viser at Randaberg Kommune bruker langt mindre enn landsgjennomsnittet. Det viser også at kommunen har nedgang i utgifter pr. barn sammenlignet med tidligere år. Dette kan forklares med at tjenesten i svært liten grad kjøper eksterne tiltak. Få plasseringer i institusjon spiller også inn. Siden driftsutgiftene deles på tre kommuner, gir også dette positivt utslag. En ser samme utviklingen pr barn med tiltak. Andel netto driftsutgifter til barn som er plassert av barnevernet: her er Randaberg tilnærmet likt landsgjennomsnittet. For kommunen er dette en nedgang fra tidligere år. Dette kan forklares med færre plasseringer i institusjon og fosterhjem. Netto driftsutgifter pr innbygger 0-17 år viser at vi fortsatt har høy prioritet på barneverntjenesten sammenlignet med resten av landet. Samtidig viser tallene at hvert enkelt barn i barneverntjenesten koster mindre her enn i landet. **Produktivitet og Dekningsgrad:** Betydelig flere av undersøkelsene går videre til hjelpetiltak hos barnevernet sammenlignet med landet. Det er også økende for kommunen. Sakene er mere komplekse, barnvernet har mange tiltak som drives av tjenesten, samt at det er stadig flere familier som takker ja til tiltak fra tjenesten. Det er stort fokus i tjenesten på å gjøre en grundig og god jobb innenfor de lovpålagte frister.

Det er også lovpålagt å utarbeide tiltaksplan i alle saker der en er inne med hjelpetiltak, samt evaluere denne innen frister. I mindre grad enn tidligere klarer vi å innfri dette. Grunnen er et økende antall barn og familier med hjelpetiltak. Dette er et prioritert fokusområde i tjenesten, en har også strammet til strukturen for i større grad å sikre at en fyller lovkrav på dette. Sammenligner en med gjennomsnitt i landet så innfrir Randaberg i større grad enn landet for øvrig. Barnverntjenesten klarer på en god måte å følge opp de lovkrav som stilles til planer og frister. Vi har hatt fokus på oppdatering og fornying av internrutiner i forbindelse med en bredere gjennomgang av internkontrollen i tjenesten. Det er viktig å identifisere og forbedre områder med økt risiko for svikt.

Barnehage. Prioriteringer: Tallene bekrefter at barnehage tilbudet er en stor andel av kommunal sektor. I Randaberg er det full barnehagedekning ifht regjeringens definisjon og i tillegg har politikerne vedtatt to hovedopptak med utvidet rett til plass fra 2016. KOSTRA-tallene viser en reduksjon i barnehageplasser i 2015 og 2016, som var en bevisst innstramming som innebar at kun barn med rettighet til plass fikk tildelt en plass. Det ble lagt ned to avdelinger i 2015 og disse ble åpnet igjen 2016. Antall barn korrigert for alder per årsverk er fortsatt høyere enn landsgjennomsnitt og kommuner vi sammenligner oss med.

Dekningsgrad: Dekningsgraden er nå lavere enn andre kommuner og landsgjennomsnitt. Andel 0-åring er nå på 0 prosent, som viser igjen i dekningsgrad på 74,4 prosent av alle barn 0-5 år. Dette er nå lavere enn de vi sammenligner oss med og vises igjen med økende venteliste til en barnehageplass. Det er en økning i tilflytning av barnehagebarn, og høyere fødselstall de siste årene, men det forventes å flate ut. Det er fortsatt et stort behov for flere barnehageplasser. Kostnader for barnehageplasser i andre kommuner er stigende. Andel minoritetsspråklige barn i barnehage, i forhold til innvandrerbarn, utgjør nå 83 prosent i forhold til innvandrerbarn i alderen 1-5 år i kommunen.

Utdypende tjenesteindikatorer: I desember 2016 hadde alle styrere og pedagogiske ledere godkjent utdanning. Med et økt behov for flere pedagoger, og mangel på barnehagelærere i regionen, vil det bli nødvendig med dispensasjoner i en overgangsperiode. Andel menn i barnehagen er fortsatt lav. Andel barn korrigert for alder per årsverk er fortsatt høyt sammenlignet med andre kommuner. Andel barn som får ekstra ressurser i barnehagen utgjør 3,2 prosent av alle barnehagebarn i kommunale barnehager (minus minoritetsspråklige).

Prosentvis fordeling av utgifter: Over tid har vi hatt en annen fordeling av utgiftene i barnehagene enn kommuner vi sammenligner oss med. Av den totale kostnaden bruker vi mindre på opphold og stimulering, og mer på særskilt tilrettelegging og lokaler.

Kommunehelsetjeneste: Det er ti fastleger i Randaberg, som samlet sett har god kapasitet og tilfredsstillende tilgjengelighet. Per oktober 2017 er ni av listene åpne. I tillegg har kommunen en lege i full stilling som institusjonslege.

Pleie- og omsorgstjenester: Hjemmetjenesten: Vi har en reduksjon av andel tjenestemottakere over 67 år med omfattende bistandsbehov. Forklaring er at vi opprettet Vistestølen fra bofellesskap til institusjon i 2016.

>> Randaberg har lavere prosentandel plasser i institusjon enn sammenlignbare kommuner.

Sammenlignet med gjennomsnitt i resten av enn resten av landet, men dette har blitt redusert fra 2015. Forklaring kan være at vi har et høyere innslagspunkt enn andre kommuner og at bruker som da får tjenester har et omfattende behov for tjenester samt at kategorien mottaker av hjemmetjenester også omfatter psykisk utviklingshemmede som bor i bofellesskap. Dette er en yngre mottaksgruppe av hjemmetjenester som ofte har omfattende behov for tjenester.

Heldøgn: Randaberg har lavere prosentandel plasser i institusjon enn sammenlignbare kommuner. Årsaken er en bevisst prioritering og satsing på hjemmetjenester fremfor institusjonstjenester. I 2016 ble det gjenåpnet seks stengte sykehjemsplasser på Randaberg sykehjem, og Vistestølen ble endret fra bofellesskap til institusjon. Denne økningen ga en noe høyere andel enn tidligere år, men Randaberg ligger fortsatt lavt (12,6 %) i forhold til både Rogaland (18,9 %) og landet for øvrig (17,6 %).

Fra 2015 til 2016 ble det en kraftig reduksjon i andelen innbyggere over 80 år i bolig med heldøgnsbemanning, fra 9,8 i 2015 til 3,9 i 2016. Dette skyldes at Vistestølen ble omgjort fra heldøgnsbemannet bofellesskap til sykehjem.

Randaberg har høyere andel brukere i institusjon med omfattende bistandsbehov, både på tidsbegrenset opphold og langtidsopphold, enn sammenlignbare kommuner. Randaberg prioriterer hjemmetjenester til de som kan få hjelp i eget hjem, og plass i sykehjem er forbeholdt de som trenger det mest.

Sykehjemmene i Randaberg har god legedekning, og ligger høyere i antall legetimer per uke per beboer enn andre kommuner. Det skyldes igjen at det er «de dårligste» pasientene som har plass på sykehjem, og det gir også behov for økt legekompentanse. Randaberg sykehjem drifter i tillegg kommunal, akutt døgnplass for Randaberg og Kvitsøy, som krever tilgjengelig lege. KOSTRA differensierer ikke mellom lege-

>> Det er ti fastleger i Randaberg, som samlet sett har god kapasitet og tilfredsstillende tilgjengelighet.

timer for akuttpasienter og andre pasienter i sykehjemmene. Kostnadene for institusjon omfatter både Randaberg sykehjem, Vistestølen sykehjem og Randaberg avlastningssenter. Fordi Randaberg har relativt få sykehjemsplasser, blir forholdet mellom driftsutgifter knyttet til hhv. sykehjem og avlastningssenteret avvikende sammenlignet med andre kommuner. Tjenester til barn på avlastningssenteret er mer kostnadskreven enn institusjonsplasser i sykehjem. Avlastning genererer ikke egenbetaling, og Randaberg har derfor lavere inntekt på institusjonsopphold enn sammenlignbare kommuner. Det registreres likevel at utgifter pr. beboerdøgn i institusjon har gått ned fra 2015 til 2016.

BOAT nøkkeltall: Det er 81,46 årsverk i 2017, fordelt på 139 ansatte. Dette er en økning på 0,92 årsverk fra 2016. Per september ytes det tjenester til 48 brukere. Tildelte vedtakstimer er i 2017 økt med 179 timer per uke. Siden det ble tilført nye 1,74 årsverk til 2017, som ikke er tatt i bruk, betyr det at det ytes betraktelig mer med 0,82 mindre årsverk tilgjengelig. Se tabell under: *Oversikt over bolig- og avlastningstjenesten, avdelingsvis.*

Avdeling	Årsverk 2016	Årsverk 2017	Årsverk 2018 forventet	Vedtakstimer uken 2016	Vedtakstimer uken 2017	Diff timer uken	Antall brukere okt. 2016	Antall brukere sept. 2017
Dalen, 342	15,69	16,00	16,00	377,29	429,26	51,97	4,00	4,00
Sentrum, 345	12,34	12,17	12,17	372,52	376,42	3,90	7,00	7,00
Nordheiå, 349	21,69	21,57	21,57	724,05	778,44	54,39	11,00	10,00
Torset, 392	11,82	12,72	10,98	452,58	447,14	- 5,44	11,00	11,00
Avlastningssenter, 364	18,00	18,00 *(16,00)	17,75 *(18-2 + 1,75)	545,17 (mars 2017)	619,25	74,08	19,00 *(21,00) (mars 2017)	16,00
Felles, 350	1,00	1,00	1,00					
Sum	80,54	81,46 *(79,46)	79,47	2.471,61	2.650,51	178,9	52,00	48,00

* Det ble overført tilsvarende to årsverk midt i året 2017, til helsetjenester for barn (1,8 årsverk) og renholdsavdelingen (0,2 årsverk).

Boligtjenesten: Det er økt behov for oppfølging fra personal i et bofellesskap i varig tilrettelagte arbeidstilbud (VTA). Dette er så langt løst innenfor eksisterende ressurser. Det er imidlertid en sårbar løsning, da det samme personalet i prinsippet følger opp tre brukere samtidig. Dersom en bruker ikke kan eller vil gå på sitt

arbeidstilbud, medfører det behov for ekstra innleie på dagtid. Samlet sett er det et ganske stort behov for oppfølging i ulike tiltak på dagtid i dette bofellesskap, og det kan fort gi utslag i ekstra behov fast. Det er ikke tatt høyde for dette i budsjettet.

En bruker, som tidligere hadde sin jobb på Ranso, har nå - pga. endring i ferdigheter og atferd - fått hele sitt tilbud på dagaktivitetssenteret uten tilførsel av nye årsverk. Det ligger inne et tiltak på nye ressurser for å kunne gi og opprettholde tilfredsstillende oppfølging i tilbudet. (Tiltak 153). Det er en bruker over 67 år, som dermed ikke gir utslag på refusjon ressurskrevende tjenester. Neste gang nye vil gi utslag på refusjonen blir i 2019 og deretter en i 2022.

Avlastningssenteret: Det nye avlastningssenter har i alt 11 plasser, inkludert 2 leiligheter/barneboliger. Avlastningssenteret har gitt tjenester til 21 barn i løpet av 2017, men ligger per september inne med 16 barn. Dette skyldes at to barn har avsluttet tjenesten i sommer, en bruker kjøpes det midlertidig tjenester til, samt to barn har for en kortere periode vært på avlastning via barnevernet.

Avlastningssenteret har, innenfor eksisterende ressurser, klart å ivareta økt avlastningsbehov og nye oppgaver, som betyr at det er gjort en effektivisering av tjenesteytingen. Det er bl.a. satt i gang med prosjektorganisering rundt en elev i skolens SFO-tid. Det betyr at personalet fra avlastningssenteret går inn og bistår en elev i SFO tiden på skolen. Det er i tillegg satt i gang med oppfølging av en ung hjemmeboende voksen i sitt arbeidstilbud på VTA-bedrift

fem dager i uken. Det er satt i gang med drift av barnebolig. Det ligger inne en økning på nye 1,75 årsverk på avlastningssenteret, bl.a. for å drifte barnebolig. Dette ivaretas allerede i dag, men med et fast overforbruk på 0,55 årsverk. I tillegg ligger det i dette tiltaket inne 1,20 årsverk for å dekke tilbudet som midlertidig kjøpes eksternt. Tilbudet er tenkt tilbakeført til kommunen når det kan tilrådes. Det ligger likevel inne med helårsvirkning for å kunne dekke utgift til ekstern tilbyder. Ekstern tilbyder er dyrene enn om tilbudet blir gitt på avlastningssenteret. Det er ikke tatt høyde for det i tiltaket. Det forventes å kunne gi noe utslag på refusjon ressurskrevende tjenester. Det er gjort en oppdatering på alle vedtak tilknyttet avlastningssenteret og samlet sett ser det ut som forventet refusjon på ressurskrevende tjenester økes slik at det overskrider utgiften på nye årsverk.

Helsetjenester barn: Netto driftsutgifter 0-5 år og 5-20 år viser en økning fra i fjor. Dette kommer av en statlig satsing på helsetjenester for barn hvor Randaberg kommune har mottatt særskilt tilskudd for å styrke tjenesten. Randaberg ligger nå høyere enn sammenlignbare kommuner. På grunn av at helsetjenesten for barn i Randaberg omfatter tjenesten svangerskapsomsorg og psykisk helsetilbud til barn og unge kan dette være misvisende. Noen av nøkkeltallene ligger høyt som antall fullførte helseundersøkelser ved utgangen av 1. trinn, dette kan skyldes tilflytning etter at SSB oppdaterer sine tall.

Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst er en kvalitetsindikator og dette prioriteres høyt i avdelingen, alle får tilbud, samt at jordmødrene også tilbyr hjemmebesøk 1-3 dager etter hjemkomst til de som trenger det. Dette er i samsvar med nasjonale retningslinjer fra helsedirektoratet.

>> Den foreslåtte endringen i pedagog- og bemanningsnormen i barnehagen, vil gi en økning på ca. 7,0 mill. kr på årsbasis.

Kommentarer til den økonomiske situasjonen og mål-opnåelse

Generelt

Med strammere økonomiske rammer har det vært nødvendig å legge om tjenestetilbudet på mange områder de siste årene, dette fortsetter også i neste års budsjett. Spesielt utfordrende er utviklingen innen heldøgntjenester og barnehagetjenesten.

Innen heldøgn fortsetter utvikling med et økt antall brukere med behov for tjenester, især behov for særlig ressurskrevende tjenester. Ordningen med at den statlige refusjonen faller bort ved fylte 67 år, samtidig med at innslagspunktet stadig heves, gjør at kostnaden for kommunen øker betraktelig hvert år. Siden tilskuddsordningen faller bort ved 67 år, samtidig med at levealderen stadig øker, medfører at kommunene må ivareta flere og flere brukere over lengre tid - og oftere med behov for ressurskrevende tjenester.

I tillegg registreres det i år et økende antall barn i førskolealder med lovhjemlet rett til barnehageplass. Dette i sterk kontrast til andre kommuner i regionen, som har et synkende antall, som igjen har medført nedleggelse av barnehager. Utviklingen i Randaberg har sin årsak i økt antall flyktninger, inklusive familiegjenforening, økt innflytting og økte fødselstall. Dette er en gledelig utvikling, men kostnadskrevende for kommunen på kort sikt. Deler av dette behovet er ivaretatt med økning i rammeoverføring til kommunen.

Den foreslåtte endringen i pedagog- og bemanningsnormen i barnehagene, vil gi en økning på ca. 7 mill. kr på årsbasis for kommunen, dersom den blir vedtatt. Randaberg kommune har i sin uttalelse, sammen med Kommunenes sentralforbund og andre kommuner, påpekt at det forutsettes at staten tar sitt ansvar for finansiering av denne endringen. Denne forutsetningen er også innarbeidet i rådmannens budsjettforslag.

Helse og oppvekst må ivareta behov som stadig endres, og som kan variere fra måned til måned. Dette skyldes at tjenestene som ytes i all hovedsak er lovpålagte tjenester. Tjenester som kommunen ikke kan velge bort dersom et behov oppstår. I noen tilfeller vil også behov opphøre, som det da vil bli korrigert for.

Dette gjør budsjetteringen vanskelig. Det er likevel et faktum at den demografiske utvikling, med stadig flere eldre og en forlenget levealder, vil behov for tjenester øke i 2018 og i kommende år.

I flere år har det vært betydelige overskridelser innen helse- og omsorgstjenestene. I budsjettet for 2015 ble det gjort grep for å rette opp ubalansen mellom regnskap og budsjett. Samtidig har det vært og er fokus på å effektivisere tjenesteytingen, utøve streng økonomistyring og ha tydelige ansvarsforhold for å ha kontroll på økonomien. Dette har medført at det i 2015, 2016 og 2017 (etter prognose) har et regnskap i tilnærmet balanse. De tiltak som er lagt inn som en reduksjon i rådmannens budsjettforslag for å holde rammen, kan gjøre at dette blir vanskelig å nå også i 2018, men det er et klart mål.

Barnevernstjenesten har de siste årene redusert sine kostnader. Hovedårsaken er at antall omsorgsplasseringer er redusert, men også en fortsatt satsing på å ivareta tiltak med egne ressurser fremfor å kjøpe ekstern hjelp. I tillegg har Randaberg kommune fått en positiv gevinst ved omlegging av den statlige tilskuddsordning knyttet til enslige mindreårige flyktninger (EM). Den nye tilskuddsordningen er en ordning som mange kommuner har kritisert for å være en underfinansiering av de faktiske utgifter. Ordningen er en omlegging fra refusjon etter søknad på faktisk behov, og justert for kommunens egenandel, til å bli et fast beløp per EM.

Årsaken til at dette fører til en merinntekt for Randaberg kommune, er at barnevernstjenesten har driftet dette tiltaket effektivt og godt under den nasjonale normen som nå er foreslått.

Det er likevel nå en stor usikkerhet i den økonomiske situasjonen da det er klare signaler på at omfanget av flyktninger, som kommunen har budsjettet etter, kan bli sterkt redusert. Rådmannen har gjort visse tilpasninger til dette i sitt budsjettforslag.

Aktiviteten i barnevernet kan kort oppsummeres med fortsatt økning i meldinger og hjelpetiltakssaker, stabilt tall på barn i fosterhjem og nedgang i institusjonsplasseringer. Aktivitetsnivået er fortsatt høyt og samlet sett har barneverntjenesten flere saker nå enn tidligere, men kostnadene reduseres fordi det er færre omsorgsplasseringer.

Kommentar fra virksomhetene

Heldøgntjenester: Kommunen har ansvar for utskrivningsklare pasienter fra første dag, og det gir faglige utfordringer for både heldøgntjenester og hjemmetjenester. Tidligere år har det til tider vært flere ledige senger på sykehjemmet. Ledige senger er en forutsetning for å kunne ta imot de pasientene vi forventer fra SUS, og brukere som kommer fra eget hjem.

Vi opplever økt faglig press, både på tid og kompetanse. Der er derfor behov for å øke spesielt sykepleiekompetansen, men også den generelle fagkompetansen i avdelingene. Det er en stor utfordring å opprettholde riktig kompetanse og faglig forsvarlighet under ferieavvikling i alle avdelinger.

Randaberg sykehjem: Det er et økende behov for opphold på sykehjem. Det er stor pågang fra SUS, og økning i andel personer med kognitiv svikt som trenger et heldøgnstilbud for å ivareta sitt behov for helsehjelp. Hittil i år har det stort sett vært fullt på Randaberg sykehjem. I korte perioder har også KAD-sengen blitt brukt til korttidspasienter. Det er inngått en gjensidig avtale med Kvitsøy kommune og Rennesøy

>> Det er et økende behov for opphold på sykehjem. Det er stor pågang fra SUS.

kommune om leie av en sykehjemsplass når det ikke har vært mulig å tilby nødvendig plass i Randaberg. Hittil i år er det leid plass i annen kommune 63 døgn. Det har hittil i år vært flere pasienter som har ventet på SUS i påvente av sykehjemsplass i Randaberg. Hittil i år er det betalt for 75 overliggdøgn på sykehus. Fra august har det vært bedre kapasitet på sykehjemmet, og det har vært mulig å gi plass til de som har hatt behov for det.

Økonomisk prognose for 2017 er overforbruk. Pasientgrunnlaget er endret over tid (flere med demenssykdom, flere med alvorlig somatisk sykdom som krever økte personellressurser), i tillegg til at personalet ivaretar akuttfunksjon. Ved oppstart av KAD i 2016 ble ikke grunnbemanning økt, men valgte å avvente og evaluere behovet etter en tids drift. Det viser seg nå at det er vanskelig å imøtekomme økte faglige krav med den bemanningen som er i dag. I tillegg er det behov for ekstra personell knyttet til ressurskrevende tjenester. Det har derfor vært nødvendig til tider å leie inn personell over grunnbemanning.

Natt-tjeneste: Faglige utfordringer knyttet til samhandlingsreformen gjør seg gjeldende også for drift av natt-tjenesten. Brukerne både i hjemmetjenesten og på sykehjem har behov for omfattende helsehjelp, også om natten. Det er 4 personer på jobb hver natt. Bemanningen og ressursbruk på natt har vært uforandret i lengre tid. Dette til tross for flere og mer krevende arbeidsoppgaver.

Det er i perioder vanskelig å skaffe kvalifiserte vikarer til nattarbeid, noe som gir utslag på overforbruk i form av overtid når fast personell må ta vikarvakter for å gi forsvarlige tjenester om natten. Fra sommer 2017 har det vært behov for å leie inn ekstra personell på natt for å ivareta økte behov hos pasienter i sykehjem, bofellesskap og hjemmeboende.

Vestre Goa: Etter flere års drift er det opparbeidet et miljø som er trygt og forutsigbart nok til at avdelingen gradvis har redusert bemanning. I løpet av 2019 vil utbygging av Vestre Goa med ytterligere fire leiligheter iverksettes.

Vitestølen: Pasientene som får opphold er kommet langt i sin sykdomsutvikling, og for noen pasienter gir det utslag i behov for tett oppfølging/skjerming. Det er lav dekning av sykepleiere i avdelingen, og det arbeides med å rekruttere flere sykepleiere.

Avdelingen har over flere år hatt et merforbruk. Det har vist seg å være vanskelig å overholde budsjettet pga. økning i tjenesteytingen, hvilket ofte krever mer enn grunnbemanning. Det har vært behov for 1:1-bemanning/skjerming, ofte på flere om gangen.

Økonomisk prognose for 2017 er overforbruk. Det er knyttet til ressurskrevende tjenester for flere personer enn det det er lagt inn ressurser til. Det arbeides kontinuerlig med gode samarbeidsrutiner for å få en optimal ressursfordeling i avdelingen.

Vardheim: Bofellesskap erstatter langtids sykehjemsplasser. Vi ser et økende behov for plasser i bofellesskap med heldøgns-helsetjenester. Brukerne har behov for tett oppfølging, og helsehjelp i bofellesskap gjør det mulig å kunne bo der livet ut. Beboere i bofellesskap blir i liten grad lagt inn på sykehjemmet for behandling og observasjon.

Hjelpebehovet til beboerne på Vardheim har økt betraktelig de siste årene. Brukergruppen er i høy grad sammenlignbar med institusjonspasienter med tanke på pleie- og omsorgsbehov.

Hjemmetjenesten: Hjemmetjenesten samlet sett, forventes å gå med et underforbruk på ca. 1,9 mill. kr i 2017. Dette resultatet skyldes i hovedsak at en har fått tilskudd til dagaktiviteter for hjemmeboende med kognitiv svikt samt at hjemmetjenesten har mottatt prosjektmidler på 500 000 kr r/t demensomsorg. 1.oktober 2017 ble stillingen til demenskoordinator økt fra 20 til 80 prosent som en del av dette prosjektet.

I avd. for psykisk helse og rus har en hatt langtidssykemeldinger grunnet svangerskap og annen årsak, hvor en ikke har kunnet leie inn

kvalifisert personell ved fravær grunnet manglende kompetanse hos vikarer. Dette sammen med tilskudd for erfaringskonsulent for første halvår av 2017, vil gi om lag 700.000 kr i underforbruk. Vi har alltid fokus på rimeligst mulig innleie eller ikke innleie ved fravær av ansatte, men samtidig er det stort fokus på faglig forsvarlighet, effektivitet og økonomi.

Hjemmetjenesten yter, i tillegg til omsorg, også rehabilitering og behandling. For å effektivisere driften i hjemmetjenesten

har vi gått i gang med ulike tiltak. Vi har valgt å kjøpe inn eLås for å effektivisere tiden blant brukere til boliger i hjemmetjenesten. Prosjektet med utlevering av multidosedispensere ble avsluttet da det ikke medførte ønsket for effektivisering på nåværende tidspunkt samt at det var vanskelig å få rekruttert brukere til å bruke dette.

Det er en stor økning i antall vedtak og brukere, spesielt i hjemmesykepleien. I slutten av året 2015 ble det startet opp sykepleieklinikk i hjemmesykepleien sine lokaler. Dette har vist seg å være svært positivt mottatt av brukere. I tillegg bruker hjemmesykepleien mindre medisinsk forbruksmateriell i tillegg til bedre disponering av tiden.

Behovet for dagaktiviteter for hjemmeboende demente er sterkt økende. Det vil i fremtiden være behov for å se på organisering av tilbudet. Det er behov for personsentrert omsorg i alle våre tjenester, som igjen vil gi utslag i krav til en større variasjon i tilbudet som gis brukerne.

Fra 1. januar til og med 3. oktober 2017 ble det gitt tjenester til 41 nye brukere. Vedtakstimer per uke økte med 81 timer i hjemmesykepleien. Det

vil si at behovet økte med 2,3 årsverk. På grunn av en forventer effekt av tiltak, er det kun lagt inn en økning på 0,6 årsverk i budsjettfor-slaget. Dette har effektivisert driften slik at hjemmesykepleien er tidligere ute om mor-

>> Vi har valgt å kjøpe inn eLås for å effektivisere tiden blant brukere til boliger i hjemmetjenesten.

genen og etter midtrapport, slik at en får mer effektiv arbeidstid.

I budsjettåret 2016 var det en politisk beslutning om gjenåpning av kafeen på Vardheim. Dette har vist seg å være et tilbud svært få benytter seg av. I snitt er det 20 personer som benytter seg av tilbudet de dagene det er åpent.

Av disse er det i snitt 10 personer som sitter i kafeen, og resten er ansatte eller andre som kjøper med seg middag hjem. Å kjøpe med seg middag

hjem kan en gjøre fra kjøkken uavhengig av kafeen. Rådmannen har likevel, som følge av de politiske signalene, valgt å opprettholde tilbudet.

Samhandlingsreformen gir stadig større utfordringer for hjemmetjenesten, da kommunen har ansvar for utskrivningsklare pasienter fra første dag. Vi får ofte svært syke pasienter hjem, som tidligere var pasienter hos spesialisthelsetjenesten. Hjemmetjenesten har også merkbart større utfordringer i forhold til at pasienter har større behov for hjelpemidler hjemme, som må være på plass før pasienten kommer hjem. Hjemmetjenesten har ansvar for hjelpemidler for pasienter/brukere fra 0 til 100 år.

Bolig- og avlastningstjenesten (BOAT): Bolig- og avlastningstjenesten anslås å gå på et samlet overforbruk på rundt 1.700.000 kr. før det tas høyde for forventet økt refusjon ved ressurskrevende tjenester. Mye av dette kan forklares med høyt fravær og periodevis forholdsvis

store ekstra behov.

Bolig- og avlastningstjenesten forventes likevel å ende opp med positive tall for 2017, da det nå (ut fra tildelte vedtakstimer for 2017) kan for-

ventes økt refusjon for ressurskrevende tjenester.

På avlastningssenteret har det vært mye overtid, på grunn av vakante stillinger, høyt fravær

>> Behovet for dagaktiviteter for hjemmeboende demente er sterkt økende (...) Det er behov for større variasjon i tilbudet som gis.

og ekstra avlastningsbehov i regi av barnevernet. I tillegg er det fra august startet opp med drift av barnebolig, som det ikke var budsjettet med, da det ikke var kjent behov ved budsjettering. Det har siden august også vært nødvendig å kjøpe tjenester til et barn hos ekstern aktør. Heller ikke dette tiltaket var budsjettet.

Til budsjettet i 2017 ble det vedtatt innsparingstiltak tilsvarende 1,25 årsverk inn mot bolig tjenesten. Innsparingen skulle gjennomføres ved økt bruk av langvakter samt nedkorting av vakter. Det er langt på vei gjennomført, men det gjenstår en innsparing på 0,2 årsverk.

Samtidig med innsparingstiltak ble det tilført 2,17 årsverk grunnet økte behov i en bolig tilsvarende 0,43 årsverk og i tillegg en forventet omgjøring av avlastningsleilighet til permanent utleie leilighet tilsvarende 1,74 årsverk. Omgjøring av avlastningsleilighet er ikke blitt iverksatt og ligger inne som et reduserende tiltak til budsjett 2018. (Tiltak 086).

Det er behov for å se på et mer variert innhold på Ranso. Det blir for noen brukere for trivielt å gjøre det samme hver dag, hvilket igjen betyr at flere ikke er motiverte for å dra på jobb, som igjen betyr behov for ekstra innleie siden personal både må bistå bruker på arbeid og bruker i boligen. Dette er en tilbakevendende utfordring som det stadig jobbes målrettet med. Rådmannen har ikke funnet rom for å prioritere dette tiltaket i b2018. Det ligger inne som et uprioritert tiltak. (Tiltak nr 113).

Det er inne et tiltak på nytt bofellesskap med drift for 3 måneder i 2019 og helårseffekt 2020. (Tiltak 110). Det er blant noen av de unge voksne hjemmeboende som foreldrene i prinsippet ikke lengre har omsorgsplikt for, trykk på behov for økt avlastning i påvente av egen bolig. Det er ikke lagt inn tiltak på økt avlastningsbehov, da det langt på vei vil bli dekket av økt refusjon ressurskrevende tjenester.

Det er en utfordring å få til tilfredsstillende oppfølging til brukere som har sluttet på Ranso, og som nå får sitt tilbud på kommunal dagaktivitetssenter. Det er behov for økte ressurser

og det settes inn midlertidig ekstra innleie for å få dette til. Det ligger inne nytt tiltak på fast økning av dagvakt til 2018, tidligere referert. (Tiltak 153).

Det er behov for å se på et mer variert innhold på Ranso. Her fra produksjonslokalene i Randaberg.

Barnehagetjenesten. Barnehageplass: Det er de siste årene vedtatt en utvidet lovfestet rett til barnehageplass. Nå har barn som er ett år innen november det året det søkes om plass, rett til en lovfestet rett til en barnehageplass. Randaberg kommune begrenset barnehageplassene til kun barn med rett til plass som del av innsparing i 2015. Ved utvidelse av rettigheter, samt økt tilflytning og høyere fødselstall, er det blitt et stort behov for flere barnehageplasser. Senest i juni 2017 ble det etablert ytterligere 12 barnehageplasser for små barn.

Barnehageplass i andre kommuner: Tidligere år har flere barn fra andre kommuner gått i private barnehager i Randaberg, noe som har gitt kommunen merinntekter. Situasjonen er nå annerledes og flere barn fra Randaberg har nå barnehageplass i private barnehager i nabokommunene. Dette må dekkes av Randaberg kommune. I budsjett 2017 er det budsjettet med en merinntekt på 510 000 kr og 0 kr i utgifter. Det er nå et økende antall barn med bosted i Randaberg kommune som går i private barnehager i andre kommuner. Det er derfor nødvendig å øke andel barnehageplasser, slik at barn i barnehager i andre kommuner blir lavere og at flere kan få velge Randaberg kommune.

Inntekter: Det er innført nasjonale regler for redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid. Vi har hatt en høy andel med søknad om redusert foreldrebetaling, noe som samsvarer med andel av arbeidsledighet i regionen, samt flere flyktninger/familiegjengforening med barnehagebarn. Randaberg kommune refunderer all redusert foreldrebetaling og søskenmoderasjon til private barnehager i kommunen, samt til barnehager i andre kommuner med barn folkeregistrert i randaberg. Barnehagens kostpenger er lovregulert til å bli finansiert som selvkostpris, der foreldrene betaler kostpris i tillegg til foreldrebetalingen for barnehageplassen.

Private barnehager: I Randaberg er det fire private barnehager. Tre barnehager er eid av foreldrene og én barnehage er et privateid AS. Barnehagene ivaretar 280 enheter (218 barnehageplasser).

Alle fire barnehagene er tre-avdelings barnehage som tilbyr barnehageplasser til barn i alderen 0-6 år.

De private barnehagene er fullfinansiert av tilskudd fra kommunen, som tilsvarer det kommunen bruker på egne barnehager. Dette er inklusive barnehagesektorens del av felleskostnadene i kommunen. Det brukes to år gamle regnskap som grunnlag. Grunnlaget justeres for prisstigning. Det innebærer at beregnet sats per heltidsplass for små og store barn er fastsatt innen oktober måned. Endelig tilskudd blir fastsatt etter innrapportering av antall barn i private barnehager per desember 2017.

Fra august 2017 har de private barnehagene fått et ekstra tilskudd til pedagogisk bemanning, som er forskriftsfestet. Kommunen har fått midler til å gjennomføre dette i rammen. Dette videreføres med helårseffekt i 2018 og utgjør 134 000 kr.

Det er fire private barnehager i kommunen. Ryggstranden (øverst) og Nyvoll er to av disse.

Økt foreldrebetaling til ny makspris utgjør 184 000 kr i økt inntekt til de private barnehagene i tillegg til offentlig tilskudd. Den nasjonale ordningen skal sikre at ingen familier skal betale mer enn 6 % av inntekten for en barnehageplass. Gratis kjernetid for tre-, fire- og femåring-er med familier med inntekt under 450 000,-. Private barnehager får i sin helhet kompensert for søskenmoderasjon og gjennomføring av redusert foreldrebetaling på grunn av lav inntekt og gratis kjernetid. Kostnadene til dette er beregnet til 900 000 kr.

Kommunale barnehager:
Driftsbudsjettene til de kommunale barnehagene har vært på samme nivå

de senere år, noe som merkes. Prisstigningen på varer er ikke ivaretatt på mange år. Det betyr mindre midler til leker og utstyr. Det er et uttalt behov for utskifting av større inventar og utstyr, samt solavskjerminger og rehabiliteringer som ikke kan løses innenfor rammen.

Sykefravær: Barnehagene har hatt et høyt sykefravær de senere år, som er noe ulik fordelt mellom barnehagene. Fraværet er i hovedsak langtidsfravær. Barnehager har god tilgang til vikarer, men i perioder med stort fravær har det vært nødvendig med innleie fra vikarbyrå for å kunne opprettholde driften. Vikarbudsjettet har ikke vært regulert på mange år og det er ikke budsjettmidler til overtid eller innleie. Refusjoner fra NAV blir brukt til vikarer. Det arbeides aktivt for å få ned sykefraværet og det forventes nedgang etter iverksatte tiltak.

Bemanning: Randaberg kommune har erstattet små barnehager med større barnehager, samt økt andel barn per voksen som del av den økonomiske innsparingen. Når det nå innføres nasjonal bemanningsnorm og pedagognorm vil andelen barnehagelærer og bemanning øke.

Styrket barnehage tilbud:
Styrket barnehage har i 2017 hatt en forutsigbar økonomi med få refusjonskrav fra andre kommuner.

>> Prisstigningen på varer er ikke ivaretatt på mange år. Det betyr mindre midler til leker og utstyr.

>> Selv om tallet på flyktninger i Randaberg synker, så øker fortsatt flerspråklige søkere til barnehageplass.

Behovet for spesialpedagogisk hjelp har vært stabilt de senere år. Høyt sykefravær blant personalet er utfordrende, med endel bruk av vikarbyrå, men det har vært mulig å løse dette innenfor rammen, da det også har vært mulig å tilsette vikarer som har lavere lønn. Det arbeides med å redusere sykefraværet, slik at styrka barnehage tilbud fortsatt skal ha tilsette med høy kompetanse og opprettholde kvaliteten på tilbudet til barn med særskilte behov.

Minoritetsspråklige barn i barnehage: Det er stor økning i antall flerspråklige barn i barnehage. Per oktober er det 119 barn som representerer 30 ulike språk. Randaberg

kommune har laget en flerspråklig veileder som bistår barnehagene med språktiltak, veiledning, observasjoner og særskilt språksatsing for de eldste barna.

Styrkingen, som barnehagesektoren fikk for flere flyktninger, er helt avgjørende for at barna skal få en god start. Mange barn er barn av nyankomne flyktninger og familiegjenforening. Vi har ingen mottaksavdeling i Randaberg, som betyr at nyankomne flyktninger begynner i ordinær barnehage uten særskilt styrking. Ved tildeling av barnehageplass får de særskilt prioritet i kommunale barnehager, noe som også gir en skjevdeling på hvor disse barna går i barnehage. Over 85 prosent går i kommunale barnehager.

Selv om antallet flyktninger i Randaberg synker, så øker fortsatt flerspråklige søkere til barnehageplass. Dette har sammenheng med familiegjenforeninger med store barnekull i barnehagealder, og bosatte flyktningfamilier som har familieførøkelse etter ankomst til Randaberg.

Kommunen og flyktninger har en gjensidig plikt til at voksne starter i introduksjonsprogram, og barn i skole senest tre måneder etter boset-

tingsdato. Det forutsetter at de yngste barna får barnehageplass innen tre måneder (og skolebarn SFO plass).

For barna er en plass i barnehage avgjørende for trivsel, tilhørighet og sosial kompetanse gjennom lek og samspill med andre barn. En god barnehage er grunnleggende for de flerspråklige barna, fordi barnehagen kan bidra til å utjevne sosiale forskjeller mellom barn. Barnehagen er et viktig bidrag i trygghet og stabilitet for både barn og foreldre.

Barneverntjenesten: Aktiviteten for barneverntjenesten i Randaberg i 2017 kan kort oppsummeres med fortsatt stor økning i meldinger og hjelpetiltakssaker, stabilt tall på barn i fosterhjem og nedgang i institusjonsplasseringer. Aktivitetsnivået er fortsatt høyt og samlet sett har barneverntjenesten flere saker nå enn tidligere, men kostnadene reduseres fordi det er færre plasseringer.

De største utgiftspostene i barneverntjenesten er lønn til egne ansatte, lønn til fosterhjem og kjøp av institusjonsplasser. Barneverntjenesten har tiltaksavdeling som gjør at vi i liten grad kjøper tiltak fra private aktører. Dette er positivt både budsjettmessig, men også ved at tjenesten med det bygger kompetanse i egen organisasjon.

Sykmeldinger og vakanse bidrar til et positivt resultat på lønnsutgiftene til egne ansatte. Dette er ikke ønskelig fordi det medfører økt arbeidsbelastning for de øvrige ansatte. Det jobbes aktivt med fokus på nærværarbeid og tilrettelegging for en gruppe arbeidstakere som er utsatt i forhold til høyt sykefravær.

Refusjoner for utgifter til institusjon, fosterhjem og beredskapshjem overskytende kommunal egenandel er lite forutsigbare inntekter. Disse styres av antallet plasseringer og om bufetat innvilger kommunens søknader om refusjon.

De siste årene har Bufetat skjerpet inn kravene til å innvilge refusjon. En må til forskjell fra tidligere være i forkant ift. søknad om refusjon. Det betyr at søknaden aldri kan komme etter plassering, den må være inne før plassering da den alltid vil gjelde fra mottatt dato om den innvilges.

Randaberg kommune har vedtak på å bosette fire enslige mindreårige flyktninger i 2018. På grunn av færre asylankomster til landet, vil måltallet for bosetting med stor sannsynlighet bli redusert i 2018. Dette vil ha innvirkning på finansieringen av barneverntjenesten sitt botiltak for enslige mindreårige flyktninger. Integreringstilskudd og særskilt tilskudd fra staten følger den enkelte ungdom som blir bosatt i kommunen. Den nye tilskuddsordningen der kommunen nå får tilskudd per flyktning, mot tidligere der en fikk refundert 80 prosent av utgiftene, så vil en likevel drifte avdelingen med et underforbruk. EM-teamet driftes nå med døgnbemanning.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten: Normtall fra helsedirektoratet anslår at man bør følge opp maks 65 fødsler pr år, forutsatt merkantil stilling. I randaberg har vi hatt færre fødsler enn dette pr full stilling. Dette er et kvalitetsstempel og bevisst satsing på tidlig innsats. Det er bl.a. mulig å ha lengre konsultasjoner der det er behov. Det frigjør også tid til grupper. Vi tilbyr baby-DUÅ – et gruppetilbud til alle det første leveåret. 8 grupper à 2 timer med 2 gruppeledere (helsesøstre, psykolog/ sykepleier / familieterapeut.) Dette erstatter barselgruppene, samt 1-2 individuelle konsultasjoner. De som ikke ønsker dette, får tilbud om 3 barselgrupper eller individuelle konsultasjoner. Målet er å styrke samspillet foreldre/barn, samt gi gode redskaper til å takle ulike utfordringer. Dette er et verdifullt ledd i kommunens satsing på tidlig innsats. Vi har screenet og fulgt opp nedstemte mødre i flere år, baby-DUÅ styrker dette arbeidet.

Når det gjelder skolehelsetjenesten har vi økt opp noe de siste årene, men mangler fortsatt om lag 0,5 årsverk på hver av skolene ift normtallene som kom fra helsedirektoratet i 2010.

Myndighetene jobber med at minstenormen skal bli bindende for kommunene.

Helsestasjonen fikk styrket skolehelsetjenesten med ett årsverk, samt ett årsverk til fysioterapeut fra helsedirektoratet i inneværende år. Disse midlene kom i sommer, de ansatte starter ikke før november og desember. Vi fikk også midler til et halvt årsverk jordmor og 40 prosent helsesøster i rammen.

EM-teamet driftes nå med døgnbemanning, i nye lokaler ved Randaberg Arena (bildet nederst). Øvrige bilder er fra leksehjelptilbudet i Landsbyhuset, der også sunn og næringsrik mat inngår som en del av tilbudet.

Tiltak innarbeidet i budsjettet

Virksomhet	TILTAK SOM ØKER KOSTNADENE	Økt behov 2018	Nr.
Heldøgn	332 Randaberg sykehjem: Økt grunnbemanning 1,4 årsverk-kveld	1 056 000	88
Heldøgn	332 Randaberg sykehjem: Ressurskrevende tjeneste 1 årsverk	698 000	89
Heldøgn	347 Natt-tjenesten, alternativ B: Hvilende natt 0,8 årsv.	681 000	91
Heldøgn	344 Vardheim bofellesskap: Økt grunnbemanning 1,4 årsverk	904 000	92
Heldøgn	332 Randaberg sykehjem	0	190
Hjemmetj.	346 hjemmesykepleien øke bemanning med 0,6 årsverk	320 000	76
Barnevern	362 BV Mestringinnkludering TrygghetTrivsel Randaberg (MITT)	550 000	100
Barnevern	362 Familieveileder Unge og rus	580 000	99
Barnevern	362 Mottak av færre EM	1 000 000	173
Barnehage	271 Private bhg. påbygg Nyvoll	325 000	101
Barnehage	271 Friluftsavdeling private bhg.	424 000	102
Barnehage	271 Private bhg.er økt tilskudd	1 034 000	83
Barnehage	270-73-74-76 Helårsvirkning nye bhg. plasser 2017	2 421 000	85
Barnehage	280 Lovfestet bemanningsnorm kommunale bhg.er	1 034 000	155
Barnehage	280 Kjøp av bhg. plasser i andre kommuner	2 000 000	112
BOAT	350 Nytt bofellesskap unge utviklingshemmedeprosjektering	0	110
BOAT	342 Økt behov oppfølging til dagsenteret	634 000	153
Hopp felles	341 Økte utgifter tilleggevaktordning med Stavanger	100 000	194
Sum		13 761 000	

Virksomhet	TILTAK SOM REDUSERER KOSTNADENE/ØKER INNTEKTENE	Reduksjon	Nr.
Bolig- og avlastningstjenesten	Avlastningsleil. skulle bli permanent leil. - ikke iverksatt	-995 000	86
338 Heldøgn, Vestre Goa	Utsatt oppstart av drift 4 leiligheter -1,7 årsv.	-1 213 000	93
330 Heldøgn-Alle avdelinger	Reduksjon utgifter til vikar v/sykdom	-457 000	168
346 Hjemmetjeneste	Prisjustering kjøkken	-101 000	60
333 Hjemmetjenesten kjøkken	Reduksjon av vikarutgifter	-87 000	71
333 Hjemmetjenesten kjøkken	Øke inntekter avd. pl salg av varer	-250 000	47
346 Hjemmetjenesten Fysioterapi	Øke inntekter egenbetaling pasienter	-371 000	50
346 Hjemmetjenesten Fysioterapi	Ved oppstart Friskliv: økt fastlønnsstilskudd	-63 000	78
346 Hjemmetjenesten Ergoterapi	Øke inntekter egenbetaling pasienter utkjøring	-48 000	77
348 Hj.tjenesten psyk h.&rus	Reduksjon av driftsutgifter	-88 000	74
348 Hj.tjenesten psyk h.&rus	Reduksjon av vikarutgifter	-53 000	72
363 Helsetjenester barn	Reduksjon halvt årsverk merkantil pga nat avgang	-276 000	105
362 Barneverntjenesten	Reduksjon Institusjon	-1 130 000	111
362 Barneverntjenesten	Enslige midtreårige tilskudd	-1 463 000	142
363 Helsetjenester barn	Reduksjon psykolog + vernepleier (2018) sum 0,5 årsverk	-372 000	106
341 Hopp felles	Vakante stillinger 40 (10 mnd -2018)+ 50+40%	-745 000	182
341 Hopp felles	Endringer utgifter og inntekter ressurskrevende	-733 000	163
341 Hopp felles	Prisjustering egenbetaling	-41 000	61
280 Barnehage+Bolig	Awikle DUÅ	-215 000	172
280 Barnehage	Lokal kontantstøtte	30 000	109
366 Styrket barnehage tilbud	Kjøp av tjenester andre kommuner ØP17	-530 000	ØP17
270 -272...279 Kommunale bh	Økt foreldrebetaling færre med lav inntekt	-400 000	130
270 -272...279 Kommunale bh	Økt makspris statsbudsjett	-161 000	160
341 Hopp felles	Innsparing	-750 000	185
Sum		-11 262 000	

Tiltak ikke innarbeidet i budsjettet

- Tiltak 139, Transportkostnader til dagtilbud, 360 000 kr.
- Tiltak 113, Alternativt dagtilbud for utviklingshemmede, 50 000 kr
- Tiltak 043, Lønnsøkning som følge av godkjent fagarbeiderutdanning, 310 000 kr.
- Tiltak 172, Familieveiledningsprogram (DUÅ), 215 000 kr.
- Tiltak xxx, Inventar og utstyr til jordmortjenesten, 50 000 kr.

Investeringer

Randaberg helsesenter budsjett, kr. 136,3 mill. (inkl. midler til tannlegekontorer): Det har i flere år vært arbeidet med planer for nytt helse- og velferdssenter i Randaberg. Etter arkitektkonkurranse i 2013 ble Sunnhetsgrenden valgt. Byggetrinn 1 består av sykehjemsplasser for til sammen 34 brukere. Videre inneholder byggetrinn 1 parkeringskjeller, garderober for ansatte, og areal som gir muligheter for frisklivssentral og tannpleie mm

I vedtatt budsjett ligger Randaberg helsesenter inne med midler i 2017-2019. Ferdigstillelse og oppstart er i 2018/19. Det er lagt til grunn en suksessiv økning i tallet på sykehjemsplasser, slik at det bemannes opp til 27 plasser (nå 21) fra januar 2019, og 34 plasser (alle plassene) fra midten av 2021. Det er lagt inn driftskonsekvenser knyttet til bygget i tillegg.

Vestre Goa, budsjett 12,5 mill. kr (5,2 mill i tilskudd): Bofellesskapet Vestre Goa bygges ut med fire nye leiligheter. Det er et mål å sende ut anbudspapirer før nyttår. Framdriftsplan er ferdigstillelse siste halvdel 2019.

Bofellesskap for unge personer med utviklingshemning: Helse og oppvekst hadde i april 2016 en gjennomgang av behov for brukere med utviklingshemning. Det er behov for boliger med heldøgnsbemanning for 5-6 personer. De er i dag i en alder av 14-26 år.

I tillegg er det 7 brukere der diagnose, ut-

viklingspotensialet og annet gjør det usikkert om det er behov for døgnbemanning. De er i en alder på 17-22 år. Rådmannen har innarbeidet 30 mill. kr i investeringsbudsjettet i 2018 -19 for å imøtekomme nødvendig behov.

Ny barnehage utsettes

Etablering av ny kommunal barnehage utsettes til 2022. Behovet for barnehageplasser vil være ivaretatt i eksisterende kommunale barnehager og i de private barnehagene, Nyvoll og Ze-bra.

Bofellesskap Dalveien og Sentrum

Det er behov for å erstatte bofellesskapene Dalen og Sentrum til henholdsvis 4 + 4 beboere. Bygningsmassen i Dalen er i dårlig forfatning og bofellesskapet Sentrum må saneres for å kunne realisere «Harestadskole-tomten», jf. politisk vedtak. Planlegging pågår, men utfall er fortsatt usikkert, da det ennå er usikkert om hvordan og hvor dette kan realiseres.

Det er innledet dialog med Husbanken og fylkesmannen i forhold til å etablere et nybygg på kommunens egen tomt. Alternativt vurderes kommunens egen bygningsmasse i Torvmyrveien. Aktuelle alternativ som vurderes er rehabilitering av sykehjemmet og/eller deler av lokalene som DPS benytter i dag. Helse Stavanger vurderer i disse dager den framtidige drift av DPS i Randaberg kommune. Som følge av de uavklarte forholdene, er investering og driftskostnader usikkert.

>> Etablering av ny kommunal barnehage utsettes til 2022.

3

Kultur

Arbeidsområder

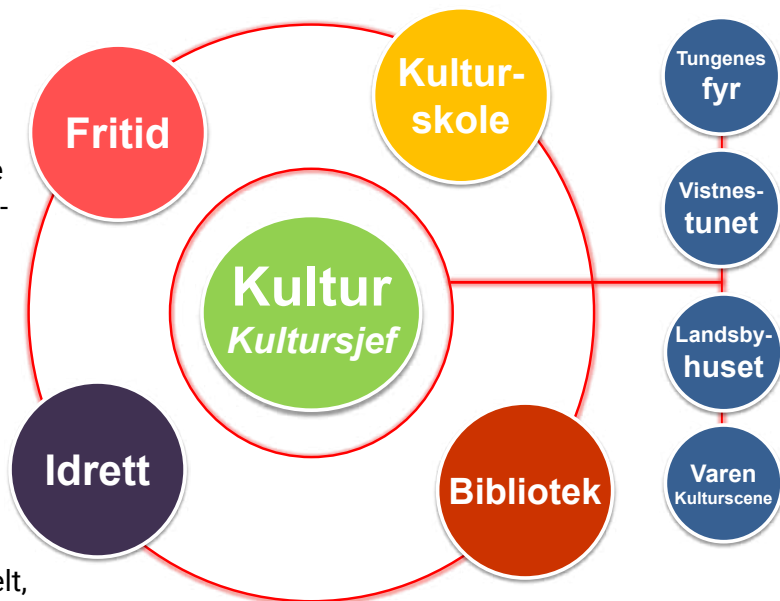
Tjenesteområde består av de fire avdelingene Randaberg kulturskole, Randaberg folkebibliotek, Idrett/Randaberghallen og avdeling fritid. I tillegg kommer virksomhetene som sorterer direkte under ansvar 500.

500 Kultur felles: Ansvar for driften av Tungenes fyr, Vistnestunet museumsgård, Varen Randaberg kulturscene og Landsbyhuset. De to førstnevnte drives i tett samarbeid med Jærmuseet. I tillegg kommer utviklingsarbeid og forvaltning innen kulturfeltet generelt, herunder ivaretagelse av kommunens deltakelse i regionale institusjoner og organisasjoner innen kultur, idrett, friluftsliv og reiseliv. Plansaker, kulturminner, navnesaker og enkelte tilskuddssaker ligger også til ansvaret.

202 Randaberg kulturskole: Gir barn og unge bosatt i kommunen, fagopplæring innen estetiske fag. Opplæringstilbudet er av høy kvalitet, og lærerne er spesialutdannet. Det undervises i musikk, sang, dans og visuell kunst. I tillegg tilbys musikkgrupper til barn i barnehagene, PUH-samspillgruppe for voksne, musikkterapi for barn og unge i grunnskole og barnehage. Musikktilbudet «Minnes melodier» tilbys syke- og aldershjem i kommunen på fast basis.

Fra og med skoleåret 2018-2019 vil kulturskolekontingenten faktureres to ganger per skoleår, én rundt 1. oktober og én tidlig vår. Ordningen innføres spesielt med tanke på foresatte som har to eller tre barn i kulturskolen og med det vil få faktura i en to-gang, noe som er mer gunstig for den enkelte. Ved påmelding gjøres det oppmerksom på at denne er bindende for hele skoleåret.

550 Randaberg folkebibliotek. Ansvar for utlån av bøker og andre medier til kommunens innbyggere og litteratur og informasjonsformidling. I tillegg skal det være en uformell møteplass på tvers av generasjonene. Biblioteket ønsker i enda større grad å inngå samarbeid på tvers av kommunegrensene, for eksempel når det gjelder biblioteksystem, katalogsamarbeid og arrangement.

560 Fritidsavdelingen: Tilrettelegger for det frivillige kulturlivet i kommunen gjennom tilskudd og utleie av kommunale lokaler. Fritidsavdelingen driver kommunale aktivitetstilbud for ungdom (U59, trial og UKM) og har ansvar for fritidskontaktordningen for voksne, samt tilrettelagte fritidstilbud. Inkludering av flerspråklige i fritidsaktiviteter har vært en sentral oppgave for avdelingen de siste årene. Noe av arbeidet har vært finansiert av eksterne prosjektmidler, og noe gjennom at kultur har fått en andel av midlene som kommunen får til flyktningarbeid

510 Idrett/Randaberghallen: Ansvaret for å legge til rette for utvikling av fysisk aktivitet med hovedvekt på barn og ungdom i samarbeid med skolene, med foreningslivet og øvrig publikum. Randaberghallen opplever kapasitetsutfordringer i svømmehallen der både idrett og publikum ønsker mer tid. Høyt besøk er gledelig, men legger press på driftsbudsjettet ettersom mesteparten av bruken er gratis for brukerne, men kostnadsdrivende for kommunen.

>> Biblioteket ønsker i enda større grad å inngå samarbeid på tvers av kommunegrensene, f.eks. når det gjelder biblioteksystem, katalogsamarbeid og arrangement.

Årsverk, KOSTRA

Kultur	Årsverk
202 Randaberg kulturskole	7,3
500 Kultur	4,3
510 Idrett/Randaberghallen	5,9
550 Randaberg folkebibliotek	4,0
560 Fritid	5,0
Årsverk totalt	26,5

>> Vi ligger også ganske høyt når det gjelder satsing på museum, men bevilger lite til kunstformidling.

KOSTRA	Randaberg			Gj.sn. gr. 8	Gj.snitt Roga- land	Gj.snitt landet
Kultur	2014	2015	2016	2016	2016	2016
Netto dr.utg. for kultursektoren per innbygger i kroner	2440	2547	2617	1871	2502	2153
Netto driftsutgifter kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter	4,5	4,8	4,7	3,6	4,6	3,9
Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud barn og unge per innbygger	319	283	313	151	189	199
Netto driftsutgifter til idrett og kommunale idrettsbygg per innbygger	917	1042	1004	595	863	696
Netto driftsutgifter til folkebibliotek per innbygger	313	320	343	247	261	273
Utlån alle fysiske medier fra folkebibliotek per innb.	5,6	5	3,2	3,1	3,3	3
Besøk i folkebibliotek per innbygger	5,8	6,2	6,3	4,3	6,3	4,6
Netto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, per innbygger 6-15 år	2731	2566	2828	2131	2528	2217
Andel elever (brukere) i grunnskolealder i kommunens musikk- og kulturskole, av antall barn i alderen 6-15 år	23	21,3	19,1	14,9	15,8	13,7
Netto driftsutgifter til muséer per innbygger	104	92	101	32	89	86
Netto driftsutgifter til kunstformidling per innbygger	0	0	0	53	153	101

Kommentarer til KOSTRA-tallene

KOSTRA-tallene viser at kulturbudsjettets andel av kommunens totale utgifter ligger stabilt på rett under fem prosent. Dette er godt over det nasjonale gjennomsnittet og egen kommune-gruppe, men er så å si identisk med snittet i Rogaland.

Det er spesielt idrett og aktivitetstilbud for barn og unge som prioriteres høyt i Randaberg, sammenlignet med de andre. Vi ligger også ganske høyt når det gjelder satsning på museum, men bevilger lite til kunstformidling.

Utlånsstatistikken for Randaberg folkebibliotek er nedadgående, slik den også er på nasjonalt plan. Vi ligger fortsatt godt over det gjennom-

snittlige utlånet for Rogaland, vår egen KOSTRA-gruppe og landet under ett. Besøkstallet viser også en svakt nedadgående trend, men også her ligger Randaberg markant over sammenligningsgrunnlaget.

>> Det er spesielt idrett og aktivitetstilbud for barn og unge som prioriteres høyt i Randaberg.

Elevtall fra Randaberg kulturskole

Elevutvikling/dekningsgrad	01.10.2014	01.10.2015	01.10.2016	01.10.2017
Elevantall i kulturskolen inkl. elevplasser uten kontingent (musikkterapi gitt til skoler og ATO-avdeling)	350	335	339	324
Elever på venteliste	24	24	29	26
<i>- Antall elever som får undervisning via musikkgrupper i de kommunale barnehagene er ikke medtatt i elevantall.</i>				

Kommentar

Det oppleves generelt en god søkning til fagene kulturskolen tilbyr, men det er ingen kontinuitet i at alle fag til enhver tid er like attraktive. Til enkelte fag opplever en mindre interesse enn tidligere.

Randaberg kommune prioriterer kulturskolen høyere enn Rogalands-gjennomsnittet, målt i kroner brukt på kulturskoleformål per innbygger i alderen 6-15 år.

At interessen er synkende i enkelte fag kan ha flere årsaker. En kjent årsak er et økt, bredt kulturtilbud i nærmiljøet som henvender seg til samme målgruppe og alder som kulturskolen. Dette gjelder forskjellige musikktilbud og kor-tilbud. Idrettstilbudene til samme målgruppe er også omfattende.

Kulturskoleelever som underholdt i Fighter-teltet under Stafett for livet-arrangementet tidligere i år.

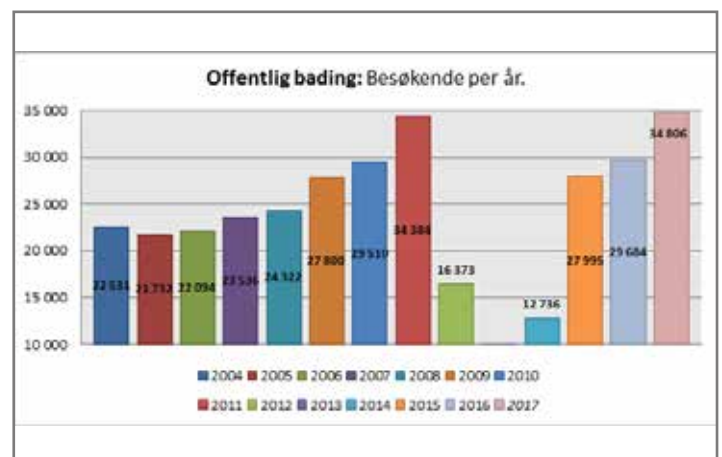
Besøkstall fra Tungenes fyr og Vistnestunet

	Barn	Voksne	Totalt
Tungenes fyr			
2011	3 020	15 859	18 879
2012	2 098	15 364	17 462
2013	2 423	8 259	10 682
2014	3 483	14 435	17 918
2015	4 627	13 775	18 402
2016	5 115	16 625	21 740
Vistnestunet			
2011	2 176	616	2 792
2012	2 891	1 348	4 239
2013	2 798	1 638	4 436
2014	3 582	2 095	5 677
2015	3 939	2 657	6 596
2016	3 750	2 707	6 457

Kommentar

Jærmuseet registrerte en besøksoppgang ved Tungenes fyr i 2016, mens Vistnestunet ligger på omtrent samme nivå som rekordåret 2015.

Besøkstall offentlig bading, Randaberghallen

Kommentar

Nedgangen i besøkstallet for 2012-2014 er knyttet til perioden med rehabilitering. Statistikken viser en sterk økning i besøket i svømmehallen. Prognosen for 2017 tilsier ny besøksrekord.

>> Randaberg kommune prioriterer kulturskolen høyere enn Rogalands-gjennomsnittet.

Kommentarer til den økonomiske situasjonen og mål-oppnåelse

Kultur har i 2017 hatt en del ekstraordinære utgifter som i utgangspunktet skal dekkes av tjenesteområdets driftsfond. Dette dreier seg for det første om utgifter knyttet til etablering av kulturscenen. Det har blitt kjøpt inn helt nødvendig utstyr både til scene (inkl. el-flygel), og serveringsdelen som ikke ligger i byggeprosjektet. Utgiftene til åpningsarrangementet ble også noe høyere enn budsjettet. Ansvar 500 har for det andre har fått en ekstra strømregning på grunn av manglende måleravlesninger tilbake til 2012.

Samtidig som kulturbudsjettet for 2017 er styrket med en ny virksomhet, Randaberg kulturscene, er det lagt inn 510.000 kr i innsparinger som må løses gjennom interne omprioriteringer. Noe av innsparingen skjer som følge av nedgang i aktivitetsnivå, f.eks. ved motorsenteret. Samtidig må en større del av arbeidsinnsatsen prioriteres inn mot kulturscenen, framfor andre arenaer. Inngåelsen av en samarbeidsavtale med Landsbyforeningen innebærer at vi har fått en aktør som i langt større grad enn vi tidligere har hatt, tar et aktivt ansvar for større arrangementer i kommunen, blant annet 17. mai.

Nye tiltak innarbeidet i budsjettet

Styrking av tilbudet i svømmehallen: Tiltaket innebærer styrking av gratistilbudet til svømmeidretten gjennom trening på fredag og lørdag morgen. RIL svømming har imidlertid kun behov for to baner fra kl. 10-11 lørdag morgen, og tiltaket innebærer at publikum får bruke øvrige deler av svømmehallen i samme tidsrom. Budsjettpostene kjemikalier og kommunale avgifter er også oppjustert som følge av økt bruk og prisstigning de siste årene. Tiltaket innebærer 137.000 kr i økte driftsutgifter.

Aktiv fritid for alle: Randaberg kommune har for perioden 1.mars 2015 til 1.mars 2018 fått barnefattigdomsmidler fra Bufdir til prosjektet Aktiv fritid for alle. Det er således nytt bare i den forstand at det nå løftes fram som et eget tiltak i budsjettet. Målet er å gi barn og unge like muligheter til å delta i kultur-, fritids- og ferieaktiviteter uavhengig av familiens økonomi og sosiale ressurser. Denne type aktivitet gir mestring og tilhørighet, samt språkutvikling for de som trenger det. Hovedfokus er på nyankomne flyktninger med barn i skolealder. I tiltaket ligger en 60 prosent stilling som fungerer som et bindeledd mellom frivillige lag og foreninger og familier.

Kommunen opplever at det er stor vilje i frivillig sektor for å integrere flerspråklige barn og unge i fritidsaktiviteter. Det er imidlertid viktig for dem å ha en brobygger i kommunen når utfordringer oppstår. Til nå i 2017 har 59 barn fordelt på 28 familier blitt fulgt opp. Stillingen er et viktig virkemiddel i integreringsarbeidet, som i et lengre perspektiv vil redusere utgifter fra andre offentlige budsjettposter. Tiltaket forutsetter statlig finansiering fra Bufdir. I 2017 fikk Randaberg kommune 525.000 kr til fattigdomsbekjempelse blant barn og unge, hvorav 400.000 kr ble øremerket aktiv fritid for alle.

Endra driftsutgifter Folkehallene inkludert Sola Arena: Fra 2018 blir Folkehallene endret. Sola Arena blir tatt inn, og eierandeler for et felles IKS blir endret i samsvar med folketall i de fire kommunene. Randaberg kommune sin andel er oppjustert fra 4,4 til 5 prosent for å få eierandelen i samsvar med regelverket for regionale anlegg. Sola Arena vil innføres i løpet av 2018 og 2019. Innsparingen som lå som forutsetning i vedtatt økonomiplan fases inn fra 2019.

Randaberg kommune øker sitt bidrag med 300.000 kr fra 2017 til 2018. Litt under halvpar-

>> Kommunen opplever at det er stor vilje i frivillig sektor for å integrere flerspråklige barn og unge i fritidsaktiviteter.

ten er knyttet til at Sola Arena bli med, mens resten er knyttet til justering av eierbrøk til fem prosent.

NM Uken 2018: Norges idrettsforbund har utviklet et nytt konsept i idrettsnorge, «NM Uken». Ideen er basert på en svensk modell, som består i å samle mange mindre og større NM-arrangement over én uke. I 2018 inviteres Randaberg kommune, sammen med Stavanger, Sandnes og Sola, til å være vertskap for dette i 2018 og 2019. Kostnaden ligger på 50.000 kr for hvert av de to årene.

Frilager for friluftsutstyr: Randaberg kommune har mottatt søknad om årlig driftstilskudd på 150.000 kr til drift av Frilager. Som motytelse får Randaberg kommunes avdelinger og prosjekter gratis leie av utstyr fra lageret. I første omgang søkes det støtte fra Randaberg, Stavanger, Sola og Sandnes kommune. Frilager er et samarbeid mellom Stavanger Turistforening, Vesterlen speiderkrets, Ryfylke friluftsråd og Jæren friluftsråd. Målet er å få flest mulig ut på tur med riktig utstyr. Det er etablert en nettportal der publikum enkelt kan bestille alt mulig av friluftsutstyr. Det er etablert hovedbase for ordningen på Friheim i Stavanger, men i praksis vil utstyret være lagret mange forskjellige steder, bl.a. er Friluftslivets hus på Randabergfjellet aktuelt. Årlig kostnad: 150.000 kr.

Økt inntjening og innsparing - drift tjenesteområde kultur: Tiltaket fordeles på økt inntjening på Tungenes fyr og Randaberg kulturscene, økt foreldrebetaling i Randaberg kulturskole, økte inntekter fra feriekubb og motorsenter, samt økte billettpriser i Randaberghallen. For Randaberg folkebibliotek reduseres innkjøpsbudsjettet for litteratur og AV-medier. Total innsparing og inntjening er 400.000 kr årlig.

Redusert driftstilskudd frivillige lag og foreninger: Som en del av den totale innsparingen på kulturbudsjettet, foreslås det at 100.000 kr av dette tas i fra tilskuddsbudsjettet.

>> *Frilager: Målet er å få flest mulig ut på tur med riktig utstyr.*

Tiltak ikke innarbeidet i budsjettet

Styrking av kulturskolen: Randaberg kulturskole har meldt inn flere tiltak, som blant annet styrking av tirsdagsmusikken gjennom en «medlærer» og midler til implementering av den nye rammeplanen. Det foreslås elevkontingent for musikkterapi, betalt av grunnskole og barnehage. Tilbudet er i dag gratis.

Investerings tiltak

3700 Meråpent bibliotek (5078): Kommunestyret vedtok i sak 31/17 en ambisjon å opprette meråpent bibliotek i Randaberg fra 2018. Økonomiske konsekvenser av dette skulle tas opp i forbindelse med budsjettarbeidet for 2018. Meråpent bibliotek betyr at lokalene og boksamlingen åpnes for selvbetjening i perioder der de ansatte ikke er til stede. Biblioteket baserer seg da på tekniske løsninger som automatisk dørlås med kortleser, automatisert utlån og innlevering, delvis videoovervåking ved utsiden og innsiden av dørrområdene og tyverisikring. Ordningen med meråpne bibliotek er i ferd med å spre seg. Dette er en utvikling som vi bør følge i Randaberg for å kunne tilby en best mulig bibliotekstjeneste for våre innbyggere. Kostnad: 350 000 kr.

3751 Nytt VA-anlegg og bredbånd til Tungenes fyr (4416): Det er behov for å skifte ut stikkledningen til Tungenes fyr. Anlegget er gammelt og må oppdimensjoneres for å sikre bedre brannvannsforsyning. Samtidig er det ønske om bredbånd til fyret. Avløpsløsning for byggene er minirensesanlegg, og det vurderes om det er mulig å koble ut anlegget. Det må i så fall legges ny avløpsledning frem til kommunal pumpestasjon i Tungevågen.

3860 Fond for kunstprosjekt i bygg og uterom (5072) 2015: Kommunestyret vedtok 5. februar 2014 retningslinjer for kunst i offentlige bygg og uterom. Ifølge retningslinjenes pkt. 1.5 skal det avsettes årlig minimum 0,5 prosent av

kommunens investeringsbudsjett til nybygg. 75 prosent av avsetningen gjøres fra investeringsbudsjettet og 25 prosent fra driftsbudsjettet (til vedlikehold mm). Så langt er det prioritert midler til Harestad skole byggetrinn 1, Randaberg helsesenter og Myrå barnehage. Øvrige kommende prosjekter som det er naturlig å prioritere er Harestad skole trinn 2 og ny barnehage. Avsetningen er justert i forhold til framdriften i rådmannens forslag til økonomiplan 2018-2021, og utgjør totalt 1,2 mill. kroner i perioden. I 2018 vil det på ny bli gjennomført et kunstprosjekt innenfor On the Edge, i samarbeid med de andre fyrene i en kjede av fyr. Det er da tiårs jubileum for både On The Edge og kulturhovedstadsåret Stavanger 2008, og det kan være aktuelt å benytte noe driftsmidler til dette.

3600 Prosjektering Maritimt vitensenter, ksvedtak (4258) 2017: Maritimt vitensenter i Tungevågen, med interaktive utstillinger om havbruk, maritim industri og Kystverkets historie. Det er gjennomført arkitektkonkurranse, og Vitenlandskapet av arkitektfirmaet Rørbæk og Møller vant konkurransen. Det er i 2017 sendt søknader både til Rogaland fylkeskommune og staten, men disse har ikke gitt uttelling. Det må derfor jobbes videre med dette i 2018. Jærmuseet har budsjettet med 15 mill. kroner i andel fra Randaberg kommune. Det er lagt inn 5 mill. kroner totalt i 2018 og 2019.

3600 Nærmiljøanlegg mm (5015) 2014: På denne posten settes det av et årlig beløp til nærmiljøanlegg i regi av velforeninger og andre lag og foreninger, samt til nærmiljøanlegg i kommunal regi. Eksempel på slike anlegg kan være ballbinger/løkker, skateanlegg og tilrettelegging av turveier og andre anlegg for friluftsliv og utendørs aktivitet, som stimulerer til økt fysisk aktivitet og bedre folkehelse i Randaberg. I noen tilfeller vil midlene benyttes som egenkapital ved søknader om spillemidler til nærmiljøanlegg. Årlig beløp er 150.000 kr.

>> *Vitensenter: Det er i 2017 sendt søknader både til Rogaland fylkeskommune og staten, men disse har ikke gitt uttelling.*

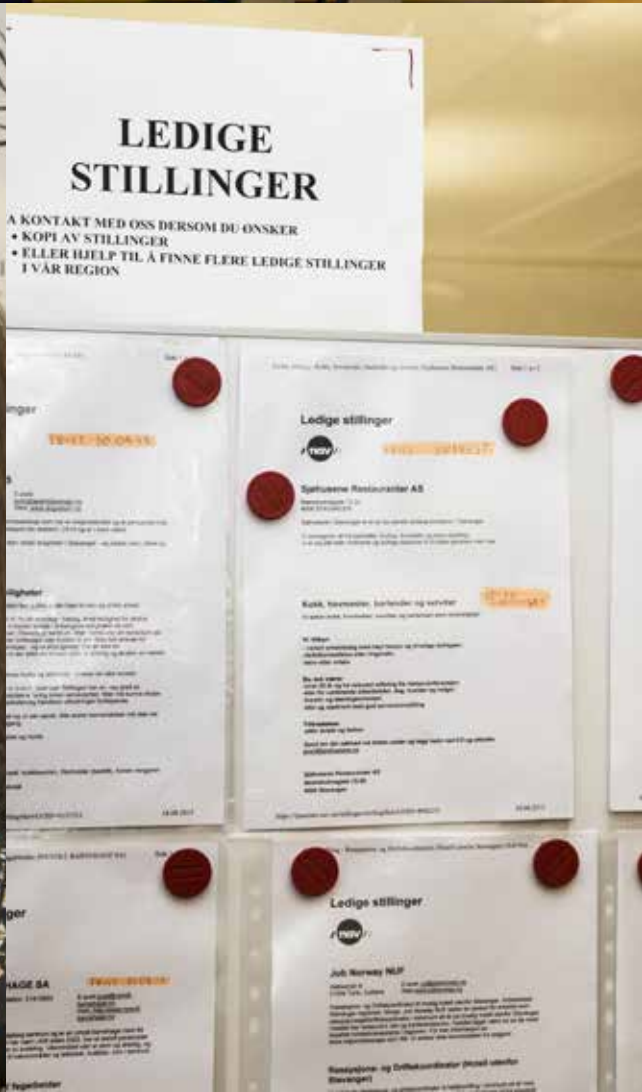

Fra øverst og ned: Ordfører Kristine Enger leser "morgen"-dikt i biblioteket sine lokaler. Bedre folkehelse ved hjelp av bedre turstier. Her fra Livsgnistløpet. Det er utarbeidet egne retningslinjer for kunst i offentlige bygg, som her fra Harestad skole/Varen Randaberg kulturscene. Firmaet Rørbæk og Møller fra Danmark, vant arkitektkonkurranse for vitensenteret.

4

NAV

Arbeidsområder

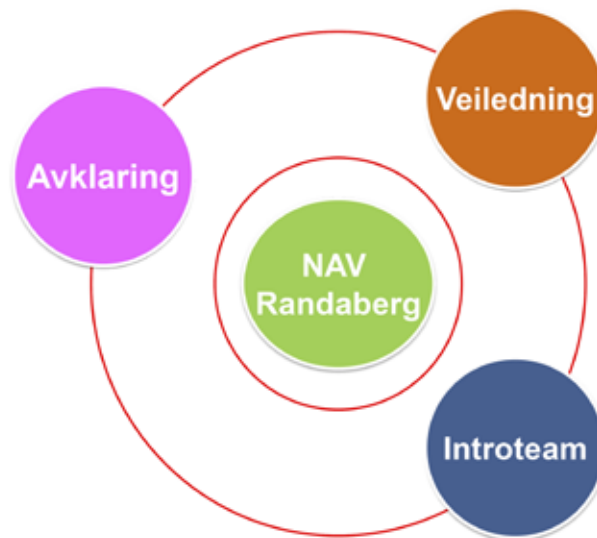
NAV arbeider med hjemmel i lov om sosiale tjenester, introduksjonsloven, folketrygdloven og lov om arbeids- og velferdsforvaltningen.

Lov om arbeids- og velferdsforvaltningen
Formålet med loven er å legge til rette for en effektiv arbeids- og velferdsforvaltning tilpasset den enkeltes og arbeidslivets behov og basert på en helhetlig og samordnet anvendelse av arbeidsmarkedsloven, folketrygdloven, lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen og andre lover som forvaltes av arbeids- og velferdsforvaltningen.

Lov om arbeidsmarkedstjenester
Lovens formål er å bidra til å oppnå et inkluderende arbeidsliv gjennom et velfungerende arbeidsmarked med høy yrkesdeltakelse og lav arbeidsledighet.

Lov om folketrygd
Folketrygdens formål er å gi økonomisk trygghet ved å sikre inntekt og kompensere for særlige utgifter ved arbeidsløshet, svangerskap og fødsel, aleneomsorg for barn, sykdom og skade, uførhet, alderdom og dødsfall.

Lov om sosiale tjenester i NAV
Formålet med loven er å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, herunder at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet.

Introduksjonsloven

Formålet med denne loven er å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet. NAV Randaberg sin rolle kan kort beskrives som: "oppfølging av brukere og bistand i form av kartlegging, planlegging, gjennomføring og evaluering av tiltak som fører til målet om arbeid".

Oppsummert kan NAV Randabergs oppgaver beskrives som:

- Å bidra til et velfungerende arbeidsmarked med høy sysselsetting, lav ledighet og et inkluderende arbeidsliv
- Å sikre økonomisk trygghet
- Å bidra til et sterkere sosialt sikkerhetsnett
- En brukerorientert, effektiv og helhetlig arbeids- og velferdsforvaltning

Gode NAV-ansatte, NAV-veileder Aina Li Haaland (t.v.) og familiekonsulent June Helland Bø.

Nøkkeltall, årsverk

Det er budsjettet for 21,4 kommunale årsverk. Totalt er det 31,6 årsverk i kontoret, av disse er 10,2 statlige stillinger.

NAV Randaberg har en felles leder for den statlige og den kommunale delen av NAV-kontoret. Utgiftene til NAV-lederen deles mellom kommune og stat. NAV Randaberg er organisert i tre avdelinger:

Jobb og introteam – som har ansvar for bosetting og introduksjonsprogram for flyktninger.

Jobb og veiledningssenter – kartlegging og veiledning av brukere som trenger litt bistand til å komme i jobb eller beholder jobb

Jobb og avklaringsenhet – som har ansvar for oppfølging av brukere som har mer omfattende behov for veiledning og tiltak for å beholde arbeid eller kommer i jobb.

NAV Randaberg	Årsverk
351 NAV	
Jobb og introteam	6,1
Jobb og veiledningssenter	7,5
Jobb og avklaringsenhet	5,0
Gjeldsrådgivere	1,8
Leder	1,0
Årsverk totalt	21,4

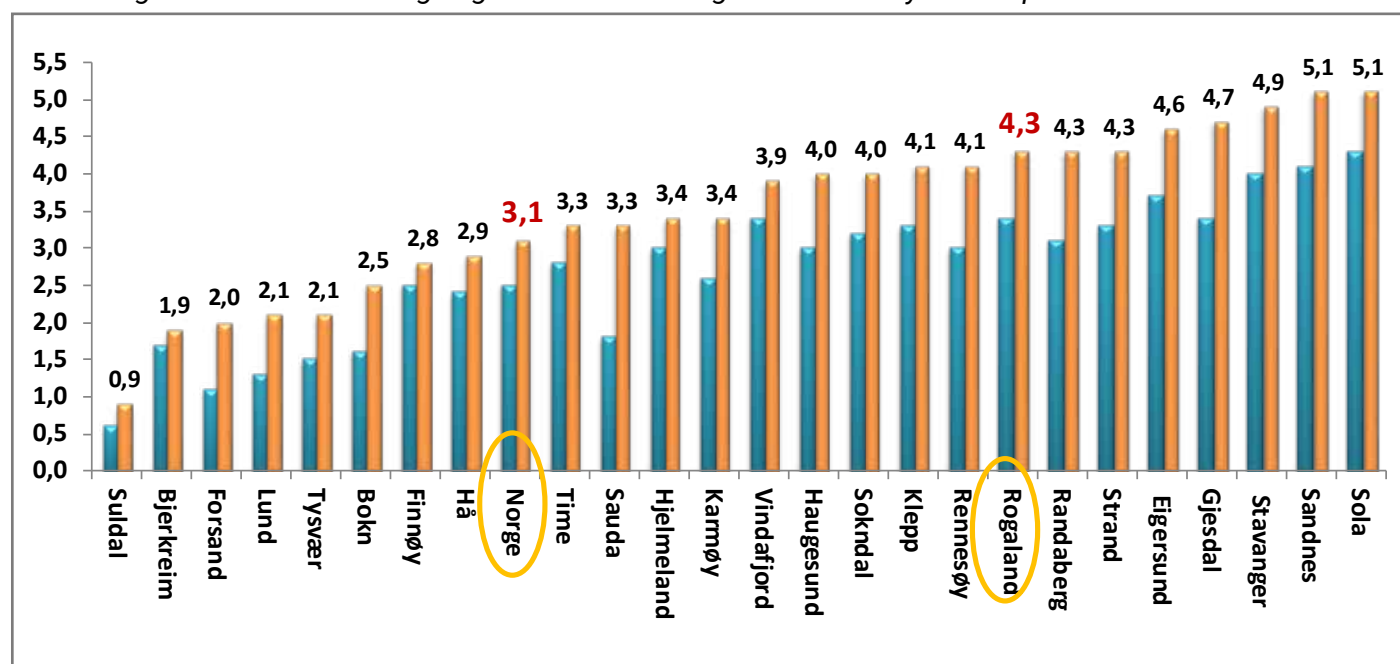
Kommentarer til den økonomiske situasjonen og mål-opptak

NAV Randaberg har hatt stor fokus på bruk av arbeidsrettede tiltak. Andel helt ledige har gått ned siden våren 2017, men NAV kontoret holder fokus på arbeidsrettede tiltak.

Det er press på økonomisk sosialhjelp. Selv om arbeidsmarkedet har blitt gradvis bedre er det fremdeles mange personer som er uten betalt arbeid og mange av disse har gått ledige i lang tid. NAV Randaberg har startet et prosjekt med Rogaland revisjon. Formålet med prosjektet er å vurdere hvordan NAV Randaberg arbeider for å redusere antallet sosialhjelpsmottakere i kommunen, og da særlig unge stønadsmottakere.

Utvikling sosialhjelp	2014	2015	2016
Sosialhjelpsmottakere	293	313	351
Samlet stønadssum (bidrag + lån)	12,05 mill. kr	12,86 mill. kr	14,26 mill. kr
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned	7 494	7 291	7 216

Tabell: Rogaland. Andel helt ledige og bruttoarbeidsledige av arbeidsstyrken. September 2017.

Introduksjonsprogram

Flyktninger bosatt etter avtale med IMDi, samt familieinnvandrede over 18 år som har behov for grunnleggende kvalifisering til ordinært arbeid eller ordinær utdanning, har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram. Programmet kan vare inntil to år, med forlengelse inntil fire år hvis særskilte grunner tilsier det. Praksis i bedrift inngår som en viktig del av programmet. Randaberg kommune kjøper tjenester av Johannes læringssenter i Stavanger kommune, Sandnes læringssenter og SMI Språk og kultur til grunnskoleopplæring og introduksjonsprogram.

Til tross for en varslet reduksjon i planlagte bosettinger i 2018, sammenlignet med 2017 og 2016, vil antallet flyktninger i introduksjonsprogram øke i 2018. Dette fordi flyktninger bosatt i 2017 og noen som ble bosatt i 2016 vil fortsette i introduksjonsprogram i 2018 og i deler av 2019. Bosetting av flyktninger er kun den første fasen av en viktig og krevende prosess for flyktninger og kommunen.

Etter at bosettingsprosessen er gjennomført, har kommunen forpliktelser knyttet til opplæring og integrering av flyktninger. Dyktige medarbeidere i NAV Randaberg kan vise til gode resultater på dette område. Tallene fram til oktober 2017 viser at 70 prosent av brukerne som fullførte introduksjonsprogrammet er i jobb eller utdanning.

I flere år har Randabergs resultater vært høyere enn landsgjennomsnittet, og høyere enn kommunene i vårt arbeidsmarked. Kreative medarbeidere fortsetter å finne nye, gode løsninger for å bistå flyktninger som bosettes i Randaberg i integreringsprosessen, og på veien mot arbeid. I 2018 håper vi å utvikle et prosjekt som vi kaller «Hurtigspor» - en ny form for introduksjonsprogram, som kombinerer norskopplæring og arbeidspraksis - og som fører til fagbrev.

>> Til tross for en varslet reduksjon i planlagte bosettinger i 2018, sammenlignet med 2017 og 2016, vil antallet flyktninger i introduksjonsprogrammet øke i 2018.

>> I 2018 håper vi å utvikle et prosjekt som vi kaller "Hurtigspor" - en ny form for introduksjonsprogram som kombinerer norskopplæring og arbeidspraksis - og som fører til fagbrev.

Kvalifiseringsprogram

Kvalifiseringsprogrammet er et tilbud om opplæring og arbeidstrening som skal gi brukere den oppfølgingen de trenger for å komme i arbeid eller meningsfull aktivitet. Programmet gir også en mulighet for å avklare andre rettigheter til inntekt som brukere kan ha dersom de ikke klarer ordinært arbeid. Det er brukerens ferdigheter og ønsker, som bestemmer innholdet i kvalifiseringsprogrammet. Sammen med veileder i NAV vil brukeren kunne planlegge innholdet i programmet som først og fremst skal inneholde:

Arbeidsrettede aktiviteter

- Opplæringsaktiviteter
- Tett individuell oppfølging og veiledning

Fokus på unge

De fleste ungdommer vet at 10-årig grunnskole ikke holder for å få innpass på dagens arbeidsmarked. Likevel dropper én av tre ungdommer ut av videregående skole før de har fullført utdanningen sin. De aller fleste av disse vil finne veien til NAV. Mange av dem vil slite resten av livet med å finne sin plass i arbeidslivet. Prognoser fra NAV viser at arbeidsmarkedet i årene framover vil bli vanskeligere for de uten videregående utdanning.

NAV Randaberg har registrert 327 personer med nedsatt arbeidsevne. 262 av disse mottar arbeidsavklaringspenger. Blant disse er det 72 personer i alderen 18 til 30 år. Det har vært en økning i antall personer som mottar arbeidsavklaringspenger fra 2016 til 2017 og en økning i antall personer mellom 18 og 30 år som mottar arbeidsavklaringspenger.

Mens stadig flere unge mottar trygdeytelser, øker andelen alderspensjonister. Presset på velferdsordningene øker. Vi får i likhet med resten av Europa, færre yrkesaktive bak hver pensjonist,

og vil i årene framover mangle arbeidskraft. For å finansiere velferdsordningene våre må vi ha

flere i arbeid. Det kan skje på flere måter. Vi kan øke arbeidsinnvandringen, vi kan prøve å få de eldre til å jobbe lenger, eller vi kan prøve å få flere av de som står utenfor arbeidslivet i jobb igjen.

Vi må få de som står utenfor arbeidslivet i arbeid. På dette området lykkes vi ikke godt nok. Vi må sikre at de unge fullfører videregående skole, og at de kan lese, skrive og regne. Kompetansekravene i arbeidslivet er i stadig endring. Dette betyr, at de som er i arbeid klarer å videreutvikle kompetansen sin. Det kan være vanskelig dersom en ikke har grunnleggende ferdigheter i bunn.

Når ungdom kommer til NAV Randaberg, ber vi dem fullføre videregående skole. Våre kurs og tiltak er ikke ment å være en erstatning for tapt grunnleggende skolegang. Til det er de for korte og for få. Vi prøver derfor å snu de unge i døra. Dessverre lar ikke alle seg motivere tilbake til skolebenken. De er skoleleie og har ofte andre utfordringer i tillegg.

Håndtering av trusler og vold

NAV Randaberg har egne rutiner for håndtering av trusler og vold. Vi ser på det som viktig at de ansatte føler seg trygge i arbeidssituasjonen, og at det er klart for våre brukere at alle direkte trusler blir anmeldt til politiet.

Vi har ellers tatt i bruk utestengelse av brukere når bruker har hatt utilbørlig oppførsel, men ikke fremsatt direkte trussel. Brukeren blir da fysisk utestengt fra kontoret i tre måneder, og må forholde seg til NAV Randaberg per telefon eller elektronisk.

Alle avvik rapporteres direkte til både de kommunale og statlige avvikssystemene. En nødvendig del av kontinuerlig kompetanseutvikling for medarbeidere i NAV, er opplæring og trening i håndtering av vold og trusler

Gjeldsrådgiving

Økonomi har en sentral plass i et hvert menneskes liv. Tilgang på penger og hvordan vi anvender dem, påvirker ikke bare våre materielle vilkår, men også vår selvfølelse, hvem vi omgås og hvordan våre relasjoner til omverdenen blir.

Å føle mestring er viktig for alle, og å mestre egen økonomi er helt sentralt. Økonomiske problemer kan forårsake sosiale problemer, og omvendt. Kontroll og grep om husholdskonomen skaper god selvfølelse og kan bidra til å forebygge sosiale problemer.

Økonomisk rådgivning handler om å heve brukerens økonomiske bevissthet, øke brukerens kunnskap om egen økonomi og å gi gjeldsrådgivning.

Økonomisk rådgivning forutsetter at bruker og veileder møtes en eller flere ganger avhengig av behov for rådgivning. Det er alltid viktig å legge til rette for et godt møte for å understøtte rådgivningsarbeidet. Økonomisk rådgivning er også forebyggende virksomhet.

KOSTRA

KOSTRA-tabell NAV: Se under.

NAV Randaberg	Randaberg			Gj.sn. gr. 8	Gj.snitt Rogaland	Gj.snitt landet
	2014	2015	2016	2016	2016	2016
Sosialhjelp						
Samlet stønadssum (bidrag + lån)	12058198	12860592	14265914			14436357
Gjennomsnittlig utbetaling pr. stønadsmåned	7 494	7 291	7 216			
Gjennomsnittlig stønadslengde mottakere 18-24 år	5	5	5			
Gjennomsnittlig stønadslengde mottakere 25-66 år	6	6	6			
Sosialhjelpsmottakere med stønad i 6 måneder eller mer	121	135	145			115
Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde	47	47	58			49

Tiltak innarbeidet i budsjettet

FFKF

Faglig forum for kommunalt flytningsarbeid (FFKF) er en landsdekkende organisasjon. FFKF har over 270 medlemskommuner over hele landet. Sammen utgjør FFKF et forum med bred erfaring og stor kompetanse innen flyktningefaget. Hovedmålet for FFKF er å fremme faglig utvikling av flyktningarbeidet i kommunene. FFKF er høringsinstans i flyktning relaterte saker.

Sommeren 2017 lyste FFKF ut en konkurranse om en organisasjonssekretær-funksjon. Randaberg kommune vant konkurransen, og fra 1. januar 2018 skal en medarbeider i NAVs jobb- og introteam levere organisasjonssekretærtjenester til FFKF. Medarbeideren beholder sitt ansettelsesforhold i Randaberg kommune, og kommunen får inntekter på 400 000 kr per år for tjenestene. Avtalen varer i to år. Tiltaket bidrar til en reduksjon i lønnskostnadene, samtidig som NAV Randaberg beholder nødvendig kompetanse.

Tiltak ikke innarbeidet i budsjettet

Glidelåsen

Randabergskolene, Rogaland fylkeskommune og NAV Randaberg har samarbeidet om prosjektet Glidelåsen siden 2015. Hovedformålet med Glidelåsen er å øke antallet ungdommer som gjennomfører opplæringen i videregående skole. Mange av ungdommene i Glidelåsen går på yrkesfaglige opplæring. De har gjennomført toårs opplæring på skolen, og skal nå fortsette med to år i en lærebedrift. NAV Randabergs bidrag til Glidelåsen i 2016 og 2017 har vært beskjeden og har blitt dekket innenfor rammen. Vi ser at ressursbehovet vil øke i 2018. Ungdommene vil trenge mer oppfølging fra NAV, og i noen tilfeller vil bedriftene som bidrar med læreplasser også ha behov for bistand fra NAV

sysselsetting, betydelig omstillingsevne og et arbeidsliv hvor vi lærer og utvikler oss på jobben.

Ikke alle har behov for å gå to fulle år i introduksjonsprogrammet. De flyktningene som har gode forutsetninger for å komme i jobb, og som sitter på kompetanse som bedriftene trenger, skal få raskere bistand enn i dag til å komme seg i jobb. På den måten får de som står nærmest arbeidslivet hjelp fort, mens andre med større utfordringer kan bruke lenger tid.

Våren 2017 tok medarbeidere i NAV Randaberg sitt jobb- og introteam et initiativ overfor Rogaland fylkeskommune, næringslivet og nabokommunene Stavanger, Sola og Sandnes. Resultatet er et nytt introduksjonsprogram som kombinerer norskopplæring, arbeidspraksis og yrkesfaglig opplæring. Målet er fagbrev. Lykkes vi med dette, vil flere kunne forsørge seg selv og færre ha behov for trygd. Det fremmer integrering og legger til rette for et mer bærekraftig velferdssamfunn.

Det er ikke funnet rom i budsjett for en økning i utgifter. NAV Randaberg vil forsøke å løse dette innenfor rammen og vil søke IMDi om prosjektmidler til formålet.

>> Ikke alle har behov for å gå to fulle år i introduksjonsprogrammet. De flyktningene som har gode forutsetninger for å komme i jobb (...) skal få raskere bistand.

5

**Tekniske
tjenester**

Arbeidsområder

Tekniske tjenester består av avdelingene Bygg og eiendom og Teknisk drift, samt kommunens prosjektledelse. Arbeidsområde omfatter forvaltning, drift, vedlikehold, utvikling og investering.

Bygg og eiendom har ansvar for drift, vedlikehold og renhold av kommunale bygg, samt vedlikehold og kontraktsforhold for boliger og framleieboliger. Teknisk drift sitt ansvarsområde er vei, vann, avløp, park og renovasjon. Arbeidsoppgaver er knyttet både til myndighetsutøvelse og som anleggseier. Prosjektledelsens ansvar gjelder de store byggeprosjektene, som skole, bofellesskap og barnehage.

Nøkkeltall, årsverk

Tekniske tjenester	Årsverk
480 Teknisk drift	23,60
440/ 442 Vedlikehold/ drift	7,90
441 Renhold	29,59
352 Bolig	2,00
481 Prosjektledelse	2,20
Årsverk totalt	65,29

Avdeling	Tjeneste	Mengde
Bygg & eiendom	Forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling av kommunal bygningsmasse. Renhold av kommunal bygningsmasse; skoler, barnehager, idrettsbygg, kontorbygg og fellesområder i bofellesskap.	Ca. 65.000 m ²
	Utearealer skoler og barnehager (tj. 2210 og 2220)	Kommunale barnehager: 7 stk Skoler: 3 stk
Teknisk drift	Kommunale veier, miljø- og trafiksikkerhetstiltak (tjeneste 3330 og 3340)	Kommunale veier: 40 km Kommunale gang- og sykkelveier: 25 km Sandfang: ca. 1 000 stk Belysningsanlegg for veiene og gs-veiene: ca. 2 900 pkt.
	Park, bad- og friluftsliv (tjeneste 3350)	Kommunale lekeplasser: 100 stk Turveier. Friområder og balløkker. To kirkegårder
	Produksjon og distribusjon av vann (tjeneste 3400 og 3450)	Vannledninger: 85 km Trykkøkningsstasjoner: 3 stk Utjevningssasseng: 1 stk Vann kjøpt av IVAR IKS (2015): 1,75 mill. m ³
	Avløpsrensing og avløpsnett/ innsamling av avløpsvann (tjeneste 3500 og 3530)	Avløpsledninger (spillvann og overvannsledn.): 150 km Avløpspumpestasjoner: 13 stk. Avløpsvann levert IVAR IKS (2015): 1,0 mill m ³
	Tømming av slamavskillere, septiktanker (tj. 3540)	Ca. 500 anlegg
	Innsamling av husholdningsavfall (tjeneste 3550) (Nøkkeltall fra 2016, dunksystem)	Mengde restavfall: 1 100 tonn Mengde våtorganisk avfall: 1 200 tonn Mengde papp-/ papiravfall: 500 tonn Mengde glass/metall emballasje: 100 tonn Mengde plastemballasje: 93 tonn Antall tømminger nedgravde: 1 200
	Naturforvaltning (tjeneste 3600) Miljø (tjeneste 3630)	Driftsansvar for to renseparker. Deltagelse i frivillige tiltak i landbruket og avløpsgruppe i Jæren vannområde.
	Forebygging av branner og ulykker (tjeneste 3380)	Tjenestene inngår i interkommunalt samarbeid, Rogaland Brann og redning IKS. Deltakelse i Interkommunalt utvalg mot akutt forurensing (IUA). Har stabsfunksjon etter ELS-samarbeid. (EnhetligLedelsesSystem).
	Beredskap mot branner og andre ulykker (tjeneste 3390).	Antall pipeløp: 2 840

Kommentarer til den økonomiske situasjonen og måloppnåelse

Det er utarbeidet en vedlikeholdsplan for de kommunale byggene, planen legges til grunn ved utarbeiding av budsjettet.

Gjennom FDVU-program (Forvaltning, Drift, Vedlikehold og Utvikling) har vi fått oversikt over tilstand, behov og avvik. Det gjenstår noe før alt er oppdatert, samt at det jobbes med å få brukerne av byggene til å benytte programmet.

Budsjettet for kommunale bygg skiller mellom drift og vedlikehold. Driftsbudsjettet gjelder oppgaver for å få bygget og byggets tekniske installasjoner til å fungere funksjonelt, teknisk og økonomisk («daglige oppgaver»). Vedlikehold er oppgaver for å opprette fastsatt kvalitetsnivå for bygget og tekniske installasjoner. Det omfatter både forebyggende vedlikehold, som skal hindre forfall og løpende vedlikehold som ikke er planlagt, men må utføres for å rette opp uforutsette skader eller mangler.

Vi ser at de tekniske anleggene ved de kommunale byggene er av slik art at det er behov for kompetanse på disse anleggene. Dette gjelder varme, ventilasjon, låssystemer og styring av byggene. Det er derfor meldt behov for en stilling som driftsingeniør, men den er ikke prioritert i rådmannens budsjettforslag.

De store byggeprosjektene medfører økning i arealer som skal driftes og vedlikeholdes. Det er tatt høyde for økningen i forslag til budsjett. Ved planlegging av bygg skal også livssyklus-kostnader (LCC) beregnes, «LCC er summen av investeringskostnad og alle kostnader til forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling i bruksfasen av et bygg eller anlegg, fratrukket restverdi ved avhending».

Ved mindre prosjekter gjøres det vurdering om endringen kan tas innenfor ramme eller om det er behov for tilførte ressurser. Det vurderes også hvilket nivå det skal være på oppgavene.

Fagområdet parker, bad- og friluftsliv omfatter områder som kommunale lekeplasser, friområder, turstier, badeplasser, utearealer (ved skoler, barnehager og kommunehuset), torget, blomster ved portalene og skolene, kirkegårdene og parken i sentrum. Det er stort fokus på tilstanden til disse områdene, og vi får mye henvendelser vedrørende dette. Henvendelsene gjelder høye trær, overgrodde områder og ugress. Det er - som tidligere år - behov for en fagarbeider til, men denne stillingen er ikke prioritert i rådmannens budsjettforslag.

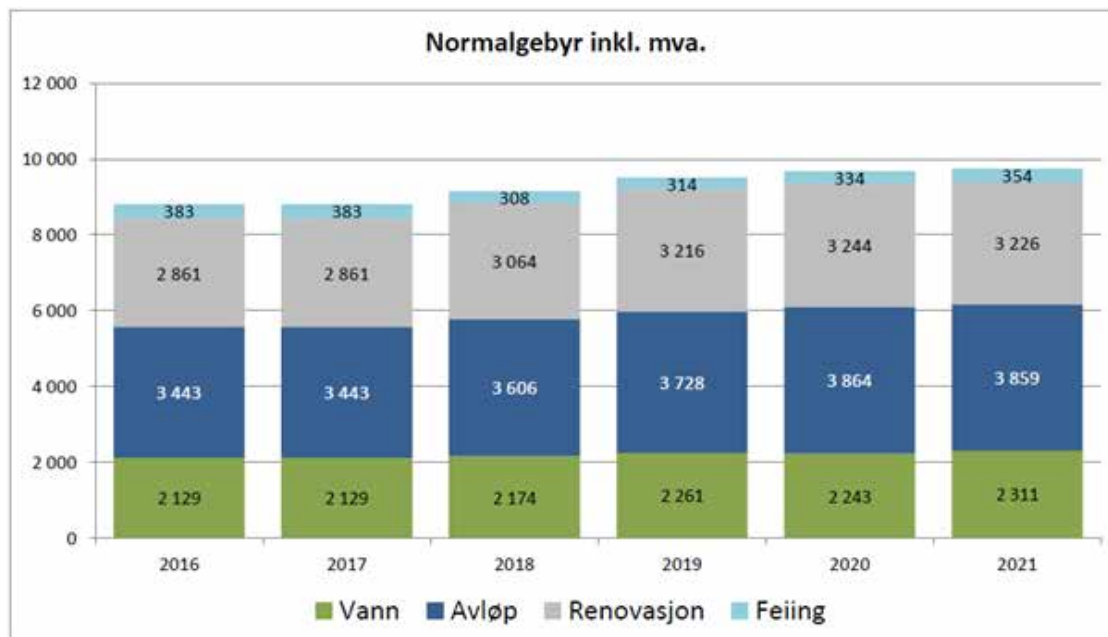
Vann, avløp, slam, renovasjon og feiing er selvkostområder, det vil si at abonnentene skal betale den merkostnaden kommunen har ved å tilby tjenesten. I Randaberg kommune er tjenestene 100 prosent gebyrfinansiert, abonnentene betaler for hele tjenestene. Beregning skjer i henhold til retningslinjer for beregning av selvkost på kommunale betalingstjenester, rundskriv H-3/14. Retningslinjene ble gjort gjeldende fra 01.01.2015. Tidligere ble effektiv rente på norske statsobligasjoner med tre års gjenstående løpetid + 1 prosent benyttet, men i nye retningslinjer er det endret til femårig SWAP-rente + ½ prosent.

Alle selvkosttjenestene, bortsett fra renovasjon, er tilsvarende som tidligere. For renovasjon foreslås det en henteordning for grovavfall. Dette er en tjeneste der abonnentene kan bestille henting av større avfall. Det legges opp til tre hentinger per abonnent per år i gebyret. Det vurderes fortløpende samme løsning for farlig avfall, men det startes opp med grovavfall i 2018. Av gebyrøkningen på 7,1 prosent, står den nye tjenesten for ca. 3 prosent.

Eksempel på hvordan dette løses i nabokommuner kan ses på www.hentavfall.no.

>> De store byggeprosjektene medfører økning i arealer som skal driftes og vedlikeholdes. Det er tatt høyde for økningen i forslag til budsjett.

Selvkostkalkylen for økonomiperioden viser slik gebyrutvikling (se tabell under):

Rådmannen legger opp til investeringer i hele økonomiplanperioden, men det foreslås endringer i forhold til gjeldende økonomiplan.

Del 2 av Harestad skole er under prosjektering. Dette arbeidet skal være ferdig til sommeren 2018. Det foreslås at prosjekteringen slutføres, men deretter settes prosjektet på vent og utføres i 2021.

Prosjektene er fordelt på ulike prosjektfaser, slik at alltid prosjekter under prosjektering og utførelse. Det er spesielt viktig med fordeling i prosjektene slik at kommunens prosjektadministrasjon hele tiden har prosjekter å følge opp.

Nærmere beskrivelse av de ulike prosjektene finner du i tabellene på sidene fra 83 til 86.

Besparelser

Det er lagt inn besparelser på 730.000 kr i rammen for driftsbudsjettet for tekniske tjenester, disse er fordelt på følgende fagområder:

- Kommunale veier, gang- og sykkelveier
- Parker, grønt, lekeplasser
- Renhold
- Drift/ vedlikehold kommunale formålsbygg
- Drift/ vedlikehold av boliger

I tillegg er det en generell besparelse tilsvarende 0,5 prosent av lønnsbudsjettet for alle tjenester utenom selvkosttjenestene, dette utgjør 130.000 kroner.

Det er også lagt inn besparelser som tiltak, her er det foreslått at blomsterprogrammet reduseres med kr. 100 000 og vedlikehold av lekeplassutstyr reduseres med kr. 200 000. Sistnevnte kan medføre at norm for uteområder ikke følges når det gjelder antall utsyr på lekeplassene.

Totalt gir dette en reduksjon på 1,16 mill. kr av driftsbudsjettrammen til tekniske tjenester. Dette vil medføre harde prioriteringer for park, lekeplasser, kommunale veier og kommunale bygg. Det vil vurderes om noe av det utføres i dag må utgå.

>> Del 2 av Harestad skole er under prosjektering. Dette arbeidet skal være ferdig til sommeren 2018. Det foreslås at prosjekteringen slutføres, men deretter settes prosjektet på vent og utføres i 2021.

Tiltak innarbeidet i budsjettet

Tabell: Driftstiltak.

Ansvar	Tjeneste	Tiltak	Kommentar	År
352	2660 2630 3100	Prisjustering husleigeinntekter	Alle kommunens inntekter bør i utgangspunktet økes med 2,5 prosent for å dekke opp for generell prisstigning og lønnsvekst (kommunal deflator). Men inntekter for husleie er knyttet opp mot konsumprisindeksen på 2 prosent og må benyttes etter Husleieloven.	2018-2021
352	2660 2630 3100	Økt husleie opp mot markedspris	Rådmannen foreslår å øke husleien utover prisjustering.	2018-2021
441	9400	Renhold	Gjennomgang av budsjett for 2018 viser at det er et avvik mellom gjeldende budsjett og behov. Avviket er lagt inn som tiltak i budsjettforslaget, tilsvarer 70 prosent stilling som renholder.	2018-2021
480	3350	Redusert vedlikehold, lekeplasser	Kommunen har ansvar for vedlikehold av lekeplassutstyr på kommunale lekeplasser i boligområdene, i tillegg til uteområder ved skoler og barnehager. Driftsmidlene benyttes til årlig kontroll og reparasjoner. En reduksjon av driftsbudsjettet medfører at ødelagt utstyr ikke repareres, men at det fjernes uten å erstattes. I noen tilfeller kan det bety at normen for utearealer ikke følges når det gjelder antall utstyr på lekeplassene. Kontroll av utstyret må gjennomføres.	2018-2021
480	3350	Reduksjon blomsterprogrammet	Ved oppstart av blomsterprogrammet var budsjettet på 600.000 kr. Dette omfattet blomster i sentrum, portalene og ved Goa og Grødem skole. Som tidligere innsparingstiltak ble budsjettet halvert, det er i dag på 300.000 kr og omfatter sentrum. Programmet er redusert for skolene og portalene. Det foreslås at blomsterprogrammet reduseres med ytterligere 100.000 kr.	2018-2021
480	3380 3390	Prisendring, Brannvesenet Sør-Rogaland	Brannvesenet Sør-Rogaland IKS står for beredskap ved brann og ulykker, og feiing og tilsyn av ildsteder. Miljøretta helsevern og skjenkekontroll er også organisert under dette IKSet. Ny hovedbrannstasjon ble tatt i bruk i 2017. Fra samme tidspunkt opphører leieutgifter for stasjonen på Forus, Åsen feierbad og stasjonen på Sandved. Dette fører likevel til netto økning i utgiftene til brannvesenet. Dette er det tatt hensyn til i budsjettet for 2017. For 2018 er det lagt inn helårsvirkning av dette. Vårt samla budsjett for brannvesenet er lagt inn i samsvar med vår eierandel og utgiftsnivået som representantskapet har vedtatt.	2018-2021
480	"3400 / 3450 3500 / 3530 3550"	Endring utgifter og inntekter 2018-2021 Vann, avløp og renovasjon	Randaberg kommune kjøper vann fra IVAR IKS, og leverer avløpsvann og avfall for sluttbehandling. Dette tiltaket legger inn forventede endringer i utgiftene til IVAR i øk.planen. Tiltaket legger også inn planlagte endringer i inntekter og bruk/avsetting til fond i samsvar med selvkostberegninger for økonomiplanperioden.	2018-2021
440	3200	Ikke utleie til DPS	Avtalen med Helse Stavanger om leie av lokalene der Ryfylke DPS nå er, løper til og med 2018. Signaler tyder på at Helse Stavanger har planer om å redusere senger/aktivitet ved DPSen i Randaberg, men vi vet ikke nok om dette nå. Tiltaket er lagt inn for å vise den økonomiske konsekvensen av at leieforholdet bortfaller. Rådmannen vil komme tilbake til bruken av arealene, dersom Helse Stavanger ikke vil forlenge leieavtalen.	2019-2021

Tabell: Investerings tiltak.

Tjeneste	Tiltak	Kommentar	År
2220	Renovering av svømmebasseng på Goa skole	KS-vedtak om å renovere Goa-bassenget, det er utarbeidet hovedplan for svømmebassenger. Tiltaket var opprinnelig planlagt i 2017, med det foreslås flyttet til 2018. Utsettelse kan medføre driftsutfordringer.	2018
3860	Nytt VA-anlegg og bredbånd til Tungenes fyr	Det er behov for å skifte ut stikkledningen til Tungenes fyr. Anlegget er gammelt og må oppdimensjoneres for å sikre bedre brannvanns-forsyning. Samtidig er det ønske om bredbånd til fyret. Avløpsløsning for byggene er minirensaneanlegg, og det vurderes om det er mulig å koble ut anlegget. Det må i så fall legges ny avløpsledning frem til kommunal pumpestasjon i Tungevågen.	2018
3320 3350	Utstyr/maskiner	Tiltaket gjelder utskifting av utstyr/ maskiner ved tekniske tjenester. I 2018 er det er behov for å skifte ut en av de store gressklipperne (park) og kantklipper til traktor (vei).	2018
2220	Renovering av svømmebasseng på Grødem skole	KS-vedtak om å renovere Grødem-bassenget, det er utarbeidet hovedplan for svømmebassenger. Tiltaket var opprinnelig planlagt i 2019, med det foreslås flyttet 2020. Utsettelse kan medføre driftsutfordringer.	2020
2610	Randaberg helsesenter	I vedtatt budsjett ligger Sunnhetsgrenden inne med midler i 2017-2018. Ferdigstilling og oppstart i 2017. Full drift i 2018. Byggingen inkluderer lokaler for tannhelsetjenesten. Det ble i fjor lagt inn prisstigning fram til 2017 og rammen ble økt med 5 mill. kr basert på innkomne anbud. Det er lagt til ytterligere prisstigning med 1 mill. kr for 2017-2018. Det er også lagt til 5 mill. kr knyttet til å utstyre sykehjemsrommene med velferdsteknologi. Byggingen blir ikke ferdig før årsskiftet 2018/2019. Driftskonsekvensene er derfor flyttet til 2019. Det er lagt til grunn en suksessiv økning i sykehjemsplasser, slik at det bemannes opp til 27 plasser (nå 21) fra januar 2019 og 34 plasser (alle plassene) fra midten av 2021. Driftskonsekvensene på sykehjemmet er lagt inn som et eget driftstiltak. Driftskonsekvensene knyttet til selve bygget ligger er også flyttet til dette driftstiltaket	2018-2019
2620	Bygging av PU-boliger	Det er behov for boliger til yngre personer med utviklingshemming. Planlagt bygd på Bersagelhus-tomten ved siden av kommunehuset. Driftskonsekvenser for boligavdelingen i Hopp er lagt inn som et eget driftstiltak.	2018-2019
3350	Turvei Goa - Vistnesveien	Det er tidligere budsjettert for turvei fra Vistnesveien til Goakrysset (500.000 kr), turveien ligger i gjeldende kommuneplan. Tiltaket gjelder deler av traseen; gang- og sykkelvei og fortau fra Goakrysset til Goadalen. Reguleringsplan for tiltaket er under behandling.	2018-2019
3860	Prosjektering Maritimt vitensenter	Maritimt vitensenter i Tungevågen med interaktive utstillinger om havbruk, maritim industri og Kystverkets historie. Det er gjennomført arkitektkonkurranse (Vitenlandskapet av Rørbæk og Møller vant konkurransen). Det er i 2017 sendt søknader både til Rogaland fylkeskommune og staten, men disse har ikke gitt uttelling. Det må derfor jobbes videre med dette i 2018. Jærmuseet har budsjettert med 15 mill. kr i andel fra Randaberg kommune. Det er lagt inn 5 mill. kr i 2018 og 2019.	2018-2019
2210	Rehabilitering utearealer barnehager	Årlige investeringer i lekeplassutstyr og andre større prosjekter for uteområdene ved de kommunale barnehagene. Det gjennomføres årlig kontroll av lekeplassutstyret, rapporter fra kontrollen legges til grunn ved prioritering av midlene.	2018-2021
2220	Utearealer skolene	Investeringsmidler for større tiltak for uteområdene ved skolene Harestad, Goa og Grødem. Det utføres årlig kontroll av lekeplassutstyret, og rapportene legges til grunn for tiltak.	2018-2021
2630	Boliger vanskeligstilte	I følge boligpolitisk handlingsplan skal kommunen kjøpe inn to boliger/leiligheter i året. Det er lagt inn et årlig beløp på 5,3 mill. kr i vedtatt økonomiplan til kjøp av boliger til vanskeligstilte.	2018-2021
3320	Gang/sykkelstier	Midler til mindre tiltak i Trafikksikkerhetsplanen. Gjeldende Trafikksikkerhetsplan ble vedtatt i 2016.	2018-2021

Tjeneste	Tiltak	Kommentar	År
3320	Asfaltering	Asfaltering av kommunale veier, samt gang- og sykkelveier. Forvaltning-, drift- og vedlikeholdsprogrammet ROSY benyttes ved prioritering av hvilke strekninger som skal oppgraderes.	2018-2021
3320	Nyanlegg gatelys	Budsjett for utskifting og etablering av nye gatelysanlegg. Eldre energikrevende armaturer skiftes ut med nye, mindre energikrevende armaturer. I tillegg vil kabler flyttes fra luftspenn til grøfter. Utføres i forbindelse med andre prosjekter eller som enkeltstående prosjekter. Vil gi besparelser på sikt. Det er i tillegg krav om at armaturer med kvikksølv skal skiftes ut.	2018-2021
3350	Oppgradering lekeplasser	Prosjekt for oppgradering av kommunale lekeplasser. Midlene fordeles på de ulike delene av kommunen, og mange lekeplasser er oppgradert de siste årene.	2018-2021
9400	Ekstraordinært vedlikehold	Større vedlikeholds- og inneklimatiltak for kommunale bygg og boliger. Gjelder tiltak i størrelsesorden som tilsier at det skal føres i investeringsregnskapet. Budsjettet er økt med 0,5 mill. kr i 2018 og 2019 til 3,5 mill. kr og økt ytterligere med 0,5 mill. kr i 2020 og 2021.	2018-2021
9400	Branntekniske utbedringer	Løpende branntekniske utbedringer i kommunale bygg etter tilsyn fra brannvesenet.	2018-2021
2220	Harestad, trinn 2	I vedtatt økonomiplan er ny Harestad skole og kulturscene lagt inn med ferdigstillelse våren 2017. Trinn to ligger inne med oppstart i 2019 og ferdigstilling i 20120. Kalkyle på 250 mill. kr. Denne er usikker og må sannsynligvis oppjusteres med flere års prisstigning. Dette tiltaket forutsetter ferdig prosjektering og oppstart i 2018, ferdigstilling mai 2020. Utsatt til å begynne i 2021.	2018 2021- 2023

Svømmebassenget ved Goa skole trenger å renoveres. Bassenget (som du ser på bildet nede til høyre), ble også pusset opp i april 2010, da rådmann Magne Fjell fikk en kjapp omvisning. Lekeplassene i kommunen trenger også å vedlikeholdes, jevnt og trutt, her representert ved Grødem skole (oppe til høyre) og i Heiå (nede til venstre). Bersageltun-tomten (oppe til venstre) er blant annet tenkt som boligområde for yngre personer med utviklingshemming.

Tabell: Vann, avløp og renovasjon (selvkostområdene).

Tjeneste	Tiltak	Kommentar	År
3550	Utskifting bossbil	Bossbilene er i drift hver dag, og det er behov for jevnlig utskifting av bilene. Det legges opp til at bilene skiftes ut før de medfører store vedlikeholdsutgifter.	2018
3450 3530	Vistnesveien-Goaveien	Det planlegges g/vei og turvei fra Goakrysset til Vistnesveien. Det er behov for å legge nytt ledningsnett i samme trasé, og det planlegges et samordnet prosjekt.	2018
3450 3530	Utskifting biler	Tiltaket gjelder utskifting av biler ved tekniske tjenester. I 2018 er det ønske å skifte ut pickup som benyttes til vann- og avløpstjenesten. Det er mye feil med eksisterende bil, noe som medfører større driftsutgifter enn nødvendig.	2018
3450	Vannledning Ryggveien	Vannledning langs Ryggveien, fra Randabergveien til E39, er av material asbestsement. Anlegget er ferdig prosjektert og anbudsgrunnlag er klart for utlysning. Dette er fortsettelse på prosjektet langs Randabergveien som pågår nå. Når denne ledningen er skiftet ut gjenstår det kun mindre ledningsstrekk av eternitt/asbestsement.	2018-2019
3450 3530	Sanering Sentrum	Tiltak på vann- og avløpsanlegg i sentrum. Gjelder separering av avløpsvann (spillvann og overvann), samt utskifting av vannledninger. Det er startet prosjektering av nye anlegg i Rådyrveien og Hareveien, og tidspunkt for utførelse settes når kostnadsoverslag foreligger.	2018-2019
3550	Nedgravd renovasjonsanlegg	Det etableres stadig flere nedgravde renovasjonsanlegg, de fleste i forbindelse med privat utbygging av boligområder. Tiltaket gjelder nedgravd renovasjonsanlegg i etablerte boligområder, det foreslås at det etableres flere nye anlegg i økonomiplanperioden.	2019-2021
3450 3530	Ikke-spesifiserte prosjekter VA	Investeringprosjekter for vann og avløp i 2019, 2020 og 2021. Prosjektene vil spesifiseres nærmere i hovedplaner og budsjett for vann og avløp. I forhold til vedtatt økonomiplan er budsjettene for 2018 fordelt ut på spesifikke prosjekter.	2019-2021

I tillegg til tiltakene som ligger i tabellene foran, er det også tiltak som er påbegynt men ikke slutført i 2017.

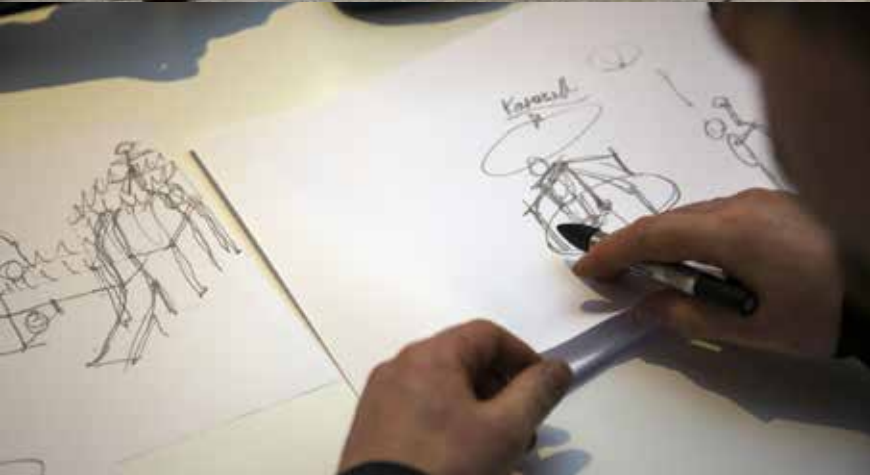
Tiltak ikke innarbeidet i budsjettet

Tjeneste	Tiltak	Beskrivelse	År
2610	Rehab. av varmtvannsbasseng	Rehabilitering av varmtvannsbassenget på Vardheim prioriteres ikke i 2018. Det mangler finansiering av hele tiltaket.	2018
3350	Stilling gartner	Tekniske tjenester har, blant annet, ansvar for kommunens grønt- og friområdene, kommunale lekeplasser og uteområder i skoler og barnehager. Det er mye fokus vedlikehold av disse områdene, for eksempel felling av trær, klipping og ugressbekjemping. Det er behov for å styrke fagområdet med en fagarbeiderstilling.	Fra 2017
9400	Driftsingeniør, kommunale bygg	Tekniske tjenester har ansvar for forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling av kommunale bygg. I tillegg til økt bygningsmasse, er også de tekniske anleggene mer avanserte. Det er også stort fokus på god styring av byggene. Det behov for å styrke fagområdet med en stilling; ingeniør med kompetanse på tekniske anlegg; SD-anlegg (sentral drifts- overvåking), elektro, varme, ventilasjon og adgangskontroll.	Fra 2017
3350	Lys turvei Grødem	Velforeninger på Grødem har ønsket om at det etableres lys på turveien på Grødem. Det foreslås etappevis utbygging: Etappe 1: Skiftesvik - Smaragdbakken (2016) Etappe 2: Smaragdbakken - Grødem skole (2017) Etappe 3: Grødem skole - Ryggstraen (2018). Det er ikke budsjettet for tilskudd. Lysanlegg fra Skiftesvik til skolen er etablert. Resten av tiltaket er ikke prioritert i rådmannens budsjettforslag.	Etappevis

6

Plan og miljø

Arbeidsområder

Plan og miljø - fellestjenester

Hovedoppgavene er administrasjon, ledelse og økonomi, næringsansvarlig, overordnet miljø- og naturforvaltningsansvar, beredskap, universell utforming og miljørettet helsevern.

Plan

Hovedoppgavene er saksbehandling og veiledning etter plan- og bygningsloven (plandelen), produksjon av kommunale reguleringsplaner, kommunedelplaner og kommuneplanen, og medvirkning i interkommunal og fylkeskommunal arealplanlegging.

Byggesak

Hovedoppgavene er saksbehandling, tilsyn, veiledning og ulovlighetsoppfølging etter plan- og bygningsloven (bygningssdelen).

Geodata

Hovedoppgavene er saksbehandling og veiledning etter matrikkelloven med tilhørende regelverk og forskrifter, samt føring av matrikelopplysninger for bl.a. vedlikehold av fakturagrunnlag for kommunaltekniske gebyrer og eiendomsskatt. I tillegg består hovedoppgavene i vedlikehold av FKB-data (Felles kartdatabase), som f.eks. bygning, vei, AR5, plan etc.

Landbruk

Hovedoppgavene er saksbehandling og rådgivning innen landbruk, miljø- og kulturlandskapsarbeid etter jordloven, konsesjonsloven, odelsloven og skogbruksloven med tilhørende forskrifter. Dette gjelder både juridiske og økonomiske virkemidler. Viltforvaltning og arbeid i forbindelse med vannforskriften ligger også til avdelingen.

Nøkkeltall, årsverk

Plan og miljø	Årsverk
400 Plan	
Plan- og miljøsjef	1,0
Fagleder plan	1,0
Arealplanlegger	2,0
Rådgiver samfunnssikkerhet	1,0
420 Geodata	
Fagleder Geodata	1,0
430 Byggesak	
Fagleder byggesak	1,0
Saksbehandler	1,1
Jurist	1,0
KomTek - ansvarlig / merkantil	
460 Landbruk	
Fagleder landbruk	1,0
Rådgiver landbruk	0,5
Årsverk totalt	10,6

>> Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for private planer har gått ned de siste årene. Driftsutgifter per innbygger har gått opp, blant annet på grunn av mange offentlige planer.

Nøkkeltall KOSTRA

Fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø	Randaberg			Gj.sn. gr. 8	Gj.snitt Rogaland	Gj.snitt landet
	2014	2015	2016	2016	2016	2016
Plansaksbehandling (funksjon 301)						
Saksbeh.geb, privat reg.plan, boligformål. jf. PBL-08 § 33-1.	100 500	130 600	134 500	..	78 533	63 224
Netto driftsutgifter til plansaksbehandling per innbygger	329	458	555	210	290	230
Brutto drutg. til plansaksbehandling (funk. 301), per innb.	391	505	583	283	357	309
Brutto driftsinntekter til plansaksbehandling, per innbygger	67	53	40	85	83	101
Område- og detaljreg.planer vedtatt av kommunen siste år	4	8	4	5	7	4
Gj.sn. saksbeh.tid for privat forslag til detaljreg. Kalenderdag	319	293	155	..	170	149
Bygge-, delesaksbeh. og seksjonering (funksjon 302)						
Saksbeh.gebyret for oppføring av enebolig, jf. PBL-08 §20-1 a	17 460	31 700	32 200	..	13 944	12 605
Netto dr.utg. til bygge-, delesaksbeh. og seksjoner. pr innb.	19	-92	-42	18	40	16
Br. dr.utg. til bygge-, delesaksbeh. og seksjon. per innb. Kr.	259	261	225	255	248	278
Brutto driftsinntekter til bygge-, delesaksbeh og seksjonering pr innbygger. Kr	241	358	271	249	219	275
Andel søkn. om tiltak der komm. har overskredet lovpålagt saksbehandlingstid	-	32	20	6	10	6
Gj.snittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist. Kalenderdager	42	53	49	..	42	38
Kart og oppmåling (funksjon 303)						
Standardgebyr for oppmålingsforetning for areal tilsvarende en boligtomt 750 m2.	18 100	19 900	20 500	..	17 469	16 781
Netto driftsutgifter til kart og oppmåling per innbygger.	21	59	33	89	75	93
Brutto driftsutg. til kart og oppmåling (funk. 303), per innb.	180	160	156	223	195	229
Brutto driftsinntekter til kart og oppmåling, per innbygger	195	123	150	145	132	151
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for opprettelse av grunneiendom. Kalenderdager	41	46	37	..	46	48
Antall utstedte målebrev siste år per 1000 eiendommer i kommunen	25	8	15	..	7	8
Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling (funksjon 326)						
Netto dr.utg til landbr.forv. og landbruksbasert næringsutv.	1 149	1 147	1 338	..	..	..
Br. dr.utg. til landbruksforv. og landbruksbasert næringsutv.	1 183	1 149	1 418	..	..	..
Landbrukseiendommer	227	225	225	..	..	..
Jordbruksbedrifter	69	68	65	..	..	..
Jordbruksareal i drift	13 927	13 787	13 674	..	..	..
Dyrka og dyrkbar jord godkjent omdisponert etter jordloven og etter plan- og bygningsloven	30	285	-	..	..	..
Rekreasjon i tettsteder, naturforvaltning og friluftsliv (funksjon 335 og 360)						
Netto dr.utg. til naturforvaltning og friluftsliv per innbygger.	92	115	85	75	104	92
Brutto dr.utg. til naturforvaltning og friluftsliv per innbygger.	94	115	99	109	159	157
Brutto inv.utg. til naturforvaltning og friluftsliv per innbygger.	16	1	13	149	113	100

Kommentarer til KOSTRA

Plan

Det er til enhver tid mellom 15-20 plansaker. Antallet planer i aktiv og passiv fase varierer gjennom året. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for private planer har gått ned de siste årene. Driftsutgifter per innbygger har gått opp, blant annet på grunn av mange offentlige planer. Samtidig har antallet private planer gått ned, sammen med gebyrinntektene til plansaksbehandling.

Byggesak

Antall stillingshemler knyttet til byggesak er tilfredsstillende, forutsatt en byggeaktivitet som er i samsvar med gjeldende kommuneplan og boligbyggingsprogram. Det benyttes 2,1 årsverk til saksbehandling av bygge- og delesaker, og 0,75 årsverk til oppfølging av byggesaker, oppfølging av ulovligheter og gjennomføring av tilsyn.

Geodata

Det benyttes 0,75 årsverk til matrikkelføring av bygninger, vedlikehold av kart og administrative oppgaver innenfor kart og oppmåling. Gjennomføring av oppmålingsforretninger og matrikkelføring av eiendommer, er tjenester som kjøpes fra eksternt firma.

Landbruk

Nøkkeltallene viser en utvikling i landbruket med færre produksjonseenheter. Arealet opprettholdes i drift med årlige variasjoner, samt noe nedgang i trå med utbyggingen. Dyrket og dyrkbar jord omdisponert etter jordloven er vanligvis små enkeltsaker. Omdisponeringer etter plan- og bygningsloven inkluderer store reguleringsplaner.

>> Trykket fra private reguleringsplaner har gått merkbart ned de siste årene. Samtidig er oppgavene innenfor plan ikke gått ned.

Kommentarer til den økonomiske situasjonen og måloppnåelse

Plan

Trykket fra private reguleringsplaner har gått merkbart ned de siste årene. Samtidig er oppgavene innenfor plan ikke gått ned. Det er flere offentlige planer under arbeid, og noen av disse krever mye ressurser. Samtidig har Randaberg mange store veiplaner i forhold til kommunistørrelse. Disse genererer ikke inntekt, men belaster driftsbudsjettet. Det samme gjelder regionale planer og regionalt arbeid det er forventet at kommunen bidrar til. Noen av kommunens egne planer vil generere inntekter på sikt. I 2018 forventes det få private planer til behandling og dermed lave gebyrinntekter.

Beredskap

Lønnskostnader og utgifter til satellitt-telefon, nødnett, mobiler og lisenser til CIM, utgjør størsteparten av utgiftene til beredskap. I tillegg kommer utgifter i forbindelse med kommunesamarbeidet, som dekking av eksterne konsulenter, felles samlinger m.m.

Randaberg har inngått et forpliktende samarbeid med kommunene Stavanger, Sola og Sandnes for å styrke beredskapen i området. I følge Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven) plikter kommunene og utarbeide egen risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) samt egen beredskapsplan. Beredskapsplanen ble vedtatt i juni 2015. Planen oppdateres en gang i året. Kommunene skal ha en beredskapsøvelse minst annen hvert år.

Kommunen hadde siste øvelse høsten 2016, og planlegger en ny øvelse i november 2017 for kommunens kriseledelse. I desember 2017 vil det bli avholdt en felles øvelse for kommunene Randaberg, Sandnes, Sola og Stavanger. Det vil bli avholdt en øvelse i 2018

Randaberg samarbeidet med nabokommunene Stavanger, Sandnes og Sola om utarbeidelse av

ROS-analyse for regionen. Randaberg kommunes ROS-analyse var ferdig i oktober 2012, og oppdatert høsten 2016. Det foretas fortløpende ROS-analyser når det skjer endringer i kommunens tjenester som kan påvirke sikkerhet. I forbindelse med arrangementer som kommunen avholder eller deltar i, er det krav om at det skal utarbeides en risiko- og sårbarhetsanalyse. Dette blir gjort av beredskapsansvarlig i samarbeid med de som er arrangører.

Randaberg kommune er medlem i Norwegian Tunnel Safety Cluster, og er kommunenes representant i arbeidsgruppa.

Vann og miljø

Miljø- og naturforvaltningsarbeidet vil få større fokus i de kommende økonomiplanperiodene på grunn av EUs vanndirektiv. Fra 2016 skal tiltakene i Regional plan og regionalt tiltaksprogram for vannforvaltning følges opp og gjennomføres av sektormyndighetene (herunder kommunene).

Fokuset i Randaberg er å bedre vannkvaliteten i Hålandsvatnet. Det arbeides stadig med tiltak i landbruket for å redusere næringsrik overflateavrenning. Det er også under oppstart flere prosjekter direkte eller indirekte knyttet til Hålandsvatnet. Prosjektene vil gi oss mer informasjon som grunnlag for å utarbeide tilførselsanalyse og til slutt en tiltaksplan for bedre vannkvalitet i vatnet. Prosjektene finansieres bl.a. med tilskudd fra fylkesmannen og fylkeskommunen. Kommunen stiller med egeninnsats.

Byggesak

Gebyrinntektene for byggesaksenheten varierer med byggeaktiviteten i kommunen, som har nær sammenheng med svingningene i boligmarkedet. Gebyrregulativet er utarbeidet ut fra en forventet byggeaktivitet i samsvar med gjeldende planer. Gebyrregulativet er etter selvkostprinsippet. Ved regnskapsavslutningen hvert år, settes det av til fond eller brukes av fond (selvkostfond). Målsettingen er at gebyrinntektene skal dekke alle direkte og indirekte driftsutgifter.

Gebyrinntektene for et gjennomsnittsår er

basert på at det byggegodkjennes ca. 70 nye boenheter, 2 kontorbygg/næringsbygg og ett offentlig bygg i løpet av et år. I tillegg forutsettes det normal byggeaktivitet i privatmarkedet og i landbruket. Et gjennomsnittsår for byggesak skal medføre et gjennomsnittsår for delesaksbehandling med ca. 60 nye grunneiendommer.

For bygge- og delesaksbehandling viser KOSTRA-tallene for 2016 at brutto driftsutgifter per innbygger ligger godt under gjennomsnittet i kommunegruppe 08, gjennomsnittet i Rogaland, og gjennomsnittet for landet. I Randaberg kommune er brutto driftsutgifter i svært stor grad knyttet til lønn. I hele 2016 var det ett vakant årsverk. Brutto driftsinntekter per innbygger ligger litt over gjennomsnittet i kommunegruppe 08 og gjennomsnittet i Rogaland, og så vidt under gjennomsnittet for landet. Året 2016 var ganske nær et gjennomsnittsår for bygge- og delesaksbehandling i Randaberg. Likevel ble ikke budsjettmålet for gebyrinntekter oppnådd.

For bygge- og delesaksbehandling viser KOSTRA-tallene for 2016 at netto driftsutgifter per innbygger ligger betydelig lavere enn i kommunegruppe 08, gjennomsnittet i Rogaland og gjennomsnittet for landet. Dette skyldes de lave brutto driftsutgiftene. Netto driftsutgifter er i utgangspunktet differansen mellom brutto driftsutgifter og brutto driftsinntekter, men netto driftsutgifter påvirkes også av noen andre faktorer. Fullstendig selvkost ble derfor oppnådd i 2016 på grunn av ett vakant årsverk hele kalenderåret.

KomTek

KomTek-stillingen inngår ikke lenger i tjenesteområdet. Ansvar for KomTek-stillingen er flyttet til tjenesteområdet Økonomi. Den delen av KomTek-stillingen som var knyttet til eiendomsarkivet, er tatt bort. Dette er en rasjonalisering på grunn av at eiendomsarkivet skal bli digitalt fra og med 01.01.2018.

Geodata

Gebyrinntektene for geodata (kart og oppmåling) varierer med aktiviteten innenfor plansaks-

behandling og byggesaksbehandling. For kart og oppmåling viser KOSTRA-tallene for 2016 at brutto driftsutgifter per innbygger ligger under gjennomsnittet i kommunegruppe 08, gjennomsnittet i Rogaland og gjennomsnittet for landet. Brutto driftsinntekter per innbygger ligger også noe under gjennomsnittet i landet, men litt over gjennomsnittet i kommunegruppe 08 og gjennomsnittet i Rogaland. At brutto driftsutgifter er lavere enn kommunegruppe 08, gjennomsnittet i Rogaland og gjennomsnittet for landet, skyldes at kommunen kjøper nødvendige oppmålingstjenester fra et eksternt firma. At brutto driftsinntekter er lavere enn i gjennomsnittet i landet, men litt over gjennomsnittet i kommunegruppe 08 og i Rogaland, skyldes gebyrsatsene og hva slags type saker som genererer gebyrinntekter. Saksbehandlingstiden for opprettelse av grunneiendom er noe lavere enn gjennomsnittet for Rogaland og landet.

For kart og oppmåling viser KOSTRA-tallene for 2016 at netto driftsutgifter per innbygger ligger betydelig lavere enn i kommunegruppe 08, gjennomsnittet i Rogaland og gjennomsnittet for landet. Netto driftsutgifter er i utgangspunktet differansen mellom brutto driftsutgifter og brutto driftsinntekter, men netto driftsutgifter påvirkes også av noen andre faktorer. At kommunen kjøper nødvendige oppmålingstjenester fra et eksternt firma, er medvirkende til det relativt gode resultatet. Fullstendig selvkost er likevel ikke oppnådd.

Landbruk

Staten overfører årlig ikke-øremerkede midler til kommunene til drift av landbrukskontoret. Mulighetene for inntekter på saksbehandling er små, da det er få saker som kan gebyrlegges. I tillegg blir saksbehandlingsgebyrene fastsatt sentralt av staten og er svært lave. Økonomisk sett er driften av avdelingen stabil. Driftsutgiftene øker årlig med pris- og lønnsstigning.

>> Alle gebyrsatsene i gebyrregulativet er økt med 20 prosent. Endringene er nødvendig for å oppnå selvkost for bygge- og delesaksbehandling.

Nye tiltak innarbeidet i budsjettet

Plan

Reduserte inntekter fra plangebyr:

På grunn av reduserte gebyrinntekter fra private planer, er det lagt inn reduserte inntekter med 535.000 kr i 2018. Det er vanskelig å forutse gebyrinntektene flere år fram i tid. Forventningen er at inntektene blir lave i ett par år, for så å stige noe. Derfor er det lagt inn reduserte inntekter på 500.000 i 2019 og 330.000 i 2020-21. Gebyr: Gebyrene er økt med ca. 3 prosent.

Byggesak

Gebyr: Alle gebyrsatsene i gebyrregulativet er økt med 20 prosent. Endringene er nødvendig for å oppnå selvkost for bygge- og delesaksbehandling. Gebyrsatsene er tilpasset målsettingen om 100 prosent selvkost ved normal byggeaktivitet i samsvar med vedtatte planer. Det forventes færre byggesøknader. Dette skyldes at mange av bolighusene som skal bygges i 2018, 2019 og 2020 allerede er byggegoddkjent. I tillegg er fremtidig vekst redusert til 1 prosent.

Skanning av byggesaksarkivet: Tiltaket var lagt inn i budsjettet for 2017 og i ØP2017-2020 i 2017 og 2018. Arbeidet med anbudsbeskrivelsen er igangsatt, men ikke ferdigstilt. Anbudet vil bli lagt ut i 2018. Budsjettmidlene fra 2017 overføres derfor til 2018, og tiltaket overføres til ØP2018-2021. Skanning av byggesaksarkivet er nødvendig for å møte statlige krav til digitalisering og forenkling av byggesaksbehandling. Skanningen er også nødvendig for å oppfylle arkivlovens krav til sikker arkivering uten å investere i et eget arkivrom. Dagens arkivskap og arkivskuffer er snart fulle. Det antas at skanningen totalt vil koste mellom 800.000 og 1,0 mill. kr. I tillegg kommer årlige driftsutgifter på ca. 40-50.000 kr.

Geodata

Gebyr: Gebyrene er økt med ca. 5 prosent, det vil si prisveksten + noe ekstra for å komme nærmere målet om 100 prosent selvkost på oppmålingssaker. Kommunens utgifter til kjøp

av oppmålingstjenester utgjør 65 prosent av gebyrinntektene. På grunn av at det er avdekket at det er avvik mellom pris i gebyrregulativet og pris hos Ambita, som leverer dette, er gebyret for denne økt slik at den samsvarer med Ambitas pris.

Ny kartinnsynsløsning /Kommunekart Proff: Tiltaket er lagt inn i ØP 2016-2019 i 2017. Kartinnsynsløsningen (GisLine Innsyn) vår blir ikke lengre oppgradert og videreutviklet av leverandøren. Kommunekart Proff gir kommunen mulighet til å vise data og bygge skreddersydde innsynsløsninger for både saksbehandlere og publikum. Denne løsningen er tilpasset alle plattformer (PC, nettbrett og mobil). Ved overgang til Kommunekart Proff øker de årlige driftskostnadene med 96.000 kr. Investeringskostnaden på 127.500 kr er lagt inn i IKT-budsjettet.

Innføring av sentral FKB-forvaltning og QMS ¹: Investeringskostnaden (QMS) er 30.000 kr og årlige driftskostnader er 18.900 kr. QMS behøves for Sentral FKB-lagring og geosynkronisering. Kostnaden for innføring av Sentral FKB-lagring, i tillegg til kostnaden for QMS, er 47.100 kr. Det kan trekkes fra 13.200 kr i vedlikeholdskostnader for GisLine databaseadministrator. I tillegg vil kommunen få 15.000 i støtte fra Geovekst. Dette gir reelle årlige kostnader på 18.900 kr. Arbeidet med sentral lagring av FKB-data og geosynkronisering er i gang på sentralt hold (Kartverket og leverandører), og en del kommuner har gått over. Innen utgangen av 2017, vil ca. 100 kommuner i Norge har gått over til dette. Sentral FKB-lagring sikrer at data er ferske og kvalitetssikrede for alle, både saksbehandlere, publikum og andre brukere. Kontinuerlig ajourføring og kvalitetssikring medfører at de tidkrevende vedlikeholdsrunderne 1-2 ganger i året faller vekk. Disse vedlikeholdsrunderne tar mye tid og er veldig omfattende.

Drift av GisLine, Komtek og QMS:

Kommunen kan også velge å sette ut drift av GisLine og QMS i skyen hos Norkart. Dette har

en årlig driftskostnad på 150.000 kr. I tillegg kan drift av Komtek også settes ut i skyen, noe som har en årlig kostnad på 90.000 kr. Samlet gir dette en årlig driftskostnad på 240.000 kr.

Samlet investeringskostnad for GisLine, Komtek og QMS er 140.000 kr. Hvis kommunen kun velger å sette ut drift av GisLine og QMS, har dette en investeringskostnad på 100.000 kr. Dette vil spare kommunen for kostnader med drift og vedlikehold av egne servere, samt frigjøre ressurser hos IKT-avdelingen. Dette sikrer at kommunen har tilgang til oppdatert programvare og servertjenester til enhver tid.

Tiltak ikke innarbeidet i budsjettet

Levekårsanalyser

Bestilling av data fra Statistisk sentralbyrå (SSB) hvert andre år for å lage levekårsanalyser.

>> Kommunekart Proff gir kommunen mulighet til å vise data og bygge skreddersydde innsynsløsninger for både saksbehandlere og publikum.

¹ FKB = Felles kartdatabase. Quadri Map Server (QMS) er laget for å forvalte og distribuere geodata på en sikker og effektiv måte over internett. Kartverket har siden 2005 forvaltet FKB-data for hele Norge i QMS.

7

Skole

Arbeidsområder

Tjenesteområdet består fra 2018 av ni ansvarsområder. Kommunens tre skoler er store og de utgjør ca. 90 prosent av budsjettet til tjenesteområdet. Alle skolene har SFO-tilbud. Kommunens ATO-avdeling er lagt til Harestad skole. Avdelingen gir tilbud til elever fra hele kommunen. Kommunens Introbase-tilbud er lagt til Grødem skole. Elever fra hele kommunen får tilbud på Introbasen.

Fordeling av budsjettet blir gjort på rektormøter i samsvar med ressursfordelingsmodellen som er utarbeidet for tjenesteområde skole. Alle tjenester og ansvarsområder er hjemlet i opplæringsloven. Skolenes rektorer utarbeider forslag til budsjett på sin skole.

Hovedsatsingsområdene for Randabergskolen er et godt læringsmiljø og et godt læringsutbytte. Det gjennomføres brukerundersøkelser og kartleggingsprøver hvert år. Resultatene av prøver og undersøkelser er viktige innspill i arbeidet for å sikre god kvalitet på skolene i tråd med nasjonale og lokale føringer. Elever som ikke har, eller kan få, et tilfredsstillende utbytte av den ordinære undervisningen, har rett til spesialundervisning. Elever som får spesialundervisning følger en individuell opplæringsplan (IOP).

Lærerne utgjør den største yrkesgruppen i skolene. Hovedutlysning til nye lærerstillinger påfølgende skoleår er i januar/februar. Det har til nå vært nok lærere som har søkt på stillinger ved hovedutlysningen.

Videreutdanning/kompetanseheving

Hvert år utarbeides det kompetanseplan for skolene i Randaberg. Denne legges frem til politisk behandling i mai/juni. I skoleåret 2017-2018 tar ti lærere videreutdanning i ordningen kompetanse for kvalitet. Sju av disse lærerne går på stipendordning, tre på vikarordning.

I tillegg tar tre lærere videreutdanning på vikarordning på grunn av pilotprosjektet "Lærerspesialist".

Nye kompetansekrav for lærere gjør at kommunen må fortsette å ha fullt fokus på videreutdanning i mange år framover.

Ny desentralisert ordning for kompetanseutvikling

Fra 2017 innfører Kunnskapsdepartementet en ny modell for kompetanseutvikling i skolen. Statlige midler fordeles kompetansenettverk etter søknad gjennom Fylkesmannen.

Randaberg er i nettverk med kommunene Stavanger, Sola, Strand, Hjelmeland, Rennesøy, Finnøy og Kvitsøy, kalt MidtRogaland. Nettverket har høsten 2017 etablert en organisasjon for å forberede og legge grunnlag for ordningen, og kommunene er i ferd med å foreta kartlegging og prioritering av behov for kompetanseutvikling.

Bruken av statlige midler skal bygge opp under kommunenes ansvar for kvalitetsutvikling, og skal stimulere til langsiktig samarbeid mellom kommunen og lærerutdanningene. Universitet i Stavanger har inngått en partnerskapsavtale med MidtRogaland, og vil bidra i kompetanseutviklingen.

>> Hovedsatsingsområdene for Randabergskolen er et godt læringsmiljø og et godt læringsutbytte.

Staten setter overordnede rammer og premisser for støtte, skal ha dialog for å sikre kvalitet og vil evaluere ordningen. Midlene skal brukes til tiltak som bidrar til at kommunene kan oppnå sektormålene for grunnopplæringen i Prop. 1 S (2016-2017):

- Elevene skal ha et godt og inkluderende læringsmiljø
- Elevene skal mestre grunnleggende ferdigheter og ha god faglig kompetanse
- Flere elever og læringer skal gjennomføre videregående opplæring.

Kompetanseutviklingen skal være skolebasert, og nettverkene må i dialog med UiS bli enige om hvilke prioriteringer og prosjekter som skal gjennomføres. Lederutvikling er allerede prioritert som et satsingsområde, og i løpet av våren 2018 vil andre satsingsområder være klare. Kommunene må finansiere en egenandel på 30 prosent i ordningen, og her vil midler som i dag nyttes til kompetanseheving og systemarbeid inngå. I Randaberg har vi ressurslærere på skolene, og en godt innarbeidet struktur fra Ungdomstrinn i utvikling, og dette vil vi nyte godt av i den nye satsingen. Kommunen ser også for seg at områder som allerede er planlagt og startet i stor grad vil videreføres i den nye ordningen, men med større mulighet til samarbeid med UH-sektoren og andre aktuelle parter, skoler og kommuner. Søknad om midler til MidtRogaland er sendt fylkesmannen til behandling.

Leksehjelp

Det gis tilbud om leksehjelp på mellomtrinn og ungdomstrinn ved skolene i kommunen. Elever med fremmedspråklig bakgrunn oppfordres spesielt til å benytte seg av ordningen.

Skolefritidsordningen (SFO)

"Skolefritidsordninga skal legge til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesse hos barna. Skolefritidsordninga skal gi barna omsorg og tilsyn." Opplæringsloven § 13-7.

SFO gir tilbud til barn på 1.-4. trinn. Barn med særskilte behov får SFO-tilbud til og med 7.

klassetrinn. SFO-tilbudet omfatter morgentilbud fra kl. 07.15 og tilbud etter skoletid fram til kl. 16.30. SFO har åpent i skolens ferier, bortsett fra juli måned. SFO har i inneværende skoleår gitt plass til ca. 350 barn. Alle barn som det er søkt plass for har fått tildelt plass.

>> SFO har i inneværende skoleår gitt plass til ca. 350 barn. Alle barn som det er søkt plass for har fått tildelt plass.

I budsjettforslaget fra rådmannen er det lagt inn en økning av SFO-budsjettet på 800.000 kr fra 2018. Elever som trenger struktur og forut-

sigbarhet må ha tettere oppfølging i SFO. Midlene blir fordelt på skolene ut fra behov. Dette er et viktig tiltak for å gi alle elever et godt arbeidsmiljø.

Avdeling for tilpasset opplæring (ATO)

Alle barn har rett til å gå på nærskolen sin. Randaberg kommune har opprettet en avdeling som gir tilbud til elever som trenger særskilt tilrettelagt opplæring. Det er det enkelte barn sine foresatte som avgjør om deres barn skal være elev på nærskolen eller om barnet skal være tilknyttet ATO. Avdelingen betjener hele kommunen, og den er lagt til Harestad skole.

Introbaser (innføringsklasse) i norsk for fremmedspråklige barn

Randaberg kommune har fra august 2009 opprettet en introbase (innføringsklasse) for fremmedspråklige barn. Introbasen varierer i antall elever, gjerne i løpet av skoleåret. Barna som går på introbasen er både barn av flyktninger og av arbeidsinnvandrere.

Elever fra Introbasen opptre under Internasjonal festdag i Varen Randaberg kulturscene i oktober i år.

Spesielt den siste gruppen (arbeidsinnvandrere) varierer veldig i antall. Det er lite forutsigbart når de kommer til kommunen og når de flytter igjen. Morsmålslærerne og de tospråklige lærerne er delvis tilknyttet basen, slik at elevene der, med hjelp av sitt morsmål, kan lære norsk språk og kultur raskere. De er også tilknyttet hjemmeskolen til elevene den dagen i uken elevene fra introbasen går på hjemmeskolen. Grødem skole administrerer basen og har personalansvar for morsmålslærerne/tospråklige lærere tilknyttet basen.

Det blir trolig en reduksjon i antall flyktninger til kommunen og arbeidsinnvandrere med barn i skolepliktig alder som kommer til Randaberg kommune i 2018. Vi foreslår derfor en reduksjon på dette området. Reduksjonen iverksettes fra august 2018, og det vil være en gjennomgang i forhold til om Introbasen skal reduseres eller om elevene fra august skal få hele sitt tilbud på hjemmeskolen.

Voksenopplæringen (VO)

Voksenopplæringen gir tilbud til voksne som har rett på grunnskoleopplæring og rett til spesialundervisning på grunnskolens område (§ 4A-1 og § 4A-2 i opplæringsloven).

På områder der kommunen ikke har kompetanse, for eksempel syn og hørsel, kjøper vi tjenester fra Johannes læringssenter i Stavanger.

Ansvar for voksenopplæringen er delt mellom tjenesteområdene skole og NAV, der sistnevnte organiserer og har budsjettmessig ansvar for flyktninger og innvandrere. Behov for voksenopplæring kan variere i løpet av et skoleår.

I voksenopplæringen legges det vekt på fleksibilitet, og det omrokkres på ressursene slik at alle skal få hjelp så raskt som mulig.

Voksenopplæringen har de siste årene tilbudt norskopplæring for arbeidsinnvandrere. De betaler en egenandel og får skreddersydd og effektiv norskopplæring. Dette medfører at de raskt kan komme seg i arbeid i regionen. Dette er et godt tiltak, men ikke lovpålagt for kommunen.

Elever som mottar undervisning i andre kommuner

Randaberg kommune betaler skoleplassen for barn som blir plassert i fosterhjem i andre kommuner. For elever som går på private skoler betaler ikke kommunen grunnsats for skoleplass men dersom elever på private skoler trenger spesialundervisning, er det Randaberg kommune som tar den kostnaden.

Randaberg kommune kjøper skoleplass på Auglend skole til elever med hørselshemming. To elever går over på videregående skole i 2018 og da reduseres kostnadene på dette feltet tilsvarende.

Skoleskyss

Skoleskyss har vært en økende utgift de siste årene. Kommunestyret i Randaberg har vedtatt at elever i 2. og 3. klasse får gratis skoleskyss utover opplæringslovens bestemmelse. Elever som går på private skoler i andre kommuner har krav på skoleskyss til kommunegrensen.

Kommunens utgifter til PPT er lagt til skole, felles

Disse kostnadene kommenteres ikke spesielt, siden dette er et interkommunalt foretak der kommunens kostnader er bestemt etter en fordelingsnøkkel: antall barn i barnehage og skole per kommune.

>> Voksenopplæringen har de siste årene tilbudt norskopplæring for arbeidsinnvandrere (..) Dette medfører at de raskt kan komme seg i arbeid i regionen.

Nøkkeltall, årsverk

Skole	Årsverk
122 Skole felles	
Skolesjef	1,0
Rådgiver	1,9
Voksenopplæring	0,8
Årsverk totalt	3,7
210 Harestad skole	
Rektor	1,0
Inspektører	3,0
Kontorsekretær	1,0
Lærere	59,3
Miljøterapeuter	4,5
Assistenter	3,4
Bibliotekar	0,5
Årsverk totalt	72,7
211 Harestad skole, SFO	
Faglig leder	1,0
Fagarbeidere/assistenter	5,9
Miljøterapeut	-
Årsverk totalt	6,9
212 Harestad skole ATO	
Faglig leder	0,7
Pedagoger	3,5
Miljøterapeuter	7,0
Fagarbeidere/assistenter	6,1
Årsverk totalt	17,3
230 Grødem skole	
Rektor	1,0
Inspektører	3,0
Kontorsekretær	1,0
Lærere	46,9
Miljøterapeuter	1,8
Assistenter	2,7
Årsverk totalt	56,4
232 Grødem skole, Introbasen	
Introbase	2,2
Tospråklige lærere	3,9
Årsverk totalt	6,1

Skole	Årsverk
231 Grødem skole, SFO	
Faglig leder	1,0
Fagarbeidere/assistenter	4,9
Miljøterapeuter	
Årsverk totalt	5,9
250 Goa skole	
Rektor	1,0
Inspektører	1,6
Kontorsekretær	1,0
Lærere	24,3
Miljøterapeuter	1,7
Assistenter	1,2
Årsverk totalt	30,8
251 Goa skole, SFO	
Faglig leder	1,0
Fagarbeidere/assistenter/miljøterapeut	3,9
Årsverk totalt	4,9
Årsverk totalt, Skole	204,6

Elever ved "gamle" Harestad skole bruker trærne til pausegymnastikk i storefri.

Kommentarer til nøkkeltall, årsverk

Bemanningstallet for skole tas fra GSI. Rapporteringen skjer 1. oktober. Skoleåret følger ikke kalenderåret og det medfører at endringer gjort i budsjett for kalenderåret oftest får sin virkning fra august.

Det er seks årsverk mindre i oktober 2017 enn i oktober 2016. Innsparingstiltak i budsjettet for 2018 vil også medføre at vi må ned i stillinger. Rådmannen tilrår en økning i SFO-budsjettet som vil medføre mer bemanning i SFO. Samtidig er det lagt inn reduksjon i rammene til skolene som vil medføre færre stillinger i skolen. Det er også lagt inn en reduksjon i opplæring av fremmedspråklige elever. Samlet vil nedgangen være 1,5 årsverk i forhold til de tallene som vi har i budsjettforslaget. Endringen vil være flere årsverk i SFO og mindre årsverk i skoledelen.

Randabergskolen har mange lærere på videreutdanning. Dette medfører at vi har fem årsverk ekstra på lærere for å dekke inn vikarbehovet for de som tar videreutdanning. Videre deltar vi i ulike prosjekter som tilfører skolene våre ekstra ressurser. Det gjelder LOS-midler og Two Teachers ¹.

¹ Two teachers: Forskning på effekten av økt lærertetthet ved Lesesenteret (UiS). Les mer: <https://lesesenteret.uis.no/two-teachers/>.

Kommunen får 2,7 millioner fra staten i forhold til tidlig innsats. Disse midlene skal brukes til lærerstillinger i 1.-4. klasse, og kommunen må rapportere hvordan de blir brukt.

Økning i bemanning de siste årene har kommet i forhold til barn med spesielle behov og med barn i ATO.

Det er forsøkt å skjerme lærerstillinger, men størstedelen av ressurser til skole er lønnskostnader og det vil derfor også være reduksjon i lærerstillinger.

>> Randabergskolen har mange lærere på videreutdanning. Dette medfører at vi har fem årsverk ekstra på lærere for å dekke inn vikarbehovet for de som tar videreutdanning.

Nøkkeltall KOSTRA

Grunnskole	Randaberg			Gj.sn. gr. 8	Gj.snitt Rogaland	Gj.snitt landet
	2014	2015	2016	2016	2016	2016
Netto driftsutgifter til grunnskole (202), i prosent av samlede netto driftsutgifter	23,7	24,2	22,9	21,1	19,9	18,1
Netto driftsutgifter til skolelokaler (222), i prosent av samlede netto driftsutgifter	4,0	3,9	3,7	4,0	3,8	4,4
Netto driftsutgifter til skoleskyss (223), i prosent av samlede netto driftsutgifter	0,1	0,1	0,1	0,5	0,3	0,5
Andel elever i kommunens grunnskoler, av kommunens innbyggere 6-15 år	96,5	96,9	97,1	96,1	94,7	95,3
Andel elever i grunnskolen som får særskilt norskopplæring	3,0	3,2	2,0	3,7	6,1	7,2
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	8,0	6,3	6,5	7,7	7,7	7,8
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-10. årstrinn	12,6	13,1	12,7	14,0	13,9	13,7
Andel elever med direkte overgang fra grunnskole til vg oppl.	96,6	99,3	99,3	98,0	98,2	98,1
Gjennomsnittlige grunnskolepoeng	40,0	40,9	41,7	..	41,1	41,2
Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år	87 885	89 534	90 344	82 646	81 140	83 473
Netto dr.utg. til skolefritidstilbud (215), per innbygger 6-9 år	433	1 192	1 592	2 522	3 256	4 026

Kommentarer til KOSTRA

Randaberg kommune har fortsatt en ung befolkning. Selv om demografien har endret seg de siste årene så er det slik. Netto driftsutgifter til grunnskoleundervisning, i prosent av samlede netto driftsutgifter i kommunen, blir derfor høyere enn i kommuner der befolkningen er eldre.

De fleste elevene fra Randaberg går på kommunens grunnskoler. Stavanger kristne grunnskole tar imot de fleste elevene fra Randaberg, som velger andre alternativ enn kommunal skole.

Andelen elever i grunnskolen som får spesialundervisning

Dette er et område vi har jobbet mye med i kommunen. Prosentandelen av elever som mottar spesialundervisning i Randaberg er lavere enn de fleste kommuner vi sammenligner oss med. Vi skiller oss også ut når det gjelder fordeling av spesialundervisning på de ulike hovedtrinn.

Flere elever hos oss får spesialundervisning på 1.-4. klassetrinn. Dette er en endring vi ønsker, fordi vi prioriterer tidlig innsats.

Gjennomsnittlig gruppestørrelse

Gjennom statistikk fra Skoleporten får vi et bilde av hvordan lærertettheten i den ordinære opplæringen er i Randaberg (se tabell under).

Lærertetthet i ordinær undervisning 1.-10. trinn	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Gjesdal kommune	16,3	15,3	15,5	15,3	16,8
Randaberg kommune	15,7	16,1	15,9	17,6	17,2 (17,4 i 2017-2018)
Sandnes kommune	17,4	17,3	17,2	17,5	18,2
Sola kommune	16,1	16,4	15,7	15,1	15,6
Stavanger kommune	17,1	17,2	17,2	18,2	18,5

Tabellen over gir et litt annet bilde enn tallene fra GSI: I KOSTRA-tallene har vi god lærertetthet på alle hovedtrinn. Her er ATO medregnet, og all spesialundervisning er også med i disse tallene. Tar vi ut disse faktorene blir bildet litt

annerledes.

Ut fra KOSTRA-tall ser vi at Randabergskolen totalt ikke skiller seg vesentlig ut i forhold til andre kommuner, men vi ligger i nedre del av statistikken. At 1.-4. har så høy lærertetthet har delvis sin begrunnelse at de fleste elevene på ATO på dette tidspunktet gikk på 1.-4. klassetrinn.

Skolestrukturen i Randaberg, med 1-10-skoler, innebærer ekstra lærertetthet på ungdomstrinnet. Spesielt er dette utfordrende på en skole som Goa, der mange av årstrinnene har +- 30 elever. I tilstandsrapporten som legges fram for HOL og kommunestyret i januar 2018, vil dette området bli behandlet grundig.

Indikatoren for overgang til videregående skole for elevene fra Randaberg er gode. Det vil likevel være årlige variasjoner, som kan forklares ut fra enkeltelever med spesielle utfordringer.

Randaberg kommune og fylkeskommunen har fra 2015 et pilotprosjekt kalt «Glidelåsen», som er spennende med tanke på gjennomføring i videregående skole. Til dette prosjektet har kommunen fått prosjektmidler fra fylkeskommunen (RUP-midler) og LOS-midler fra Bufdir.

Det er viktig i et folkehelseperspektiv at ungdom gjennomfører videregående skole i så stor grad som mulig. Det er gode indikasjoner på at Glidelåsprosjektet har betydning for om elevene fra Randaberg klarer å gjennomføre videregående skole. Fra

august 2017 har flere kommuner, sammen med fylkeskommunen, startet et lignende samarbeid utarbeidet som en driftsmodell.

>> Skolestrukturen i Randaberg, med 1-10-skoler, innebærer ekstra lærertetthet på ungdomstrinnet.

Kommentarer til den økonomiske situasjonen og måloppnåelse

Når det gjelder måloppnåelse vil det bli nærmere behandlet i tilstandsrapporten i januar 2018.

Det har over en periode vært synkende elevtall i skolene våre. Fra 2018 ser vi en endring ved at elevtallet stiger med ca. 20 elever. Utfordringen de siste årene er at - selv om elevtallet synker - så har vi en økende gruppe elever med spesielle behov, som gjør at behovet for tilrettelegging øker. Et tegn på denne utviklingen ser en i bemanningen på ATO.

Det er også flere elever på 1.-4. klassetrinn med psyko-sosiale vansker, som krever ekstra ressursbruk i skolen. Randabergskolen er en inkluderende skole, og det skal være plass til alle elevene våre i dette fellesskapet - selv om dette utfordrer skolene. Vi må jobbe med kapasitetsbygging.

Elevgruppen over trenger tiltak og kompetanse som ikke nødvendigvis en lærer besitter. Tverrfaglig team er en viktig ressurs for oss. Teamet er hver eneste dag ute i skolene, og bidrar til et bedre læringsmiljø for elevene, samt gir opplæring og hjelp for lærerne. Tverrfaglig team er fra 2018 en del av skolebudsjettet.

I budsjettet for 2018 er det en reduksjon på skoleområdet. Denne reduksjonen har vært over flere år. Rådmannen begrunner det med demografiske endringer i befolkningen. I teksten under er det lagt inn tiltak som er foreslått gjennomført i budsjett for 2018. Det er også lagt inn tiltak som ikke er tatt med i budsjett for 2018.

Noen av de tiltakene i den siste delen er tatt med selv om de ikke er "nye" i 2018. Begrunnelsen for at de er satt opp er at når det stadig

>> Det er også flere elever på 1.-4. klassetrinn med psyko-sosiale vansker, som krever ekstra ressursbruk i skolen.

>> Vi trenger mer midler for å kunne utvide satsingen på IKT i skolen, nå ned mot barnetrinnet.

er strammere rammer i budsjettet, så er det enkelte utfordringer som blir større. Blant annet gjelder det lærere med sentrale senioravtaler, som gjør at de underviser mindre. Skulle disse timene kompenseres, ville det utgjøre 1,4 mill. kr.

Tiltak som er innarbeidet i budsjettet

122 Styrking av SFO ift. barn med full oppdekning i skoletiden

SFO på skolene trenger å styrke bemanningen for å gi elever et trygt miljø også i SFO-tiden.

Det er flere elever som har full oppdekning i skolen, men som ikke får dette i SFO. Det er tidligere tilført 600.000 kr til dette i skolefritidsordningen.

Det er behov for mer.

2018	2019	2020	2021
800 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000

122 Chromebook til 5.-7. trinn på skolene

Skolens satsing videre på IKT handler om å få 1-til-1 også på 5.-7. trinn. Randabergskolen har lenge ligget i front når det gjelder satsing og tilgjengelighet på digitalt utstyr. Nå ser vi at flere kommuner har tatt oss igjen, og noen også gått forbi. Vi trenger mer midler for å kunne utvide

satsingen på IKT i skolen - denne gang ned mot barnetrinnet. Høsten 2018 klarer skolene selv å dekke 6.-7. trinn med Chromebooker. For å

fortsette satsingen trenger skolene å kjøpe inn nye Chromebooker til 5. trinn hvert skoleår fremover. Enhetspriser er 3 000 kr (eks mva), som også inkluderer omslag. Det legges derfor inn 300.000 kr i 2018, som øker til 600.000 kr fra og med 2019.

2018	2019	2020	2021
300 000	600 000	600 000	600 000

122 Elever uten norsk-kunnskaper

Det kommer færre flyktninger til kommunen samtidig som det er færre arbeidsinnvandrere med barn i skolepliktig alder. Det foreslås derfor et innsparingstiltak på dette feltet fra august 2018.

Våren 2018 vil rådmannen avgjøre hvilket tilbud som skal gis til barn uten norsk-kunnskap som kommer til kommunen.

2018	2019	2020	2021
- 700 000	- 1 500 000	- 1 500 000	- 1 500 000

122 Flytte ungdomstrinnet på Goa skole til Harestad skole

Dette tiltaket er foreslått fra rådmannen i budsjett for 2016. På grunn av den økonomiske situasjonen som kommunen nå står i må en lete etter tiltak for innsparing, som i minst mulig grad rammer elevenes opplæringstilbud.

Dette tiltaket vil gi elevene på Goa et større læringsmiljø, flere valgmuligheter når det gjelder andre fremmedspråk og valgfag. Fagmiljøet blant lærerne blir også større. Endringen foreslås gjennomført i 2019. Da vil en ha bedre tid til å forberede overflyttingen, og dermed bedre prosessen rundt dette.

2018	2019	2020	2021
	- 1 000 000	- 2 000 000	- 2 000 000

122: Innsparingstiltak skoleplass i andre kommuner

Per i dag er det færre elever med skoleplass i andre kommuner. Rådmannen foreslår derfor å redusere på denne posten. Dette kan endre seg, og da vil en komme med nye tiltak dersom dette blir aktuelt.

2018	2019	2020	2021
- 500 000	- 1 000 000	- 1 000 000	- 1 000 000

>> Per i dag er det færre elever med skoleplass i andre kommuner. Rådmannen foreslår derfor å redusere på denne posten.

122 Innsparing skole

Skoleåret går fra august til juni og følger dermed ikke budsjettåret. Innsparinger som skal gjøres må derfor i størst mulig grad tas fra august, i starten på et nytt skoleår. Det er lite ønskelig å gjøre store strukturelle endringer i vårhalvåret, eller å redusere på bemanningen i skolene. Innsparingen som må gjøres på våren vil være knyttet til vikarbruk og lavere forbruk av læremidler, som for eksempel lærebøker.

Det ble gjort en stor innsparing på skole for skoleåret 2017-2018. Denne innsparingen vil gjøre at noe av effekten i forhold til innsparing alt er innarbeidet i ressursene til skolen for 2018.

2018	2019	2020	2021
- 1 500 000	- 2 200 000	- 2 200 000	- 2 200 000

122 Innsparing 0,5 prosent lønn per år

I budsjettforslaget fra rådmannen er det lagt inn tiltak på innsparing for hele kommunen på 0,5 prosent av lønn. Det er ikke spesifisert hvordan dette innsparingstiltaket skal gjennomføres. Skolen sin andel av denne innsparingen er:

2018	2019	2020	2021
- 700 000	- 1 400 000	- 2 100 000	- 2 800 000

Det foreslås å flytte ungdomstrinnet ved Goa skole til nye Harestad skole.

Tiltak som ikke er innarbeidet i budsjettet

122 Bidrag til NDLA-G i en overgangsperiode

NDLA-G (Norsk Digital Læringsarena - Grunnskole) er snart klar. Dette vil være et nettsted hvor alle skoler og kommuner kan finne digitale læringsressurser og digitale lærebøker for alle fag og trinn fra 1. til 10. trinn. Ressursene vil være fritt (og gratis) tilgjengelig for alle. Prosessen er drevet frem under styring av Kommunenes Sentralforbund (KS), som ønsker å øke kommunenes satsing på digitaliseringen i skolen.

NDLA-G er et prosjekt drevet av kommunene og finansieres gjennom at kommuner frivillig bidrar til driften. Det er foreløpig satt en sum på 130 kr per elev for å være med i driften av NDLA-G. Om en kommune ikke bidrar, vil de uansett få tilgang til ressursene (de skal være frie og gratis for alle, uansett), men de får ikke være med å utforme systemet og heller ikke være med å prioritere hvilke fag og trinn det skal satser på i starten. Dette er rett og slett en dugnad - jo flere som er med, jo raskere kommer ting på plass. De fleste ASSS-kommunene¹ har allerede forpliktet seg til å være med i prosjektet.

Randaberg kommune har frem til nå hatt en sentral rolle i å legge grunnlaget for hva NDLA-G skal være - til tross for at vi ikke er med i ASSS-samarbeidet. På sikt vil tilgjengeligheten av NDLA-G redusere behovet for trykte lærebøker på skolene. Det vil likevel være en periode på tre år der NDLA-G vokser i fagomfang, og vi må bruke ekstra midler, før skolene selv kan ta dette innenfor rammen for læringsmateriell.

2018	2019	2020	2021
	195 000	195 000	195 000

¹ ASSS står for Aggregerte Styringsdata for Samarbeidende Storkommuner. Nettverket består av de ti største kommunene: Bergen, Bærum, Drammen, Fredrikstad, Kristiansand, Oslo, Sandnes, Stavanger, Trondheim og Tromsø.

122 Kutte ut leirskole

Leirskole blir gjennomført på alle skolene i 8. klasse. Dette tiltaket er ikke lovpålagt og kan kuttes for å spare penger. Innsparingene vil være på ca. 200.000 kr per år.

122 Lisenser til Creative-pakken

Skolene trenger lisenser for programtjenester som ikke ligger tilgjengelig i G Suite for Education. Dette er en programpakke spesialsydd til G Suite for Education, og selges med rabatt til kommuner som kjøper det inn felles for skolene. Programmene er WeVideo (videoredigering), Soundtrap (musikk- og lydredigering) og Explain Everything (interaktiv whiteboard) og er til bruk fra 5. til 10. trinn. Kostnad per år er 88.000 kr.

122 Lisenser til IntoWords

IntoWords er et tillegg til nettleser som gir høytlesing av tekst - både ord og enkeltbokstaver - i nettleser på mange språk, inklusiv stavekontroll med høytlesing av ord. Programmet er beregnet som skrive støtte for elever med dysleksi og andre som strever med å skrive. Kostnad per år er 53 000 kr.

122 Tiltak i ruspolitisk handlingsplan

Satsingsområde 4: Unge voksne mellom 18-25 år utenfor utdanning og arbeidsliv. Videreføre prosjektet Glidelåsen etter avsluttet prosjektperiode.

2018	2019	2020	2021
150 000	350 000	350 000	350 000

122 Utgifter knyttet til sentrale tariffstyrte seniortiltak

I tariffavtalen til lærere er det egne livsfasetiltak (punkt 6 i SFS2213). Lærere har rett til å få redusert undervisningen med inntil 6 prosent fra skoleårets begynnelse (det kalenderåret de fyller 57 år) og med 12,5 prosent fra skoleårets begynnelse (det kalenderåret de fyller 60 år).

>> Leirskole blir gjennomført på alle skolene i 8. klasse. Dette tiltaket er ikke lovpålagt og kan kuttes for å spare penger.

Lærere over 60 år har rett til å disponere denne tiden til eget skolearbeid. Dette utgjør en betydelig reduksjon i undervisningskapasitet på skolene. Dette livsfasetiltaket kommer i tillegg til ordningen med en ekstra uke ferie for ansatte som er blitt 60 år, og i tillegg til senior-tiltaket med to ekstra uker ved fylte 62. Beregnet ekstra kostnad for dette i 2018 er 1,4 mill. kr.

122 Økt elevtall i kommunen

Skolene har hatt en nedgang i elevtallet i perioden frem til 2015. Det ble i budsjettet for 2016 argument for en reduksjon av rammene for skolene, fordi elevtallet hadde gått ned uten at rammene hadde gjort det. Siden 2015 har elevtallet igjen steget. Av tallene vi har tilgjengelig, ser vi at elevtallet kommer til å stige fremover.

I kommunestyrevedtak 22. juni 2017 er dette enstemmig vedtatt:

Det er en målsetting at det skal være lærerressurser per elev, som tilsvarer 16 elever per lærer 1.-4. trinn og 22 elever per lærer 5.-10. trinn.

Vi mener med dette at det skal tilføres mer lærerressurser jo større klassene blir. Denne målsettingen blir vanskelig å nå dersom det blir flere elever i skolen uten at det kommer flere midler. Fra 2015 og frem til 2018 vil økningen i elevtall tilsvare en full klasse. Dette har en estimert utgift for 2018 på 0,5 mill. kr (halvårsvirkning).

>> Av tallene vi har tilgjengelig, ser vi at elevtallet kommer til å stige fremover.

Nye (og gamle) Harestad skole - i ulike etapper.

må ta tak i mobbing

KOLE

på skolene i frimin

gangene i frimin

på boti

8

**Randaberg
kirkeelige
fellesråd**

Arbeidsområder

Randaberg kirkelig fellesråd er i følge kirkeloven forvalterorgan for menighetenes virksomhet. Det vil si at Fellesrådet ivaretar arbeidsgiveransvaret for kirkens ansatte og har ansvar for drift og vedlikehold av kirkebygg og kirkegårder. Fellesrådet forvalter de midler som Randaberg kommune utreder i henhold til kirkeloven, tilskudd fra staten, inklusive midler via Stavanger bispedømmeråd og ikke minst midler som menighetene selv samler inn. Kirken i Randaberg er livskraftig; flotte kirker, vakre kirkegårder og ikke minst mange gode og engasjerte medarbeidere - lønnende og frivillige.

Randaberg kirkelige fellesråd har som oppgave å forvalte de menneskelige-, økonomiske- og materielle ressursene til beste for den lokale menighet og gravferdsvirksomheten.

Fellesrådet vil bidra til:

- At kirken er en åpen og tjenende folkekirke der mennesker møter tro, felleskap og kultur.
- At kirken er en aktiv samfunnsaktør til beste for enkeltpersoner og bygda.
- At mennesker blir møtt på en positiv måte når de søker tjenester fra gravferdsvirksomheten.

Vi tror at en livskraftig kirke gjør Randaberg til et bedre sted å bo i.

Personal

Fellesrådet har arbeidsgiveransvar for de kirkelige ansatte; diakoner, barne- og ungdomsarbeidere, trosopplæringsmedarbeidere, menighetsmusiker/organist, daglig ledere for menighetene, kirketjenere, kirkegårdspersonell, renholdere og kirkeverge (prost og sokneprestene er ansatt av biskopdømmet). De kirkelige ansatte har arbeidsoppgaver knyttet til alle aldersgrupper og innenfor et vidt spekter av tjenester. De har ansvar for kirkelige handlinger, dåps- og trosopplæring, ledertrening av barn og

unge, diakoni blant unge og eldre, musikk og kulturtiltak (for eksempel sommerkonsertene), og mange andre tiltak for barn, unge, voksne og eldre. Nasjonale beregninger har vist at hver ansatt i kirken genererer opp til fire årsverk i frivillig innsats.

Nøkkeltall, årsverk

Fellesrådet har per 1. september 2017 arbeidsgiveransvar for 17 ansatte, fordelt på 10,3 årsverk. Av disse er 2,05 årsverk finansiert av statlige midler (via bispedømmet) og 1,7 årsverk fra menighetenes egne innsamlede midler. De resterende 6,54 årsverk er finansiert av fellesrådet via kommunale bevilgning.

	Stillinger			Finansiering			
		Grødem	Kirkegård	Totalt	Fellesråd	Bispedøm.	
Kirkeverge				1	1		
Daglige ledere	1,0	0,8		1,8	1,6	0,2	
Renhold kontor/kirker	0,2	0,19		0,39	0,39		
Kirketjenere/vaktmester	0,4	0,4	0,3	1,1	1,1		
Organist/m. musiker	0,6	0,5		1,1	1,1		
Diakoner*	Felles		1,55	0,85	0,4	0,3	0,5
Ungdomsperest**	0,2	0,2		0,4	0,2	0,2	
Ny stilling	0,6	0,8		1,4	0,3		1,1
Barne- og ungdomsarbeidere	1	0,55		1,55		1,25	0,3
Trosopplæringsmedarbeidere				10,29	6,54	2,05	1,7
Sum				10,39	6,34	2,05	2,0

* Inklusiv 0,2 i forbindelse med prosjekt med Randaberg kommune om ensomhet.

**Fellesrådet lønner konfirmantprest i Grødem fra 2016-2018, men får alle utgifter dekket av BDR. Randaberg menighet økte sin diakonale satsningen overfor barn og unge fra 01.01.2015 med 0,4 stilling.

>> Vi tror at en livskraftig kirke gjør Randaberg til et bedre sted å bo i.

Økonomi

Randaberg kirkelig fellesråd forvalter de midler som Randaberg kommune utreder etter Kirkeloven, § 15, tilskudd fra staten, inklusive midler via Stavanger bispedømmeråd, samt midler som Randaberg og Grødem menighetsråd samler inn. Dette fremlegget er basert på behandling i fellesrådets møte 26. september 2017, samt en prosess før dette både i Randaberg og Grødem menighetsråd.

Kommentarer til den økonomiske situasjonen og mål-oppnåelse

Det er et godt samspill mellom Fellesrådet og kommune. Fellesrådets regnskapet for 2016 viste 69.503 kr i overskudd/mindreforbruk. Det reviderte budsjettet for 2017 har et overskudd/mindreforbruk på 18.500 kr.

Budsjettet for 2018 er planlagt som et budsjett i balanse.

Det er lagt inn en vekst på 3 prosent på verdien av tjenesteytingen fra Randaberg kommune ift 2017. Lønnsveksten er lagt inn med 2,2 prosent. De ansatte i kirken har pensjon gjennom KLP/SPK, og vi har i budsjettet benyttet samme satser som kommunen.

Det er behov for en større renovering av Randaberg kirke innvendig - som ikke er gjort siden 1970-tallet. Fellesrådet ønsker at en del av Grødem kirkegård (bildet øverst) tilrettelegges som minnelund.

Budsjettramme for 2018. Drift	Revidert budsjett 2017		2018	
	Utgifter	Inntekter	Utgifter	Inntekter
Personalkostnader	6 356 000		6 522 000	
Driftsutgifter	3 394 500		3 734 000	
Rammeoverføring Randaberg kommune		-6 394 000		-6 432 000
Tjenesteyting fra Randaberg kommune		-656 000		-671 000
Ensomhetsprosjekt fra Randaberg komm.		-138 000		-140 000
Inntekter: utleie, feste, gravstell, renter		-334 000		-738 000
Tilskudd trosopplæring bispedømmet		-862 000		-885 000
Innsamlet til lønn, Randaberg menighet		-328 000		-353 000
Innsamlet til lønn, Grødem menighet		-496 000		-513 000
Tilskudd fra Bispedømmerådet		-561 000		-524 000
Underskudd (-) /Overskudd	18 500			0
Totalt	9 769 000	- 9 769 000	10 256 000	-10 256 000

Økning i driftsbudsjettet 2018–2021

Tiltak	Kostnad	Kommentar
Styrke det musikalske arbeidet	200 000	A
Større renholdsstillinger	150 000	B
20 prosent utvidelse av ungdoms – og trosopplæringsprest	150 000	C
Utvidelse av daglig leder stilling	150 000	D
Frivillighetskoordinator	200 000	E

Kommentarer

A. Styrke det musikalske arbeidet: Menighetene har drevet og driver et utstrakt musikalsk kulturelt arbeid for barn og unge. Vi ser at dette arbeidet har gitt bygda en rik og variert flora av musikalske blomster. I dag er det kor for barn og ungdom i alle aldre og menighetene driver egen bandskole. Tre barnekor (med til sammen 80-100 medlemmer), Randaberg Soul Children (115 betalende medlemmer), Randaberg Soul Teen/Credimus og Bandskolen (18 elever høst 2015 - fordelt på tre band).

Bandskolen tilbyr unge individuell opplæring i et instrument og øvelse i samspill i band. Dette musikalske arbeidet er for det meste felles tiltak for begge menigheter. Midlene er tenkt å gå til styrking og videreføring av dette arbeidet.

B. 30 prosent utvidelse av renholdstillingene i kirkene: Randaberg og Grødem kirker brukes mye gjennom hele uken. I dag er stillingene for renhold så små at det oppleves ofte at vi får klage på at det ikke ser rent ut i kirkene i forkant av arrangementer. Utifra standard normer for renholder i bygg bør stillingsrammene økes. Midlene vil gå til styrking av renholdsstillingene i Grødem (20 %) og Randaberg (10 %).

C. 20 prosent utvidelse av ungdoms – og trosopplæringsprest i Randaberg menighet: Vi ønsker en utvidelse av ungdoms – og trosopplæringspreststillingen fra 80 til 100 prosent stilling. Det er behov for videre satsning på unge og ikke minst blant ungdom i alderen 15-18 år.

D. 20 prosent utvidelse av daglig leder-stilling: Grødem har i dag 80 prosent stilling, mens Randaberg har 100 prosent (inkludert 20 prosent proste-sekretær). Rekrutteringsmessig er det en stor fordel med hele stillinger. Behovet i begge menigheter er at vi har ansatte i hel stilling som daglig ledere. Arbeidet er å lede stab og koordinere menighetens mange aktiviteter for ulike grupper i bygda.

E. 40 prosent frivillighetskoordinator (20 prosent i begge menigheter): Kirken baserer sin virksomhet på frivillige. Rundt de mange aktivitetene i menighetene er det mange frivillige medarbeidere.

Erfaringene fra Randaberg og andre menigheter er at det er meget positivt å ha egne dedikerte medarbeidere til å koordinere frivillige medarbeidere. Oppgavene er å rekruttere, følge opp, koordinere, utruste og veilede frivillige medarbeidere.

Investeringsbudsjettet 2018–2021

ÅR	Tiltak	Kostnad	Kommentar
2018/2019 2020	Renovering av Randaberg kirke, innvendig	100 000 3 500 000	F
2018	Navnet minnelund, Grødem kirkegård	500 000	G
2018	Oppgradering av rom i Grødem kirke	250 000	H
2019 2020 2021	Forskjønnelse/utvidelse av Randaberg kirkegård	150 000 500 000 4 500 000	I

Kommentarer

F. Renovering av Randaberg kirke, innvendig: Det er behov for en større renovering av Randaberg kirke innvendig. Det er så langt vi vet ikke gjort siden 1970-tallet. Malingen flasser av mange steder. Bygget er i bruk flere ganger i uken. Innvendig gjennomtenkt ny belysning vil

>> Det er meget positivt å ha egne dedikerte medarbeidere til å koordinere frivillige medarbeidere.

også være et viktig moment i renoveringen. En mulig tilleggsskjerm for projektor, renovering av dåps- og prestesakristi, rom over sakristi, samt sikre ovnene under benkene mm. inngår også. Det vil måtte innhentes anbud på prosjektet. Det ble bevilget 100.000 kr til prosjektering av den innvendige renoveringen i 2017. Arbeidet er godt i gang. Det er kommet krav om at det må gjennomføres brannteknisk vurdering av kirken. I tillegg er flere eksterne rådgivere i gang med sine fagbidrag. Derfor trenger vi nye 100.000 kr i 2018, før selve prosjektgjennomføringen kan ta til i 2019-2020. Til selve gjennomføringen vil budsjettallet bli justert når en ser hva som bør gjøres (kun anslag nå). Prosjektet krever godkjennelse av biskop og riksantikvar.

G. Navnet minnelund, Grødem kirkegård: Med navnet minnelund menes at det på et område av gravlunden er et felles gravminne med tilhørende gravfelt for primært urner. På felles gravminne settes navneplater med navnet til avdøde. Navnet minnelund er tilrettelagt primært for urnegraver, men ev. også noen kistegraver og barnegraver. En del av Grødem kirkegård kan med fordel tilrettelegges som navnet minnelund. Se ellers for eksempel: <http://www.kirken.stavanger.no>. Det bør også opparbeides eget massedepot med tak for oppbevaring av masser.

H. Oppgradering av rom i Grødem kirke: Grødem kirke ble bygd i 2000. Det er på alle måter et praktiske kirkebygg for en moderne menighet. Vi ser at mengihten har startet med tiltak som krever nye løsninger. Middag i kirka er et slikt tiltak, der unge familier samles til felles, næringsrik middag til en billig penge.

Kjøkkenet er 17 år gammelt, og det trengs derfor fornyelse av noen maskiner (steamer, kokeplater, vanddispenser) og nye kjøkkenbenkeplate. Møterommet trenger også fasiliteter, som i dag er standard på møterom (projektor/TV-skjerm og tilkobling til strøm, projektor for pc). Dette vil også bety nytt møtebord.

>> Kjøkkenet (i Grødem kirke) er 17 år gammelt, og det trengs derfor fornyelse av noen maskiner.

I. Forskjønnelse og utvidelse av Randaberg kirkegård: Randaberg kirkegård ligger som selve sentrumstomten i Randaberg kommune. Kirkegården er, i tillegg til å være gravlund, også en "grønn lunge" i et sentrum preget av betong og asfalt. Det vil være viktig å få utarbeidet en helhetlig plan for hvordan kirkegården kan videreutvikles. Midler må settes av til gjennomføring av det planen foreslår. Temata som

må vurderes er beplantning av blomster, busker og trær (inkludert spørsmål om fjerning av trær), belysning, skikkelig opparbeidelse av plass for

søppeldunker, fornyelse av benkene, brostein helt rundt kirken, evt. forlengelse/oppjustering av noen stier. Alt må planlegges basert på kravet om universell utforming. Det bør også opparbeides eget massedepot med tak for oppbevaring av masser. I nabokommuner ser vi at navnet minnelund fungerer på en god måte og brukes av flere. Dette er plassbesparende, og vi antar at dette vil kunne fungere også i Randaberg, ikke minst siden denne kirkegården har liten åpne plass igjen. Dette vil primært være for urner.

Reguleringsplanen for sentrum øst, vedtatt august 2015, har regulert inn en utvidelse av kirkegården på omkring syv meter mot Harestad skole. Utvidelsen av kirkegården vil kunne gi ca. 100-150 nye graver. Det vil kunne foretas masseutskifting slik at en kan få dobbeltdybde. Det vil da kunne gi plass til 200-300 graver. Ved ev. utvidelse vil driftsbygningen/garasjen også måtte rives og en ny bygges.

Fellesrådet ser for seg at en først får utarbeidet en plan ett år, og at når denne er vedtatt så vil en gjennomføre det planen foreslår. Første års budsjettall er til planleggingen, andre år til navnet minnelund og noe forskjønnelse. Siste år er til utvidelsen. Budsjettallet for selve prosjektgjennomføringen vil bli justert når en ser hva som bør gjøres. Estimater er basert på NOU'en «Lik og Likskap», som tilsier en kostpris per ny grav på 15.000 kr. Selve driftsbygning kommer i tillegg og er ikke tatt med i denne omgang.

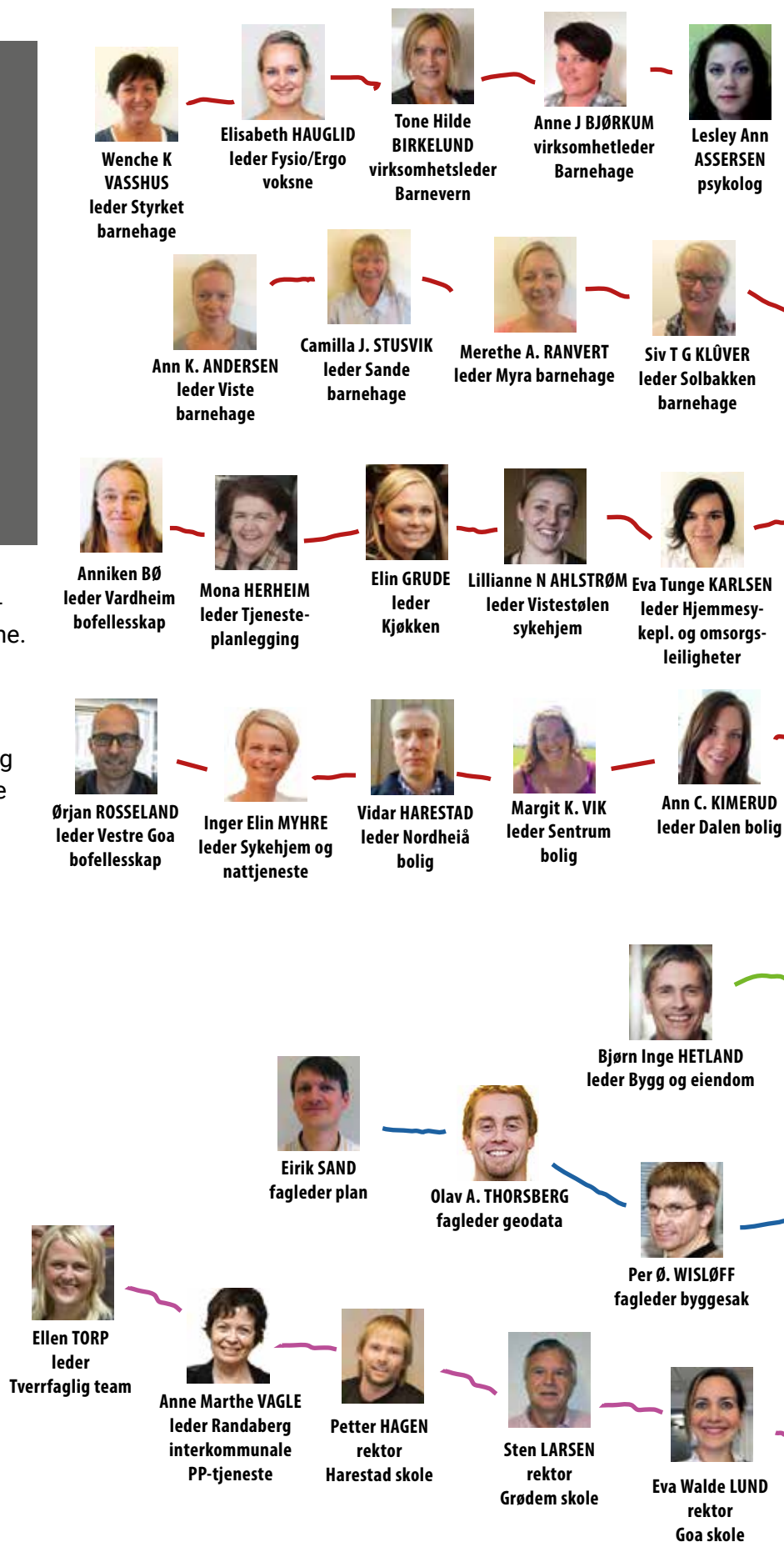
Leder- laget

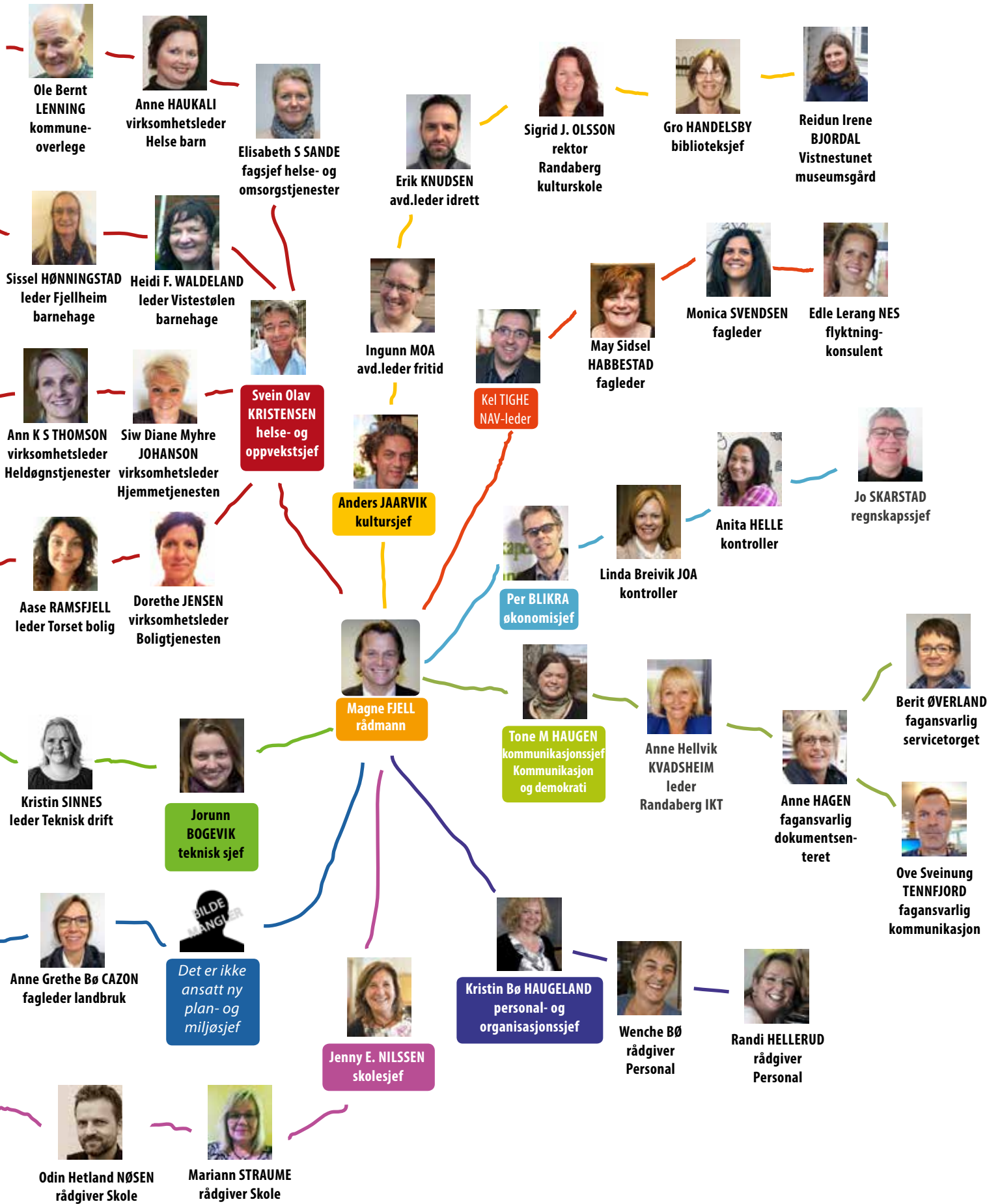
Helt siden i vår har ledere og ansatte arbeidet med budsjettet for Randaberg kommune.

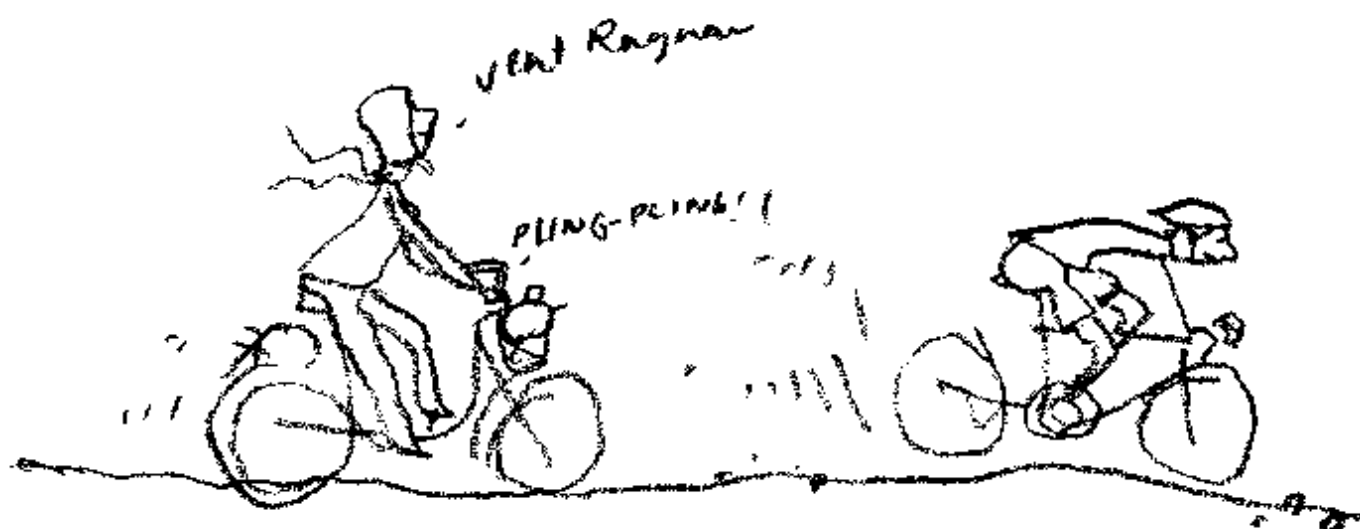
Å lage budsjett er lagspill.

Det er mer enn 950 ansatte i kommunen, og mange har vært med i arbeidet med å gjøre dette budsjettet ferdig.

På lagbildet til høyre har vi samlet ansatte - både ledere og rådgivere - som har vært delaktig i å snikre sammen budsjettet for 2018. Noen er sikkert glemt - de får ha oss unnskyldt!

**Randaberg
kommune**

www.randaberg.kommune.no